

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

116. LETO • OKTOBER 2011

ŠT. 10

Revija
Planinske zveze
Slovenije

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

Tema meseca: **Obhodnice**

Intervju: **Marko Prezelj, Godba vertikale**

Znami na pot: **Bovec z okolico, Skupina Ortlerja**

Priloga: **Trenta**

3,40 €

9 17703301434008

IZ PLANINSKE ZALOŽBE

NOVO

Planinska založba PZS obvešča, da so na voljo novi dnevnik za otroke. Za predšolske otroke je na voljo CICI dnevnik, za osnovnošolske pa Dnevnik 1 in Dnevnik 2.

S projektom prenove obeh akcij želi Mladinska komisija spodbujati organizirane oblike gorništvaja ter vse mlade obiskovalce gora bolj kvalitetno usposabljanje za doseg končnega cilja – samostojnega varnejšega gibanja v gorah. Ob vsebinski prenovi akcij je bil cilj projekta grafična posodobitev dnevnikov, tako da bi bili ti bolj prilagojeni mladim in izrazno bližje ciljnim starostnim skupinam.

Z udeležbo na različnih dejavnostih bodo otroci in mladostniki lahko pridobili uporabno gorniško znanje, veščine in izkušnje, ki jim bodo omogočili: varnejše in doživetij polnejše gibanje v gorah; kakovosten in postopen osebni gorniški razvoj ter zavedanje o pomenu prostovoljnega delovanja in odgovornosti do ljudi ter narave.

Več si lahko preberete na: <http://mk.pzs.si/mpcp/wp-content/uploads/2011/09/MK-priloga.pdf>

Dnevnik so hkrati članska izkaznica, predšolski in osnovnošolski otroci jih ob vpisu v planinsko društvo ali kasneje kot priznanje prejmejo brezplačno. Sicer se lahko dnevnik tudi kupi. Cena posameznega dnevnika je

1,95 €, komplet treh pa stane **5,00 €***.

* DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

AKCIJA -50 % POPUST

Planinska orientacijska tekmovanja

Orientacijsko znanje je za izvajanje resničnega planinstva osnovnega pomena. To je vedel tudi Pavel Kunaver, ki je v prvem planinskem učbeniku Na planine leta 1921 zapisal: »Kdor na ta način (ob uporabi zemljevida in znanja orientacije, opomba BP) hodi v gore, hodi neprimerno bolj varno in ubira bolj pravo pot nego kdo drug.« (stran 13) Orientacija ima v planinski organizaciji nedvomno dolgo tradicijo, njene vsebine pa danes najdemo domala v vseh programih planinskega usposabljanja.

Učbenik je obsežen, sistematičen, jasen ter pregleden. Namenjen je udeležencem različnih planinskih usposabljanj, organizatorjem in tekmovalcem na planinskih orientacijskih tekmovanjih. Avtorji upajo, da bodo tudi drugi planinski strokovni kadri (mentorji planinskih skupin, vodniki PZS, gorski reševalci, alpinisti ipd.) v učbeniku našli primerno branje za izpopolnjevanje lastnega znanja.

S pravo mero obojega – planinskih vsebin in tekmovalnosti – bodo odlično organizirana in kakovostno izvedena planinska orientacijska tekmovanja lahko pripomogla zlasti k večjemu vključevanju ponujenega znanja v redno delo planinskih skupin v vrtcih, šolah in drugih organiziranih oblikah planinske dejavnosti. In posledično k številnejšemu vključevanju mladih v planinska društva, k njihovi samostojnosti in ohranjanju planinske pripadnosti v okviru družine in starejših starostnih obdobjih in tudi k varnejšemu gibanju v gorah.

Knjiga ne samo da vabi na gore, na bralca tudi apelira, da jih prihodnjim rodovom pusti takšne, kakršne smo dobili od prednikov – divje in lepe.

V času od **sredine oktobra do sredine novembra 2011**

vam je učbenik na voljo s **50 odstotnim popustom**, in sicer po ceni **8,15 €***.

* DDV je vključen v ceno. Poštnino plača naročnik.

INFORMACIJE in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska založba,
- po pošti: Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
- telefonu: 01 / 43 45 684 ali faksa: 01 / 43 45 691,
- e-naročila: planinska.zalozba@pzs.si ali
- preko spletne trgovine PZS.

Slovenski planinski muzej,
- Triglavskaya cesta 49, 4281 Mojstrana,
- tel. (0)8 380 67 30, fax: (0)4 589 10 35,
- e-naročila: info@planinskimuzej.si.

Marta Krejan

Platke ali Plate?

V rubriki Naša smer sem nekoč pisala o smeri Plate v Raduhi. Ne vem več, zakaj, ampak napisala sem Platke. Morda sem to ime kje prebrala ali pa je kdo tako ljubkovalno govoril o smeri, ker je res simpatična, sploh *plate*, po katerih ima ime. Pa imam naenkrat dve težavi, če ne kar tri (no, lahko jih vidimo ali pa tudi ne, kakor kdo): spreminjati imena se pač ne sme, čeprav to brez kakršnih koli zlonamernih nagibov to pogosto počnemo, izraz *plate*, če se gremo malo jezikovnega purizma, pa ni knjižni. Bi morali trije *gajstni* alpinisti, ki so kot prvi plezalci izbrali ime, smeri reči Smer čez plošče oz. Plošče? Ali pa je tako tudi bilo, pa s(m)o plošče kasneje prekrstili v lažje izgovorljive *plate*. Če se ne motim, je tu tretja "težava": originalno ime je potemtakem Smer čez plate/plošče, mi pa ji rečemo kar Plate in pod tem imenom smer najpogosteje najdemo tudi na spletu. Ne bi se toliko ubadala s tem, če me ne bi že takrat na mojo ljubkovalnico opozoril eden od dobrih poznavalcev sten in smeri Raduhe in če ne bi polemike o poimenovanju, ne le preimenovanju, vsake toliko časa zasledila še kasneje. Na primer v zvezi z junijsko prvenstveno smerjo Urbana Goloba in Karla Završnika, ki sta jo poimenovala Grande finale. Nekateri pravijo, da bi morali zapisati Gran Finale, nekaterim se zdi, da s tujimi imeni smetiti naše stene ni primerno, spet drugi pa zagovarjajo popolno svobodo pri izbiri in zapisovanju imen. Kaj je torej prav?

Nesmiselno bi bilo določiti "banalno" ozka pravila pri takih stvareh, kot je alpinizem, ki je vendarle svojevrsten sinonim za svobodo, a vendar kanček patriotizma in sled jezikovnega purizma tudi nista napačna. Ne bi rekla, da gre pri meni za t. i. poklicno deformacijo, saj vsekakor zagovarjam svobodo pri izbiri imen. Vsak ima svoje razloge, da izbere slovensko, italijansko ali madžarsko ime ali pa celo kombinacijo, se pa vseeno bolj nagibam k temu, da si za vzor jemljemo Kekca in ne Arnolda. Bolj me bode v oči tisto, kar je dejansko skregano z našim pravopisom in njegovo logiko, s čimer mislim na zapisovanje velikih začetnic. Nekoč sem dobila v pregled seminarsko nalogo, v katero je avtor za zglede vključil nekaj likovnih del tujih avtorjev in naslove slik poslovenil. Prav razburilo me je, da je vse besede v večbesednih imenih pisal z veliko začetnico. Kakor to počnejo Američani. Pri nas je popolnoma jasno, kaj pomeni, če je beseda zapisana z veliko začetnico, in če bo pisalo Pirati s Karibov: Z Neznanimi Tokovi, bom pač verjela, da je Neznani Tokovi lastno ime (kar pomeni, da lahko gre na primer za vzdevek kakšnega od piratov). Napake se seveda zgodijo, sploh če nekdo na hitro napiše, kaj je plezal, če nekdo drug to napačno prepíše, če se zalomi pri predlogih (s in z se še kar rada postavita pred napačne besede) ..., včasih gre pač za besedno igro ali namerno ime z "napako". Ali se imamo v slednjih primerih pravico vtakniti v svobodo izražanja in načrtno "popraviti" dano ime? Saj načeloma tudi sami ne maramo, da nas kdo preimenuje, kajne, in če je na letalski karti ena črka v imenu zapisana drugače kot v potnem listu, niti parkirnine za avto ni treba plačati, tako hitro nas odslovijo.

Morda bi morali biti le doslednejši in se držati tega, kar zapiše avtor. Toda ali smo sploh lahko dosledni? Prisojnik je bil včasih Prisank, Ledine so menda Vadine in Melania Knauss Trump je Melanija Knavs; no, ona se je sama preimenovala ... Nam je sicer povsem jasno, za kaj gre, če pa bo prišel na Jezersko neki Sven Olaf Enqvist in bo hotel na Ledine, ker tako piše v vodničku, našel pa bo tablo z Vadinami, se bo najbrž počutil malo izgubljenega. Mislim, da bi se kar morali držati pr(a)vih imen.

**Vsebine vseh
Planinskih vestnikov**

od leta 1895 do danes
na www.pvkazalo.si
od 1949 do lanskega letnika
v formatu pdf.

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenarocenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje: Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Dvoržakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 24 ur na dan**. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprti pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino, posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS, Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in Javna agencija za knjigo RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Steve House v zahodni steni Makaluja. Prvi dan plezanja sva splezala prek krajne počni in spodnjega dela stene do velikega seraka sredi stene. Ob seraku sva našla začinjeno mesto. Detajl sva preplezala brez varovanja, čeprav sta nama nahrbtnika omejila sproščeno premikanje. FOTO: MARKO PREZELJ

NAROČANJE 24 UR NA DAN

- UVODNIK
- 1 **Platke ali Plate?**
Marta Krejan
- TEMA MESECA
- 4 **V pot nanizane lepote narave in človeške dediščine**
Obhodnice
Marjan Bradeško
- TEMA MESECA
- 6 **Pregled obhodnic**
Kaj so in kakšne so?
Niko Guid
- TEMA MESECA
- 10 **Pohodništvo je moj način življenja**
Pogovor z Alenko Veber
Marjan Bradeško
- TEMA MESECA
- 14 **Osnovna šola trekingov**
Evropska pešpot E6
Igor Lauko
- INTERVJU
- 16 **Alpinizem je vedno tudi raziskovanje**
Pogovor z Markom Prezljem
Vladimir Habjan
- PLANICA–POKLJUKA
- 25 **Osem nepozabnih dni**
Z najstnico po Župančičevih in Vodebovih sledih
Boris Sedej
- # Znamina pot
- 30 **V dolini pod visokimi vrhovi**
Bovec z okolico
Bor Šumrada
- OPISI
- 33 **Visoki Kanin**
Bor Šumrada
- 33 **Rombon**
Bor Šumrada
- 35 **Svinjak**
Bor Šumrada
- 35 **Javoršček**
Bor Šumrada
- 37 **Ortler**
Irena Mušič Habjan
- 37 **Monte Cevedale**
Irena Mušič Habjan
- 39 **Punta San Matteo**
Irena Mušič Habjan
- 39 **Monte Vióz**
Irena Mušič Habjan
- 41 **Cela paleta čudovitih gora**
Skupina Ortlerja
Vladimir Habjan
- POSLOVIL SE JE
- 45 **Walter Bonatti**
(1930–2011)
- BREZPOTJA
- 46 **Raziskovanje skupine Breitkofla**
Torre di Valromana (Remšenturn)
Andrej Stritar

- GORNIŠKA OPREMA
- 48 **O klinih**
Mojstri zabijanja in velemojster izbijanja
Peter Muck
- BILO JE NEKOČ NA POHORJU
- 50 **Holcarija**
Ko je pohorski les še preživljal Dravsko dolino
Dušan Škodič
- INTERVJU
- 54 **Hribovska glasba ni samo narodnozabavna glasba**
Godba vertikale
Manca Čujež
- VREMENSKE STOPINJE IN OPRIMKI
- 58 **Neobetaven začetek s srečnim koncem**
Vreme in razmere v gorah v meteorološkem poletju 2011
Miha Pavšek in Gregor Vertačnik
- KOMENTAR
- 60 **Svoboda in odgovornost**
Andrej Stritar
- BILO JE NEKOČ
- 61 **Huda borba v krušljivi navpičnici**
Severozahodna stena Rzenika
Pavle Kemperle
- SPOMIN
- 62 **Cilj je pot**
Ob odkritju kipa Nejcu Zaplotniku
Marta Krejan
- DVAJSET LET POZNEJE
- 63 **Z nonotom na Komno**
Tonetu Budinu v spomin
Lucija Budin – Mikulandra
- VARSTVO NARAVE
- 64 **To pa ni miš, ampak ...**
Podlessek
Dušan Klenovšek
- ALPINISTIČNA TEHNIKA
- 66 **Vzpenjanje po vrvi**
Aljaž Anderle, Tadej Debevec
- NOVICE IZ VERTIKALE
- 68 NOVICE IZ TUJINE
- 70 PISMA BRALCEV
- 70 LITERATURA
- 72 PLANINSKA ORGANIZACIJA

PRILOGA
Vodniček Trenta

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje po gorah po navodilih iz te revije.

V pot nanizane lepote narave in človeške dediščine

Obhodnice

✍ Marjan Bradeško

Obhodnica je pot, ki ima več značilnih, poudarjenih točk in je praviloma sestavljena iz več odsekov. FOTO: DAN BRIŠKI

Obhodnice so zato – da jih obhodimo! Malce nenavadna beseda, ki je v besednjaku ljubiteljev hoje zamenjala nekdanje "vezne poti" oziroma "transverzale", nekateri govore tudi o pohodni(ški)h poteh.

Obhodnica je skratka pot, ki ima več značilnih, poudarjenih točk in je praviloma sestavljena iz več odsekov. Predvsem pa nas taka pot vabi, da ji sledimo tako, kot jo je nekdo načrtoval. Preprosto – pri obhodnici nimamo izbire: če jo želimo prehoditi, se ji moramo prepustiti. In v tem ni nič slabega. Kajti obhodnice nas privedejo v kraje, na vrhove, do koč ... na mesta, do katerih morda sami s svojim načrtovanjem, poznavanjem krajev ali prebiranjem vodniške literature ne bi prišli. Ne zato, ker ne bi zmogli, pač pa zato, ker nam to preprosto ne bi prišlo na misel.

ČLOVEK HODI OD NEKDAJ

Mar niso obhodnice najnaravnejše nadaljevanje nekdanjih karavanskih, trgovskih ali romarskih poti? Človek

– popotnik je načrtoval pot, ki je bila za njegovo karavano najvarnejša, in na njej določil točke. Človek – trgovec je pot načrtoval tako, da je bilo na njej kar največ postankov v krajih, kjer je vedel, da bo dobra kupčija (na primer več tisoč kilometrov dolga azijska svilena pot, po kateri je potoval Marco Polo). In človek – romar je hodil po poti, ki je imela postanke na svetih krajih, na katerih je lahko poglobil svojo duhovnost (npr. osemstokilometrski komposteljski romarski pot iz Pirenejev do kraja Santiago de Compostela). Točno načrtani poti je bilo tudi lažje slediti. Ker so jo prehodili že mnogi, je bilo lažje priti do informacij, tudi potovanje je bilo enostavnejše, saj so bila ob poti počivališča, gostilne, prenočišča ...

JARE KAČE, KROGI IN ŠE KAJ

Kdor v roke vzame zemljevid katere od sodobnih obhodnic, kaj hitro ugotovi glavne značilnosti. Nekatere so krožne, torej se na koncu vrnemo na izhodišče (npr. Polhograjska planinska pot, Idrijsko-cerkljanska planinska pot), druge so le povezovalne – kot jara kača opletajo po pokrajini, gorskih slemenih ali med dolinami in na njihovem koncu smo lahko v povsem drugem kraju, pokrajini (Slovenska planinska pot se prične na Štajerskem in konča na Primorskem) ali celo v drugi državi (npr. pot E6 od Baltika do Jadrana). Nekatere obhodnice so kratke, prehodimo jih v nekaj urah, spet druge zahtevajo več dni, tednov ali celo – mesecev. Skupno večini obhodnic je, da na določenih mestih "pritiskamo žige" – skratka, na določen način potrdimo, da smo šli mimo točke, ki je na poti pomembna. A vendarle je žig drugotnega pomena ...

ZANIMIVOST

Prvotna ideja profesorja Šumljaka je bila, da bi bila Slovenska planinska pot krožna, njen potek pa naj bi bil okvirno naslednji: Maribor–Pohorje–Uršlja gora–Smrekovec–Raduha–Kamniško-Savinjske Alpe–Karanke–Julijske Alpe–predalpski svet–Nanos–Postojna–Kočevsko–Gorjanci–Dolina gradov–Bohor–Boč–Slovenske gorice–Maribor.

VSEBINA

Na obhodnico se odpravimo zlasti zaradi njene vsebine. Nekoga pritegne izjemno lepa narava, drugega napornost hoje, tretjega kulturne in zgodovinske znamenitosti na poti, četrtega število točk (in posledično žigov), ki seveda nekaj pove tudi o dolžini obhodnice. Slovenija ima že samo na planinskem področju veliko takih poti, še več pa je podobnih obhodnic, katerih ideja se je porodila v glavah

ljubiteljev literarne zapuščine, etnološkega izročila, naravne dediščine in podobno. Predvsem pa smo Slovenci lahko ponosni, da je prva znana planinska obhodnica v Evropi prav naša ideja. Na pobudo profesorja Ivana Šumljaka je bila namreč že leta 1953 odprta obhodnica, ki jo danes poznamo kot Slovensko planinsko pot in vodi od Maribora do Ankarana, označena pa je s Knafelčevo rdeče-belo markacijo in številko ena ("1"). Saj si tako številko tudi zasluži, res je bila prva te vrste v svetu ljubiteljev evropskih gora.

DOŽIVLJANJE

Ljubitelj hoje, narave in gora na obhodnicah doživi stik z naravo in z ljudmi, ki živijo ob poti, predvsem pa mu vztrajanje na poti omogoči, da se vanjo zares poglobi in ob tem zazna tudi spremembe na poti. Pohodnik tako lahko primerja doživetja prejšnjega dne z današnjo podobo, ki je morda povsem spremenjena. Ko, denimo, hodimo po Slovenski planinski poti in

se iz objema smrekovških gozdov preko pobočij Raduhe vzpnemo na njen vrh, se pred nami nenadoma odpre svet in nam pokaže skalno zidovje Kamniško-Savinjskih Alp – in seveda neskončno daleč še Triglav, tudi točko na poti. Hoja po obhodnicah je tudi najboljši način, da popotnik načrtno spozna značilnosti pokrajine, zemlje, kamnin, rastlinstva ... Predvsem pa na taki poti spozna ljudi, s katerimi se srečuje – pa naj bodo to "sotrpini" v hoji ali pa prebivalci, mimo katerih vodi pot. Najbolj pa gotovo v dolgi hoji popotnik spozna kar – samega sebe. **o**

V tokratni temi o obhodnicah vam podajamo njihov pregled, pogovarjamo se z ljudmi, ki so jih zasnovali ali so zanje odgovorni, prav tako predstavljamo nekaj navdušenih pohodnikov po obhodnicah, na koncu pa objavljamo še zgodbo z ene najdaljših obhodnic (E6), ki prečka ozemlje Slovenije.

Ljubitelj hoje, narave in gora na obhodnicah doživi stik z naravo. FOTO: DAN BRIŠKI

Pregled obhodnic

Kaj so in kakšne so?

✍️ Niko Guid

Planinska obhodnica je lahko planinska vezna, krožna ali točkovna pot. FOTO: DAN BRIŠKI

Leta 2003 je bil v okviru Komisije za planinske poti pri Planinski zvezi Slovenije formiran Odbor za planinske obhodnice in akcije, ki je že naslednje leto v Obvestilih PZS, št. 6, objavil definicijo obhodnic in njihov nov seznam.

V letu 2005 je zaživela še spletna stran odbora, na kateri najdete osnovne in osvežene podatke o obhodnicah (<http://graph-srv.unimmb.si/obhodnice/>). Najhitreje jo poiščete, če v spletni brskalnik vpišete "obhodnice" ali pa greste na spletno stran PZS (<http://www.pzs.si>), izbira Koče in poti → Obhodnice). Podrobnejše podatke o obhodnicah dobite v knjigi Planinske obhodnice in pohodi, ki je izšla pri Planinski založbi leta 2008.

OPREDELITEV OBHODNIC

Planinska obhodnica je lahko planinska vezna, krožna ali točkovna pot. V planinski javnosti je že dolgo navada, da se za prehojeno pot, ki ima dnevnik poti, dobi priznanje. Vse študije kažejo, da planinci hodijo po planinskih obhodnicah v prvi vrsti zaradi vedoželjnosti. Nekateri skrbniki obhodnic spodbujajo večkratne obhode, tako da imajo predvidene različne stopnje priznanj; s tem povečujejo tekmovalnost, ki pa ni najpomembnejši motiv za hojo po obhodnicah.

Posamezne planinske obhodnice zahtevajo večkratne obhode ali imajo še dodatne pogoje (npr. zbir višin, čas obhoda). Da ne bi prišlo do zamenjav, jih imenujemo planinske trajne ali časovno omejene akcije. V nadaljevanju se bomo osredotočili samo na planinske obhodnice.

Vsaka obhodnica ima skrbnika, ki skrbi, da je očiščena, markirana in opremljena z varovali ter s smernimi tablami. Kontrolne točke morajo imeti žige. Skrbnik vodi evidenco o pohodnikih in pošilja priznanja. Obvezni elementi obhodnice so, da je pot markirana in zavarovana, imeti mora dnevnik in kontrolne točke (žige), hoja po njej je svobodna, na koncu pa pohodnik dobi priznanje, medtem ko ostalo iz definicije ni obvezno. Obhodnice so praviloma dobro markirane, krajše vzdržuje eno samo planinsko društvo, daljše pa več društev.

OPIS SEZNAMA OBHODNIC

Konec avgusta 2011 je bilo pri Komisiji za planinske poti PZS registriranih 76 planinskih obhodnic, ki so izpolnjevale minimalne pogoje za uvrstitev na spisek. Pri sedmih registriranih obhodnicah so večje težave (manjkajoči žigi in dnevniki, neurejen prehod državne meje ali težave pri prejetju značke), zato smo jih izpustili s seznama (glejte tabelo). Pri vsaki obhodnici sta navedena letnica odprtja in pretežni tip (**V** – vezna, **K** – krožna in **T** – točkovna). Vezne in krožne poti imajo označeno dolžino v kilometrih, točkovne pa število kontrolnih točk (**KT**). Podana sta tudi prevladujoča težavnost (**ZZ** – zelo

Planinska obhodnica (prej planinska transverzala) je planinska vezna, krožna ali točkovna pot, ki je registrirana pri Komisiji za planinske poti PZS in izpolnjuje vse spodaj naštetje pogoje:

- Ima svojega skrbnika, ki je planinsko društvo ali kaka druga oblika organiziranosti znotraj PZS.
- Brezpogojno je odprta za javnost.
- Čas in vrstni red obhoda sta praviloma nepomembna, kar pomeni, da lahko pohodnik začne hoditi po obhodnici kadarkoli in kjerkoli, na začetku ali na koncu ali kjerkoli na sredi poti. Dokončanje je časovno neomejeno, kar pomeni, da lahko pot opravi v enem dnevu ali več letih oziroma desetletjih.
- Če pohodnik zadosti predpisanim pogojem in odtisne predpisane žige v dnevnik obhodnice, dobi priznanje, ki je lahko v obliki značke (značk), medalje, kipca, papirnatega priznanja, diplome, plakete ali kakega darila oziroma spominčka. Za prejem priznanja zadostuje že enkratni obhod, za vsakega nadaljnjega pa obhodnik prejme praviloma enako ali priznanje višje stopnje.
- Upravitelj vodi evidenco o potrjenih dnevnikih in podeljenih priznanjih.

zahtevna, Z – zahtevna in **L** – lahka) in naslov skrbnika, kjer dobi obhodnik dnevnik, vodnik ter druge informacije o poti. Te imajo posamezni skrbniki na svojih spletnih straneh, precej pa jih dobite tudi na spletni strani odbora.

SEZNAM OBHODNIC (legenda je na prejšnji strani)

Št.	Ime planinske obhodnice	Leto odprtja	Tip	Dolžina v km ali št. kontrolnih točk	Tež.	Skrbnik
1	Slovenska planinska pot	1953	V	800 km	ZZ	PZS, Dvorakova 9, 1000 Ljubljana
2	Zasavska planinska pot	1960	V	140 km	L	MDO zasavskih PD, p. p. 16, 1270 Litija
3	Ljubljanska mladinska pot	1965	K	150 km	L	MDO Ljubljana, Ul. Pavle Jeromnove 12, 1000 Ljubljana
4	Razširjena slovenska planinska pot	1966	T	36 KT	ZZ	PZS, Dvorakova 9, 1000 Ljubljana
5	Trdinova pot	1967	K	150 km	L	PD Krka Novo mesto, Rozmanova 10, 8000 Novo mesto
6	Pomurska pot	1967	K	200 km	L	MDO Pomurje, Mladinska 3, 9000 Murska Sobota
7	Koroška planinska pot	1968	V	230 km	L	Zveza športnih društev, Na gradu 6, 2390 Ravne na Koroškem
8	Pot čez Kozjak	1969	V	100 km	L	PD Maribor Matica, Jurčičeva 8, 2000 Maribor
9	Pot kurirjev in vezistov NOV	1969	V	1000 km	L	Odbor za organizacijo Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije, Cigaletova 16, 1000 Ljubljana
10	Vrhovi prijateljstva	1972	T	60 KT	ZZ	PZS, Dvorakova 9, 1000 Ljubljana
11	Savinjska planinska pot	1972	V	107 km	L	PD Zabukovica, Migojnice 6, 3302 Griže
12	Jezerska planinska pot	1972	T	20 KT	ZZ	PD Jezersko, Zg. Jezersko 56, 4206 Zgornje Jezersko
13	Loška planinska pot	1973	K	170 km	L	PD Škofja Loka, Kapucinski trg 13, 4220 Škofja Loka
14	Badjurova krožna pot	1974	K	100 km	L	PD Litija, p. p. 16, 1270 Litija
15	Šaleška planinska pot	1974	K	140 km	L	PD Velenje, Prešernova cesta 22/d, 3320 Velenje
16	Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana (E6)	1975	V	315 km	L	Komisija za evropske pešpote v Sloveniji, Večna pot 2, 1000 Ljubljana
17	Sevniška planinska pot – Pot Lojza Motoreta	1975	K	100 km	L	PD Lisca Sevnica, Taboriška 16, 8290 Sevnica
18	Po gorah okoli Solčave	1975	T	18 KT	ZZ	PD Solčava, Solčava 16, 3335 Solčava
19	Kranjski vrhovi	1976	T	26 KT	ZZ	PD Kranj, Koroška 27, 4000 Kranj
20	Bohinjska planinska pot (+ plezalni del)	1977	V (T)	36 KT (8 KT)	ZZ	PD Bohinjska Bistrica, Rožna ulica 24, 4264 Bohinjska Bistrica
21	Notranjska planinska pot	1978	K	200 km	L	PD Logatec, Stara c. 8, 1370 Logatec
22	Idrijsko-cerkljanska planinska pot	1979	K	180 km	L	PD Idrija, Ul. Sv. Barbare 6; 5280 Idrija
23	Trimčkova pot Kočevje	1980	K	12 km	L	PD Kočevje, p. p. 11, 1330 Kočevje
24	Domžalska pot spominov	1980	K	110 km	L	PD Domžale, p. p. 66, 1230 Domžale
25	Cerkniška transverzala	1980	K	45 km	L	PD Cerknica, Gerbičeva 32, 1380 Cerknica
26	Pot spominov NOB občine Hrastnik	1981	K	60 km	L	PD Hrastnik, Log 3, 1430 Hrastnik
27	Po poteh borb in zmag Gorjanci-Bohor	1982	V	60 km	L	PD Bohor Senovo, Titova c. 106, 8281 Senovo
28	Papirniška pot (Vevška pot)	1982	K	30 km	L	PD Vevče, Vevška cesta 52, 1260 Ljubljana Polje
29	Logaška planinska pot	1983	K	67 km	L	PD Logatec, Stara c. 8, 1370 Logatec
30	Kamniška planinska pot	1983	V	140 km	ZZ	PD Kamnik, Šutna 42, 1240 Kamnik
31	Po poteh Vinske Gore	1983	K	25 km	L	PD Vinska Gora, Vinska Gora 31a, 3320 Velenje
32	Haloška planinska pot	1983	V	70 km	L	PD Ptuj, Prešernova ul. 27, 2250 Ptuj
33	Brežiška planinska pot	1984	K	18 km	L	PD Brežice, Cesta prvih borcev 18, 8250 Brežice
34	Planinska pot XIV. divizije	1984	V	180 km	L	PD Celje Matica, Stanetova 1, 3000 Celje
35	Po vrhovih okoli Kriških podov	1985	T	9 KT	ZZ	PD Radovljica, Gorenjska c. 26, 4240 Radovljica
36	Po poteh kozjanskih borcev	1986	V	25 km	L	PD Brežice, Cesta prvih borcev 18, 8250 Brežice
37	Naprudnikova pot od Soče do Mure (E7)	1986	V	600 km	L	Komisija za evropske pešpote v Sloveniji, Večna pot 2, 1000 Ljubljana
38	Grosupeljska planinska pot	1986	K	80 km	L	PD Grosuplje, Adamičeva 29, 1290 Grosuplje
39	Pohod po bovških razglednikih in mejnikih	1986	T	16 KT	ZZ	PD Bovec, p. p. 33, 5230 Bovec
40	Ribniška planinska pot	1987	K	110 km	L	PD Ribnica, Škrabčev trg 5, 1310 Ribnica na Dolenjskem
41	Polhograjska planinska pot	1987	K	80 km	L	PD Blagajana – Polhov Gradec, Polhov Gradec 1, 1355 Polhov Gradec
42	Transverzala PD RTV Ljubljana	1988	T	12 KT	L	PD RTV Ljubljana, Tavčarjeva 17, 1000 Ljubljana
43	Transverzala Storžič	1989	V	30 km	Z	PD Kranj, Koroška 27, 4000 Kranj
44	Pot po Svečinskih gorah	1990	V	40 km	L	PD Maribor Matica, Jurčičeva 8, 2000 Maribor
45	Planinska pot po občini Ormož	1991	K	50 km	L	PD Maks Meško Ormož, Vrazova 12, 2270 Ormož
46	Tržiška planinska pot	1992	V	60 km	ZZ	PD Tržič, PS Peko; A. Hostnik, Podvasca 11, 4290 Tržič
47	Poštarska jamska pot	1993	T	28 KT	L	PD PT Ljubljana, Jamarski odsek, Trg OF 16, 1000 Ljubljana
48	Pot slovenskih legend	1996	T	32 KT	L	PD PT Ljubljana, Etnološka sekcija, Trg OF 15, 1000 Ljubljana
49	Ruška planinska pot	1996	V	50 km	L	PD Ruše, Mariborska cesta 5, 2342 Ruše

Št.	Ime planinske obhodnice	Leto odprtja	Tip	Dolžina v km ali št. kontrolnih točk	Tež.	Skrbnik
50	Transverzala okoli Mute	1996	K	25 km	L	PD Bricnik Muta, Glavni trg 22, 2366 Muta
51	Moravska planinska pot	1996	K	50 km	L	PD Moravče, p. p. 7, 1251 Moravče
52	Rokovnjaška planinska pot	1998	K	50 km	L	PD Blagovica, Blagovica 7, 1223 Blagovica
53	Kočevska planinska pot	1998	K	130 km	L	PD Kočevje, p. p. 11, 1330 Kočevje
54	Loško-zbelovska planinska pot	2000	K	21 km	L	PD Loče, p. p. 1, 3215 Loče pri Poljčanah
55	Trška pot okoli Šoštanja	2000	K	15 km	L	PD Šoštanj, Kajuhova cesta 15, 3325 Šoštanj
56	Komenska planinska pot	2001	K	50 km	L	PD Komenda, PD Milana Šinkovca, Podboršt 7/G, 1218 Komenda
57	Šentiljska pot	2001	K	50 km	L	PD Paloma, Sladki Vrh 7, 2214 Sladki Vrh
58	Martinova pot	2002	K	25 km	L	PD Šmartno ob Paki, Šmartno ob Paki 50, 3327 Šmartno ob Paki
59	Rečiška planinska krožna pot	2002	K	36 km	L	PD Laško, p. p. 14, 3270 Laško
60	Vezna pot po okoliških vrhovih doma Valentina Staniča	2002	V	6 KT	ZZ	PD Javornik-Koroška Bela, Cesta Borisa Kidriča 37c, 4270 Jesenice
61	Križem kražem po Posavskem hribovju	2005	T	64 KT	L	MDO zasavskih PD, p. p. 16, 1270 Litija
62	Kurirska pota Dolomitov	2005	V	25 km	L	PD Medvode, Cesta komandanta Staneta 12, 1215 Medvode
63	Iz Geometrijskega središča Slovenije na 100 slovenskih vrhov	2006	T	101 KT	L	MDO zasavskih PD, p. p. 16, 1270 Litija
64	Po planinskih kočah Slovenije	2007	T	152 KT	L	PD Planika, Macunova 40, 2000 Maribor
65	Pot Karla in Žige Zoisa	2008	V	55 km	L	PZS, Dvorakova 9, 1000 Ljubljana
66	Polžkova pot	2010	T	7 KT	L	PD Vrelec Rogaška Slatina, Sekcija Polžki, Celjska 3a, 3250 Rogaška Slatina
67	Obhodnica Ratitovec	2010	V	24 km	L	PD za Selško dolino, p.p. 16, 4228 Železniki
68	Pot MDO primorsko-notranjskih PD	2010	V	330 km	L	OPD Koper, Ulica agrarne reforme 15, 6000 Koper
69	Slovenjegoriška planinska pot	2011	K	93 km	L	PD Ptuj, Prešernova ul. 27, 2250 Ptuj

KAKO IZBRATI OBHODNICO?

Odločitev je odvisna od vaših planinskih izkušenj, kondicije, letnega časa in osebnih želja, da bi spoznali določeno področje. Večina obhodnic je speljana po sredogorju in gričevnatem svetu, zato jih lahko obhodite več ali manj v kateremkoli letnem času. Če želite resnično spoznati pokrajino, je obhodnico najbolje obhoditi po celotni trasi. Ko se odločite za obisk, si morate priskrbeti dnevnik, vodnik (če obstaja) in ustrezne zemljevide, da boste lažje načrtovali ture. Težave nastopijo, ko je na poti premalo prenočišč ali jih sploh ni. Načrtovati turo je danes težje zaradi redkega javnega prevoza, zlasti ob koncu tedna. Turo začnite in končajte v večjih krajih ali na pomembnejših prometnicah, kjer še vedno deluje javni prevoz. Pomislite tudi na taksi. Z dvema avtoma gre lažje, slabost pa je neprijetno dvojno prestavljanje.

Na seznamu obhodnic najdete zelo dolge obhodnice, kot so Slovenska planinska pot, Razširjena slovenska planinska pot, Pot kurirjev in vezistov NOV, E6 in E7, ki za obhod zahtevajo več deset dni. Največ je takih, da jih je mogoče prehoditi v štirih do sedmih dneh, nekaj pa jih lahko obhodimo v enem dnevu.

NAJBOLJ PRILJUBLJENA IN OBHODNICA Z NAJVEČ KOČAMI

Za najbolj priljubljeno planinsko obhodnico še vedno velja naša najstarejša obhodnica Slovenska planinska pot (bolj znana po starem imenu Slovenska transverzala), ki jo vsako leto dokonča, večinoma po več letih, do tristo planincev. Kdor jo prehodi v celoti, v planinski srenji še danes velja

za pravega planinca, saj so na njej zelo zahtevne ture. Je prava planinska obhodnica, kjer razen na nekaj odsekih na Primorskem nimate problemov s prenočevanjem, saj je speljana kar mimo 54 planinskih koč. Zaobjame vsa naša najpomembnejša gorstva od Maribora do Ankarana z izjemo Posavskega hribovja, Dolenjske in dela Štajerske.

Dnevniki. Vodnički. Žigi. Predvsem pa - vtisi in spomini.
FOTO: MARJAN BRADEŠKO

Največ obhodnic prehodimo v štirih do sedmih dneh, nekaj pa tudi v enem samem dnevu. FOTO: DAN BRIŠKI

NAJDALJŠA OBHODNICA

Ljubitelji dolgih trekingov se lahko podate na najdaljšo obhodnico Pot kurirjev in vezistov NOV, dolgo več kot tisoč kilometrov, ki se začneja v prekmurskih Gančanih in končuje na primorskem Slavniku. Morate pa računati, da boste precej hodili po cestah (zato vzemite s sabo dve vrsti obutve) in da boste prenočevali tudi v neplaninskih objektih. Pot se izogne visokim goram, boste pa na njej dodobra spoznali vse slovenske pokrajine od Prekmurja do Primorske, od Gorenjske do Bele krajine. Najvišje se boste povzpeli na Snežniku, najzanimivejša točka pa je zapuščena kočevarska vas Pugled.

NAJKRAJŠA OBHODNICA

Trimčkova pot Kočevje je krožna pot, dolga samo 12 kilometrov. Mogoče jo je prehoditi v 4 do 5 urah. Poteka po grebenih Stojne v neposredni bližini Kočevja, pri tem pa obišče štiri vrhove in planinsko kočjo pri Jelenovem studencu, ki so jo umestili na idilično gozdno jaso. Na pot se lahko podate iz Kočevja ali kar od kočje, kamor se pripeljete po gozdni cesti. Stojna je prostrana visokokraška planota, ki s svojimi mogočnimi gozdovi jelke in bukve

sodi med najlepše ohranjene predele Kočevskega. Za prvič prehojeno pot prejme pohodnik že kar v koči belo, za drugič modro in za tretjič rdečo značko.

ENODNEVNA OBHODNICA Z NAJVEČ VRHOVI

Če se želite v enem dnevu povzpeti na čim več vrhov, opremljenih z žigi, se podajte na krožno pot Po poteh Vinske Gore. Idealna je za povprečnega planinca, ki zmore na dan hoditi 6 do 8 ur. Speljana je na območju Paškega Kozjaka in Ložniškega hribovja, pripelje vas na sedem vrhov in na rob naravne znamenitosti, imenovane Gonžarjeva peč, ki jo je dolgo krasil iz doline vidni napis TITO, sedaj pa so čez njene pečine nadelali prvo slovensko ekstremno zahtevno ferato. Zanimiv je tudi vrh z imenom Dolina. Pot je bogato opremljena s smernimi tablami, na skoraj vseh kontrolnih točkah so klopi. Če ste nostalgiki, boste uživali v dolini mlinov, žal pa na poti razen na začetku ni gostiln ali kmečkih turizmov.

DVODNEVNA VISOKOGORSKA OBHODNICA

Če ste ljubitelji visokogorskih tur, lahko izberete Vezno pot po okoliških vrho-

vih doma Valentina Staniča, ki vodi po izjemno dobro zavarovani poti na Spodnjo, od tam na Zgornjo Vrbanovo špico, nato še na Cmir in Begunjski vrh, na koncu pa na Rjavino, kjer morate premagati zahtevno škrbino. Za nagrado boste v domu prejeli ličen par nogavic z motivom planinskega doma in pisno priznanje.

SREDOGORSKA OBHODNICA Z NAJLEPŠIMI RAZGLEDI

Obhodnica Ratitovec je vezna pot, ki se začneja na vrhu travnatega Šavnika, nakar se povzpne še na štiri travnate vrhove nad Soriško planino. Med njimi izstopata Lajnar in Možic, saj ju na vrhu "krasita" litoželezni kupoli, ki predstavljata vidni del italijanskih utrdb na stari rapalski meji. Nato obhodnica preči glavni greben Ratitovca in obišče nadaljnjih pet travnatih vrhov ter dve še delujoči planini. Konča se v Krekovi koči, kjer po oddaji izpolnjenega dnevnika dobite značko. Za obhod potrebujete 11 ur ali dva dneva zmerne hoje. Prespite lahko na Soriški planini v depandans Litostrojske kočje ali v brunarici. ◉

Pohodništvo je moj način življenja

Pogovor z Alenko Veber

✍ Marjan Bradeško

Alenka Veber na poti na Planino v Lazu FOTO: OSEBNI ARHIV

Alenka Veber je zapisana poti, naravi in goram. Zapisana dobesedno, saj o svojih poteh veliko piše. Predvsem pa je Alenka Veber ena prvih sistematičnih preučevalcev naših obhodnic: pri Mohorjevi družbi Celje je leta 2005 izdala namizni koledar s pregledom najzanimivejših obhodnic (Po poteh kulturne in naravne dediščine), v reviji Ognjišče pa je več let v skoraj sto prispevkih z besedo in fotografijo predstavljala slovenske obhodnice, parke ipd. Kot sama pravi, je vedno – na poti.

Gore je spoznala že zelo zgodaj, pred prihodom na študij v Ljubljano (iz rodnega Babnega Polja) je leta 1988 dobršen del počitnic preživela kot kuharska pomočnica v Planinskem domu pri Krnskih jezerih in v Domu Klementa Juga v Lepeni. Leta 1986 je sodelovala kot planinska tabornica na planinah Zaprikraj in Kuhinja pod Krnom. Alenka sodeluje tudi z našo revijo, na spletišču www.kam.si, kjer je urednica, med drugim mesečno predstavlja Planinski vestnik.

Z Alenko Veber se tokrat pogovarjamo kot z navdušeno uporabnico obhodnic (tako tistih znotraj PZS kot ostalih),

njihovo odlično poznavalko, predvsem pa veliko navduševalko zanje. Še več – Alenka je tudi avtorica ene od obhodnic, spominske poti (Iz Babnega Polja do Goričic, ni pod okriljem PZS). Kot članica PD Cerknica in ŠD Planjava Babno Polje ter lokalna turistična vodnica po Notranjsko-kraški regiji želi, da bi v njene kraje prišlo več ljudi. Prepričan sem, da bo vsakdo, ki jo bo srečal, dobil tudi nasvete za sebi najprimernejšo obhodnico.

Katera je bila vaša prva prehojena obhodnica – in katera najdaljša?

Znotraj PZS je bila mojemu domačemu kraju najbližja Cerkniška transverzala. Po prvi slovenski obhodnici – Slovenski planinski poti –, ki bo verjetno najdaljša, še vedno hodim. Želim si, da bi jo nekoč v celoti prehodila. Vmes sem prehodila širok venec planinskih, gozdnih, kulturnih, zgodovinskih in drugih poti. Prva, o kateri sem pisala, pa je bila Baragova pohodna pot.

Zakaj ste se odpravili na prvo obhodnico?

Na Razširjeno slovensko planinsko pot in njeno obvezno točko – Veliki Snežnik (1796 m) – sem se povzpela kot petletna ali šestletna deklica. Beli gori je kmalu zatem sledila še čarovniška Slivnica (1114 m) in *zacopranost* še kar traja.

Zdi se mi, da ima urok iz nežnih otroških let čedalje večjo moč. Delovati je začel na Slovenski planinski poti. O njej sem prvič slišala na usposabljanju za mladinske planinske vodnike v Bavšici. Slovenska planinska pot in Razširjena slovenska planinska pot sta mi bili takrat najbliže. Zdelo se mi je, da lahko nekoga, ki prihaja iz regije, kjer je zanimanje za članstvo v planinski organizaciji in s tem posledično tudi za gore podpovprečno, varno popelje v planinski svet.

Vrsto let sta bila moja zvesta spremljevalca v nahrbtniku samo Dnevnik s slovenske planinske poti in Planinski dnevnik s Knafelčevo markacijo. Ko sem, kot že ničlikokrat, stala na svoji gori, sem nenadoma ugotovila, da so prek nje speljane še druge poti: Pot prijateljstva Snežnik–Snježnik, Notranjska planinska pot, Pot kurirjev in vezistov ter Bratska planinska pot Ljubljana–Rijeka. Zamikale so me tudi druge poti, ne samo Slovenska planinska pot. Pravzaprav me je ona "speljala" na druge poti. (*smeh*)

Kje vidite glavni razlog, da se ljudje sploh odločajo za neko obhodnico? V žigih, v udobnosti?

Ne, žigi in razni častni znaki pomenijo le delček dragocenega spomina na prehojeno pot. Po nekaterih raziskavah sploh ne sodijo med prvih šest motivov. Udobnost? Do te mere, ko organizator, npr. ob organiziranem pohodu, poskrbi za hrano in jedačo ter vrnitev na izhodišče poti, če ni krožna.

Kaj mislite, kaj je bil glavni razlog pri štirih srčnih možeh, ki so se leta 1778 povzpeli na Triglav? Pa pri Valentinu Staniču, ki je vzel mero Triglavu, ali pri Jakobu Aljažu, ki je za nekaj goldinarjev kupil zemljišče na Kredarici in vrhu Triglava itd.? Zgoraj naštetih in še vrsta neimenovanih so nam zapustili okoli 80 planinskih in okoli 300 ostalih obhodnic oziroma kar 10.000 kilometrov označenih poti, od tega 8000 kilometrov planinskih. Kolikor poti, toliko razlogov.

Obstajajo tudi notranji razlogi, ki sežejo na vse tri ravni človekove razsežnosti: telesno, duševno in duhovno. Vsemu naštetemu botrujeta ljubezen do naravnih lepote in pristnejši stik z naravo.

Podoba pohodnika se spreminja skupaj z načinom, kako odkriti vse te lepote. Pohodne poti predstavljajo mikavno pentljo, ki nam, ko jo začnemo razvozlavati, razgrinja našo deželo in ljudi kot na dlani. Ob vsem tem pa pohodniki, v večini, izžarevamo nek poseben čar. To se kaže ob naši sprejetosti in odprtosti domačinov ob poteh.

Gotovo sodite med tiste, ki so naše obhodnice zelo sistematično preučevali, hodili po njih in o njih pisali. Menite, da jih potrebujemo še več – ne nazadnje zato, da množice, ki želijo v naravo, razpršimo po vsej naši deželi?

Kar se tiče mene, jih imam na svojem seznamu še vedno dovolj. (*smeh*) Moj cilj ni v celoti prehoditi vse poti. Pravzaprav sem spet na začetku, ko v svojem nahrbtniku nosim samo Dnevnik s slovenske planinske poti iz leta 1983 in Planinski dnevnik. Ugotovila sem namreč, da bi morala imeti poseben nahrbtnik za vse ostale dnevnike, kartončke ipd. Na križpotjih se vedno srečajo nove in nove poti. Kar pa ne pomeni, da si ne kupujem več dnevnikov (najnovejši je prenovljeni dnevnik Jezerske planinske poti) ali razveselim nove poti in začnem po njej hoditi. Če je krajša (do 30 km), jo v enem dnevu tudi prehodim, na daljših poteh pa še vedno ostane kaj za takrat, ko bom imela več časa. (*smeh*)

Nekateri so mnenja, da imamo poti že tako ali tako preveč, s čimer pa se ne strinjam. Tu ne gre za gradnjo novih poti, temveč za poimenovanje poti, po katerih so naši predniki hodili že zdavnaj. Ostaniva samo pri planinskih poteh: še kar nekaj poti bi moralo biti poimenovanih po zaslužnih osebnostih. Poti, kot sta npr. Staničeva pot (1994) in Aljaževa pot od doma do doma (leta 1998), smo dobili zelo pozno. Leta 2008 sta se jima pridružili Pot Karla in Žiga Zoisa ter Kunaverjeva pot. To je pa skorajda tudi vse.

Zdi se mi prav, da tudi manjši slovenski kraji, ki ne sodijo v vrh slovenskih kulturnih in naravnih znamenitosti, opozorijo nase. Čedalje več je namreč pohodnikov, ki iščejo manj prepoznavne in obljudene kraje.

Po udobni poti na razgledne vrhove FOTO: MIRAN HLADNIK

Sodeč po pregledu najzanimivejših obhodnic pri nas (tudi neplaninskih), ki ste ga objavili v obliki namiznega koledarja (Po poteh kulturne in naravne dediščine, Mohorjev koledar 2006), vas zanima zlasti vsebina poti – kulturne, zgodovinske, tudi naravne znamenitosti ob poti. Je vsebina (in manj smer) tisto, kar najbolj privlači pohodnike?

Vsaka smer ima hkrati tudi vsebino, če ne drugega, pa smeri neba: sever, jug, vzhod in zahod. (*smeh*) Ali veste, da imamo pri nas pot, ki se imenuje Najjužnejša slovenska pešpot od Radencev do Damlja? Da, zame je pomembna vsebina. Če je pot poimenovana po osebi, ki je s potjo povezana, je zame pol poti že prehojene. Če se bom podala na Aljaževo pot od doma do doma, že kar slutim, da se bom "morala" povzpeti na vrh Triglav. (*smeh*)

Ste avtorica ene od obhodnic – spominske poti Iz Babnega polja do Goričic, Po poteh izseljenca Franka Trohe Rihtarjevega. Kaj je bilo pri izvedbi od ideje do označene poti najtežje? Kako pravzaprav vse skupaj nastane?

Po vseh prehojenih in predstavljenih poteh v različnih sredstvih javnega obveščanja je bilo samo vprašanje časa, kdaj bom izkušnje in ne nazadnje tudi znanje prenesla v domači kraj. V kraj, ki so se ga do zdaj "uspešno" izognile vse obhodnice. Čeprav je to najvišje ležeče kraško polje v Notranjskem podolju, čeprav tu pride na površje reka sedmerih imen, čeprav je to najhladnejši naseljeni kraj itd. Kar nekaj presežnikov imamo, ki jih nismo znali dovolj izkoristiti. In pravzaprav je na tem koncu sveta lep začetek poti.

Če imaš nekaj rad, potem ni nič težko. Sem pa tja je mogoče priletelo pod noge kakšno poleno, ki pa se je že

zdavnaj spremenilo v pepel. Pri nas namreč kurimo vse poletje. (*smeh*) Za nami so že trije uspešni pohodi, k sodelovanju pri organizaciji nam je uspelo pritegniti in nagovoriti ljudi iz kar osmih krajev občine Loška dolina in enega iz občine Cerknica. Letos je k temu, da je spominski pohod uspel, pripomoglo več kot 70 prostovoljcev. Osnova poti je literarna predloga mojega starega strica Franka Trohe, ki je kot 18-letni fant odšel v Severno Ameriko. Pot povezuje njegov rojstni kraj z rojstnim krajem njegove matere na Goričicah. In kar je najpomembnejše: po tej poti je Troha tudi sam večkrat hodil.

Katera obhodnica pa vam je najbolj pri srcu?

Če ima leto, ki ima samo 365 dni, štiri letne čase, si potem lahko izberem vsaj štiri, po eno za vsak letni čas? (*smeh*) Zima: Polhograjska planinska pot; pomlad: Soška pot; poletje: Po poteh Robanovega Joža; jesen: Pliskina pot.

Kam se boste odpravili naslednjič, na katero od številnih obhodnic s svojega seznama?

Trenutno sem v obdobju navduševanja in vodenja pohodnikov po poteh, ki sem jih že prehodila. V ŠD Planjava načrtujemo pohod po Poti Triglavske Bistrice. Skupaj s PD Cerknica smo pravkar osvojili vrh Samarskih stijen (1302 m). Iz seznama neprehojenih poti je na prvem mestu Velika Krpanova pot (91 km). Pot vodi iz doline Pivke prek Javornikov na Cerkniško polje, čez Bloke na Slivnico, proti Cerknici in Rakovemu Škocjanu, čez Kalič proti Postojni. Dnevnik Slovenske planinske poti je bogatejši za žig Pogačnikovega doma na Kriških podih. Vedno sem na poti, saj je pohodništvo moj način življenja. Najbolj pa se razveselim vodenja po "svoji" poti iz Babnega Polja do Goričic. ◉

VAŠE MNENJE

VZDRŽEVANJE POTI JE KLJUČNEGA POMENA

Obhodnice, ki jih vzdržujejo planinska društva, in tematske pohodne poti, ki jih vzdržujejo različne organizacije, so vse bolj popularne, saj tako na primeren način lahko predstavijo naravne, kulturne in etnološke zanimivosti določenega področja. Tudi razne prireditve s predstavijo starih običajev, ki so vezani na osnovno temo poti, vse bolj oživljajo, ustrezna kulinarčna ponudba pa je le še pika na i. Zato te poti tudi vse bolj propagirajo kot turistično ponudbo. Pri planinskih poteh je to vezano bolj ali manj na naravne lepote in etnološke znamenitosti, značilna domača hrana na planšarijah in v planinskih kočah ob poti pa tudi ni več zgolj izjema.

Pohodnikom lahko ponudimo ustrezne napotke prek elektronskih medijev in v obliki raznovrstnih prospektov, zemljevidov in drugega propagandnega gradiva, ki ga izdajajo turistične, planinske in druge turistično naravnane organizacije.

Pri sedanjih obhodnicah PZS bo vsekakor treba ugotoviti, ali je zanje sploh še interes. Marsikje bo treba le dodati ustrezno vsebino in interes bo gotovo narasel, s tem pa tudi možnost za financiranje vzdrževanja poti, ki je povsod poglavitni problem. Pri vzpostavljanju novih obhodnic pa je treba že v začetni fazi ustrezno analizirati njeno smiselnost. Izkušnje kažejo, da vsaka pot, ki nima že vnaprej določenega skrbnika, prej ali slej propade.

Tone Tomše, nekdanji načelnik KPP pri PZS

PREPOZNAVOST OBHODNIC

Propagiranje planinskih obhodnic bi morala enotno rešiti Komisija za pota (KPP) pri PZS. Ta komisija pomaga društvom z nasveti, da ne ostanejo sama ob pritisku in izkoriščanju raznih ponudnikov na razpisih, ki obljublajo, kasneje pa od društev predvsem zahtevajo del dobljenega denarja za reklamo in vzdrževanje obhodnic. Vsaka obhodnica naj bo prepoznavna – z enotnim videzom in sloganom, kar bi pritegnilo ljudi, da jo bolje spoznajo. Pohodi, srečanja in podobne akcije pa naj bodo zanimivi tudi za otroke in družine – naj se nekaj dogaja za vse generacije. Dejavnosti naj bodo v duhu sedanjega časa, a morda s pridihom preteklosti. Pohodnikom moramo ponuditi širok nabor podatkov in napotkov, tako virtualno kot klasično s tablami in prospekti. Komisija društvom lahko ponudi ustrezno tehnično pomoč pri vzdrževanju obstoječih poti, tudi pri načrtovanju novih, saj imamo opremo in znanje markacistov in inštruktorjev. Komisija pa pomaga tudi z vrsti v zemljevide in z ustrezno dokumentacijo.

Igor Mlakar, načelnik KPP pri PZS

KAJ PA VI PRODAJATE?

Rada imam hribe vseh vrst, a v prvi vrsti imam rada obhodnice. Pri obhodnicah imam vse dokumentirano, imam knjižico z opisi, za nagrado dobiš pa še značko – in to je super arhiv. Sem vidni tip – stvari pozabljaš, ko pa vzameš v roke arhiv, se spomniš vsega. Začela sem s prijateljem Antonom Selanom, večji del sva obhodnice prehodila sama, kasneje so se nama pridružili prijatelji. Prehojene imam vse, ki so registrirane pri PZS, in to po spisku Nika Guida. Sem članica njegove ekipe, ki skrbi za sveže informacije o stanju obhodnic. Nekatere sem prehodila tudi večkrat, skupaj jih imam 280: 150 slovenskih, 111 hrvaških, 3 italijanske, eno avstrijsko, devet srbskih in šest bosanskih. Žal je novih pravih veznih obhodnic v današnjih časih malo, v glavnem se pojavljajo le točkovne. Pri mojih pohodih je bilo dogodkov in vtisov ogromno, vedno pa so nas sprejeli prijazni ljudje. Nekateri, ki so nas videli z nahrbtniki, so nas spraševali, kaj pa vi prodajate ali pa koliko vam plačajo, ko tako hodite naokoli ...

Vida Ofak

PLANINSTVO JE MOJA LJUBEZEN IN NAČIN ŽIVLJENJA

Za prve izlete v naravo se lahko zahvalim svojim staršem, ki so me že od malega vodili s seboj. Imel sem srečo, da sem se začel najprej ukvarjati z izletništvom in se mi je želja po osvajanju višjih vrhov porodila šele v dobi odraščanja. Kljub svojim planinskim sposobnostim in željam po osvajanju visokih vrhov pa sem se kmalu začel ukvarjati z mislijo o hoji po planinskih obhodnicah, ki sem jih začel najprej obiskovati sam, pozneje

pa sem skoraj vsak mesec organiziral izlet s svojimi sarajevskimi planinci. Z njimi sem prehodil in obiskal velik del Slovenije. Čeprav sem živel v Sarajevu, sem dobival informacije o obhodnicah in transverzalah iz PZS in PZ Hrvaške, kjer se je prav tako začelo obdobje pohodništva. Najprej so nastale spominske poti po krajih, znanih iz NOB, nato pa so se jim pridružile še številne druge, vezane na spominske dogodke ali literarno dediščino. Tako sem zahvaljujoč tem obhodnicam spoznal velik del Slovenije in njene znamenitosti ter obiskal kraje, v katere ne bi sicer nikoli zašel. Ker z obhodnico poleg znamenitih vrhov in planinskih koč obišeš tudi etnološke, zgodovinske, naravne in druge znamenitosti, ima obisk obhodnic poleg rekreacijskih ugodnosti tudi širši, splošno izobraževalni pomen. Ko sem prišel v Slovenijo, se je pogostnost mojih obhodov po veznih in krožnih poteh ter obhodnicah še povečala, tako da je število obiskov preseglo 200 različnih obhodnic in še več ponovitev. Velik del svojega prostega časa sem posvetil trasiranju Slovenjgoriške planinske poti, ki je bila odprta letos maja.

Antun Mlinarević

GORA – POT IN CILJ

Pogosteje sem začel hoditi v gore – za svoja leta razmeroma pozno – ko je bilo planinskih obhodnic malo, manj kot deset. Sedaj jih je na desetine, nekatere so žal že "pokojne", a jih imam v lepem spominu. Z obhodnicami se je razširilo planinsko udejstvovanje po vsej Sloveniji, medtem ko je bilo prej pretežno omejeno na vršace in posamezne znamenite hribe. S tem pa se je okrepil pomen planinstva kot športnega dejanja. V to je potegnili tudi mene, saj sem predvsem nabiral v obhodnicah zapovedane žige, le malokdaj sem še našel čas za kakšen vrh "kar tako". S tem se je moje planinstvo vedno bolj spreminjalo v nekakšno statistiko namesto v doživljanje poti ali vsaj "osvajanje" vrhov kot športno dejanje. Tako sem prehodil več kot sto obhodnic, s ponovitvami pa skupaj 600. Po toliko prehojenih poteh in doseženih vrhovih so se mi počasi začeli odpirati tudi drugačni, ne le obhodniški in športni užitki: številni estetski in etični vzgibi, lepote gora, prelestni razgledi, lepa planinska flora, samotne ture pa tovariška družba upokojencev ...

Tomo Grgič

Kako pozdravim, ko pridem v planinsko kočo? "Štampelj, pivo Union, štrudelj, dober dan!"

Pred drugo svetovno vojno so bili žigomani redki, današnje dirjanje za žigi (zaradi obhodnic) pa bi bilo tedaj nekaj nepredstavljivega. Zato je planinki Minki, ki se je posvetila skrbnemu zbiranju žigov, Janko Mlakar, doslej neprekosljivi planinski humorist, nadel to hudomušno ime. Osebnostem jo spoznal, ko sem pred leti vodil izlet PD Ljubljana-Matica na Mangart. Tedaj je bila že v visoki starosti in se je z nami le peljala do Mangartskega sedla. Pokazala pa mi je tedaj svojo knjižico žigov, v kateri je, s kaligrafsko pisavo (take ne poznamo več), opremila vsak žig v njej. Videlo pa se je, da ne hodi več v hribe, saj so bili v knjižici po večini župnijski žigi. O njej, sicer dobri planinki, saj jo je Čopov Joža po koncu druge svetovne vojne peljal po Slovenski smeri na Triglav, kroži tudi naslednja dogodivščina, ki kaže, kako čista duša je bila.

Po koncu druge svetovne vojne so se za planinstvo odprli tudi kraji v Istri, ki so bili poprej za rapalsko mejo, torej v Italiji. Menda je to bil izlet PD Ljubljana-Matica, in sicer na Učko. Na stolpu, na njenem vrhu, je bil vojak – stražar. Minka Štampiljka ga je seveda takoj vprašala, kje je štampiljka. Vojak pa: "Šta očes?" Minka nadaljnje pojasnjuje: "Kje je žig?" Ker vojak še vedno ni razumel, mu je to pokazala tako, da je s pestjo udarjala po dlani druge roke. Sedaj se je vojaku posvetilo: "Sad ne može. Sad sam u službi. A posle može." Njena naivnost se je pokazala v tem, da je še vedno mislila, da gre za žig.

Tomo Grgič

Pogovarjala sta se Dušan Škodič in Marjan Bradeško.

Osnovna šola trekingov

Evropska pešpot E6

✉ Igor Lauko

Poslavljanje od Baltika FOTO: JAKA LIČEN

Predgovor: V štirih letih sva Jaka Ličen in Igor Lauko prehodila 2403 kilometre od Baltika do Jadrana po trasi poti, ki je poznana kot originalna evropska pešpot E6. Skupaj sva bila na poti 73 dni in prav vsak od njih je bil poseben.

Matematika: Evropskih pešpoti je enajst, skupaj danes predstavljajo okrog 60.000 kilometrov bolj ali manj smiselno označenih poti. Potekajo predvsem od krajnih točk stare celine, od severa do juga, od vzhoda do zahoda, od iglastih gozdov do oljčnih nasadov ... E6 obsega okoli 5000 kilometrov. Trasa se začne na severu Švedske, konča pa nekje na grško-turški meji, vmes se vozite tudi s trajektom, ker med Slovenijo in Grčijo ni trasirana. Kaj še? Imela sva vsak okoli 13 kilogramov težak nahrbtnik in dnevno sva premerila okoli 35 kilometrov – od sončnega vzhoda do zahoda ali pa še čez.

PET TISOČ KILOMETROV

Zgodovina: Začetki evropskih pešpoti segajo v sedemdeseta leta, zakaj ravno tja, ne vem. Skozi Slovenijo sta speljani E6 (sever–jug) in E7 (vzhod–zahod). Če pogledamo vpisne knjige na kontrolnih točkah, razberemo množičnost pohodnikov iz celotne Evrope in širše v osemdesetih letih. Vpisanih je bilo tudi do petsto pohodnikov na leto. Danes nepredstavljivo. Zaradi balkanskih vojn v začetku devetdesetih zaznamo upad pohodnikov. Pot se po vojni ni več pobrala. Domnevam tudi, da se je zaradi približevanja ostalega sveta – dostopnosti

bolj oddaljenih krajev – počasi pozabilo nanjo, četudi nam teče dobesedno pred nosom.

Slovenščina: Na poti je najin materni jezik govorilo zelo malo ljudi, zato o tem nimam kaj napisati.

Tuji jezik 1: Nemščina je skoraj pogoj. E6 je vrhunski jezikovni tečaj, ker si prisiljen govoriti, ko srečaš popotnika, v nemščini, potem pa lahko še več ur sam pri sebi razglabljaš o povedanem. V nemščini. Ker pač nobenega več ne srečaš ves ta čas in ni nove lekcije. Najbolj si bom zapomnil zapisani besedi heute ruhetag (danes zaprto), ker sva ostala pred vrati kočice ali penziona lačna in bosa. Večkrat.

Tuji jezik 2: Turščina. So mi enkrat nemški domorodci res zamerili, ker sem omenil, da jih rešujejo Turki, kar se prehrane tiče. Njihove poslovalnice s kebabom so v skoraj vsaki vasi. In brez table ... Jezika

pa ne znam. Niti besede. Se je pa bilo fino z njimi pogovarjati v nemščini, ki jo obvladamo približno enako dobro. Tudi zelo prijazni so in dajejo velike porcije. **Tuji jezik 3:** *Avstrijščina*. Vsaka vas ima svoje narečje. Ničesar nisva razumela, če se niso potrudili. So pa zanimiv narod, ni kaj. Lepi spomini.

KRAJI IN LJUDJE

Zemljepis: Sever Nemčije je ena sama ravnina s Severnim morjem, sredina Nemčije je ravnina z gozdovi, Bavarska ima nepregledne gozdove, zgornja Avstrija je podobna gozdnatemu Pohorju, spodnja Avstrija je hitro minila, Koroška je gozdnato gorata, Štajerska je dišala po domu in gozdu. Vmes so tudi reke Mura, Donava, Drava, Sava.

Začetnih 400 kilometrov je bil sam pesek, zelo sva se ga nahodila na tisti nemški ravnini. Ko so se začeli iglasti gozdovi, je bilo kot poezija. Saj je bilo na ravnini tudi lepo, le drugače se je hodilo. Nikoli nisem ugotovil, zakaj sem laže hodil v breg. In zakaj me je navijalo na ravnini. Čudno. Avstrija je bolj ali manj en sam breg. Izredno lepa pokrajina, izredno lepi kraji, izredno lepi razgledi in pogledi. Orientacijo je dobro obvladati. Če ne, se hodijo kazenski krogi. Naju so reševali precizna karta, kompas in sreča. Pa so kljub temu bili kazenski krogi, pridelala sva najmanj 5% kazenskega izkupička. Menda pot obstaja tudi na GPS-zapisu. Ko jo bom nekoč ponavljal, se bom gotovo do zob oborožil s pripomočki – in prehodil kazenske kroge le za hobi.

Spoznavanje narave: Narava je zakon. Je Mati. Od 73 dni pohoda sva v naravi spala 60 dni, ostalo pa po kočah ter tu in tam v penzionu. Samo spalna vreča, podloga in konec. Mogoče tudi kakšna plastična streha slučajnega prostora za piknik. Je pa res, da naju je zeblo in večkrat zmočilo in da so naju žrli komarji in vse, kar je možno. Narava je narejena tako, da vsak žre drugega. Če ne bi bila na vrhu prehranjevalne verige in če se ne bi zjutraj pravočasno umaknila s poletnega travnika ob robu gozda blizu stoječe vode, bi bila pa res hitro del narave. Dobesedno. Koliko je živali, ko jih šteješ sredi budne noči! Sem pa ugotovil taktiko napadanja komarjev. Če jo kdo potrebuje, naj me poišče. Ocvirki na poti so bili prav gotovo bivaki. Kje vse sva spala ...

SKOZI RAZLIČNE DRŽAVE

Slovenija je bila prehojena med prvomajskimi prazniki leta 2006. Bilo je precej deževno. Na Trojanah so mokre kresove lahko samo gledali izpod vojaških šotorov. Na Čreti je celo rahlo snežilo. Avstrija je padla konec avgusta in v začetku septembra 2007. Na Koralpah je bil sneg, na Hochschwabu pa gosta megla. Nemčije sva se lotila konec junija. Zaradi dolgega dneva in nenevarnosti snega. Nisva se uštela. Spoznavanje družbe: Pot naredijo ljudje. Tudi dogodke ob poti naredijo ljudje. In na poti zopet ljudje. Oba sva se strinjala, da sva nekako posebna, ker lahko hodišva drug ob drugem toliko kilometrov in toliko dni, 24 ur na dan. Brez incidenta. Recepta ne poznam, ampak motivacija mora biti visoka. V drugem delu Nemčije sem staknil že velik žulj na peti, ker sem obul čisto nove čevlje. Šele deveti dan sem ga lahko saniral, ko sem prišel do obližev. Za takšno pot potrebuješ višji cilj, ni kaj. Ljudje ob poti so bili prijazni, veseli družbe, polni nasvetov in dobrih želja. V Nemčiji naju je v nekem mestu ustavila neznanka in vprašala, če sva dolgoprogaša. Ob pritrjevanju nama je stisnila v roko pet evrov. Imela sva jih v žepu vse do konca, za zadnjo rundo

pred vlakom do doma. Zanimiv je bil tudi ogled finala evropskega prvenstva v nogometu pri prijazni nemški družini ob obloženi mizi in polnih kozarcih. Ali pa, ko sva se zbudila v dnevni sobi nekega "vzhodnega" Nemca in nama je za zajtrk ponudil nekakšno surovo meso. Bljak. In to po celonočnem druženju v vaškem gostišču za vogalom.

Gospodinjstvo: Kuhala nisva, hrani nisva namenjala niti prostora v nahrbtniku. Jedla sva v kočah, gostilnah, pri Turkih ...

Športna vzgoja: Elementarno gibanje – hoja. Hoja skozi in skozi. In spet hoja. Privoščila sva si tudi vmesno plavanje v vaških bazenih, kar je služilo tudi dvigovanju minimalnega higienskega minimuma, ki je na poti dokaj trpel.

Glasbena vzgoja: V sak večer sem zaspal ob glasbi iz telefona, preko katerega sem poslušal radio – ob spremljavi glasnega smrčanja sopotnika. Še dobro, da sem lahko sebe skupaj s posteljo premaknil na varno razdaljo. Zraven sem bral knjigo ali igral golf na telefonu. Ali pa preprosto gledal v zrak. Kakšen nor občutek! Posnetke domačih izvajalcev sva imela varno shranjene v elektronski napravi; Kreslina, Predina, Avsenika in Saško Lenđer – hec ... ◦

Označevanje na poti je urejeno. FOTO: IGOR LAUKO

INTERVJU

Alpinizem je vedno tudi raziskovanje

Pogovor z Markom Prezljem

✍ Vladimir Habjan

A high-altitude mountain landscape with snow-covered peaks and rocky terrain. The foreground shows a snowfield with some rocky outcrops. In the background, there are steep, rocky mountain slopes with patches of snow. The sky is blue with some light clouds.

Makalu z vrha Mera Peaka, kjer smo opravili začetno aklimatizacijo. Naravnost na vrh vodi francoski raz, levo od raza je zahodna stena, desno pa južna stena, kjer poteka slovenska smer iz leta 1975. FOTO: MARKO PREZELJ

Marko Prezelj se je letos vrnil z odprave, ki je poskušala preplezati zahodno steno Makaluja, enega trenutno *top* himalajskih ciljev. To je bila iztočnica za pogovor z njim, v katerem pa je Mark, kot ga radi kličemo na odseku, nanizal še celo vrsto zanimivih misli. Mark se bliža tridesetletnici svoje alpinistične aktivnosti (2012). Od lani ni več zaposlen v slovenski vojski, ker je dopolnil 45 let, čeprav še ima status vrhunškega športnika.

V malem šotorčku za bivak sva s Stevom vsak večer in vsako jutro nekaj ur talila sneg za pijačo in jedačo. To opravilo terja veliko več energije, kot se zdi opazovalcu, ki se zanima predvsem za tehnične podrobnosti vzpona. Vzpone na visoke gore brez dvoma zaznamujejo tudi bivaki, ki pogosto odločilno vplivajo na končni "rezultat". FOTO: MARKO PREZELJ

Kot sam pravi, se mu tak način varčevanja zdi od države in vojske mačehovski, saj bi lahko našli rezerve tudi kje drugje. Ta sprememba mu je precej spremenila življenjski ritem, zdaj se v večji meri kot prej z veseljem posveča preživetju. Vendar če so ga odpisali drugi, sam sebe še ni, saj ima pred seboj še vedno zahtevne izzive.

Leta 2012 imaš torej 30-letnico alpinistične dejavnosti. Boš kaj "praznoval"?

Podobno kot pred leti nameravam narediti predstavitev resnega alpinizma s slikovno digitalno manipulacijo.

Nikjer nisem zasledil, kako si sploh začel s plezanjem ...

V hribe sem začel hoditi z očetom in mamo, kasneje le še z očetom, potem pa sem poiskal plezalsko družbo. Plezanje me je potegnilo, bil je prvinski vzgib iz radovednosti, nič drugega.

Junija si se vrnil z odprave na Makalu. Vrha žal že drugič niste dosegli. Po čem ocenjuješ, ali je bila odprava uspešna ali ne?

Po tem, koliko sem se zares potrudil, koliko sem vložil v projekt. Če sem z razmerjem med vložkom in rezultatom zadovoljen, potem se mi zdi uspešna. Ta je bila v tem smislu taka. Bil sem dobro pripravljen, več pa ne bi mogel iztržiti. Pogoji so pač bili, kakršni so bili.

Se je težko obrniti oziroma sprejeti odločitev, da je odprava končana?

Je, a ne vedno. Prekinitev odprave na Mašerbrum ni bila travmatična, ker smo ves čas tvegali. Tu pa je bilo neprijetno, zato ker sem vedel, da to steno lahko preplezam. Vse je kazalo, da ne bova vstopila, kamenje je padalo in bilo je slabo vreme. Kazalo je, da se bo vreme izboljšalo, midva bi potrebovala tri dni lepega vremena,

vendar se ni. Odločitev je bila potem kar težka, vendar je ne obžalujem. Slabo vreme te upočasni tehnično, pa še psihično te tlači. Za to steno moraš biti *našpičen!*

Plezal si skorajda po vsem svetu. Kako si izbiral cilje? Kaj vse vpliva na odločitev?

Zelo različno. Včasih nisem točno vedel, kaj konkretno me zanima. Zdaj me pritegne cilj, ki mora biti na nek način zanimiv: ali je lepa oblika, lepa linija, neznan teren. Makalu je klasična piramidna gora s strmo steno. Zame je alpinizem še vedno nekaj raziskovanja, ne gre samo za to, da bi nekaj preplezal. Večkrat zapored iti na isti kraj me dolgočasi, potrebujem spremembe. Na tej osnovi tudi iščem cilje.

V zahodno steno Makaluja si se podal že drugič. Se boš še tretjič? Tudi na Šišo Pangmo si šel dvakrat, pa obakrat ostal brez vrha. Boš šel še tretjič? Kaj pa Mašerbrum?

Šel bi tudi na Mašerbrum, pa na Šišo Pangmo v južno steno. Dobro primerjavo si našel, ker na Šiši je bilo pa obratno, tam je bil prvič povratek bolj travmatičen kot drugič, zato ker odločitve nisem sam sprejel. Po 14 dneh je Tone¹ rekel, da je odprave konec, jaz pa sem komaj prišel k sebi. Ker so štirje dosegli vrh, ni hotel več po nepotrebem tvegati, pa še Pavle² je bil pomrznjen. S te plati je bila odločitev razumljiva, ampak takrat sem bil razočaran. Bil sem močan, vendar možnosti, da bi se izkazal, nisem imel. Drugič na Šiši pa zaradi snega sploh nismo prišli v bazo pod južno steno, pač pa pod severno, tako da sem bil na isti gori, ampak z dveh različnih strani. Takrat smo kar precej preplezali. Ja, na Šišo še enkrat, ampak z juga. Za Makalu je

¹ Tone Škarja.

² Pavle Kozjek.

še prezgodaj. Ta trenutek, ko sem še malo utrujen od vsega, bi raje rekel, da ne. Mogoče bom čez dve, tri leta že drugače mislil ...

Imaš že ožji izbor bodočih ciljev?

Imam veliko idej, ki jih niti slučajno ne bom vseh uresničil. (*smeh*)

Boš povedal, katere, ali so še skrivnost?

Ni nobenih skrivnosti. Konkretni cilj, ki ga skušam že dlje časa uresničiti, je Rimo v indijski Himalaji. Tja bi zelo rad šel, vendar ima Indija to slabost, da so tam birokratski zapleti grozni. Tudi na Mašerbrum bi šel še enkrat, a z druge strani. Potem je v Pakistanu več šest- in sedemtisočakov, ki me zanimajo. Tudi v bivših ruskih republikah še nisem bil ...

Kaj najraje plezaš? So to dolge kombinirane smeri na visoke vrhove? Kaj ti najbolj odgovarja, kar se tehnike plezanja tiče?

Najbolj všeč so mi kombinirane smeri, da je čim bolj pestro, da se večkrat zamenjajo skala, led in sneg. Takega plezanja se zlepa ne naveličam, ker moraš biti ves čas pri stvari. Pri skalnem plezanju, npr. v El Capitanu, je sicer težko, ampak je ves čas podobno. Če bi izbiral med El Capom in kombinacijo, bi raje izbral slednje.

Torej ne moreš reči, da si bolj skalni ali ledni plezalec ...

Tako. Najbolj mi je všeč univerzalno plezanje. Rad tudi turno smučam, plezam v ledu, skratka, všeč mi je menjavanje letnih časov.

Po čem ti odprava ostane v spominu? Bi lahko katero od njih izločil?

To je težko reči, ker je vsaka nadgradnja prejšnje. Vsaka te malo sprovcira, da si naslednjič malo drugačen, boljši, da se korigiraš v tem smislu, da bolje plezaš ali se bolje odločaš. Gotovo so bile odprave, ki so intenzivneje usmerile tok mojega alpinizma, Kanč³ zagotovo, nobena pa ni bila taka, da bi rekel, da ni imela nobenega vpliva. Lotse Šar je bil strašen. Če me alpinizem ne bi res vlekel, bi takrat najbrž nehal plezati. V 62 dneh v bazi je bilo dva dni lepega vremena! Ko smo šli iz baze, se tudi obrnil nisem, da bi pogledal v steno. Čo Oju spet po svoje, pa Šiša ... če grem v bližnji čas, pa Čomolari. Ta je bil čisto drugačen, tudi super. Pa leto 2006 sploh, saj sem bil v desetih mesecih kar na treh odpravah. Ne morem torej nobene odprave izpostaviti in reči, da bi bila posebna. Od tistih treh "v paketu" me še danes glava boli ...

Nekje si napisal, da so na vsaki odpravi nepozabne zadeve. Kaj si mislil s tem?

Na vsaki odpravi si z nekaj ljudmi, s katerimi si deliš vse. To je tako, kot bi se za en mesec z njimi poročil. Dogaja se čuda stvari in jih težko pozabiš. Ko se srečamo, se jih spominjamo, vendar ima vsak drugačen spomin. To mi je zelo všeč, ta socialni del odprave, kako z ljudmi isto doživljaš različno, to je super.

Katera stena je danes izziv?

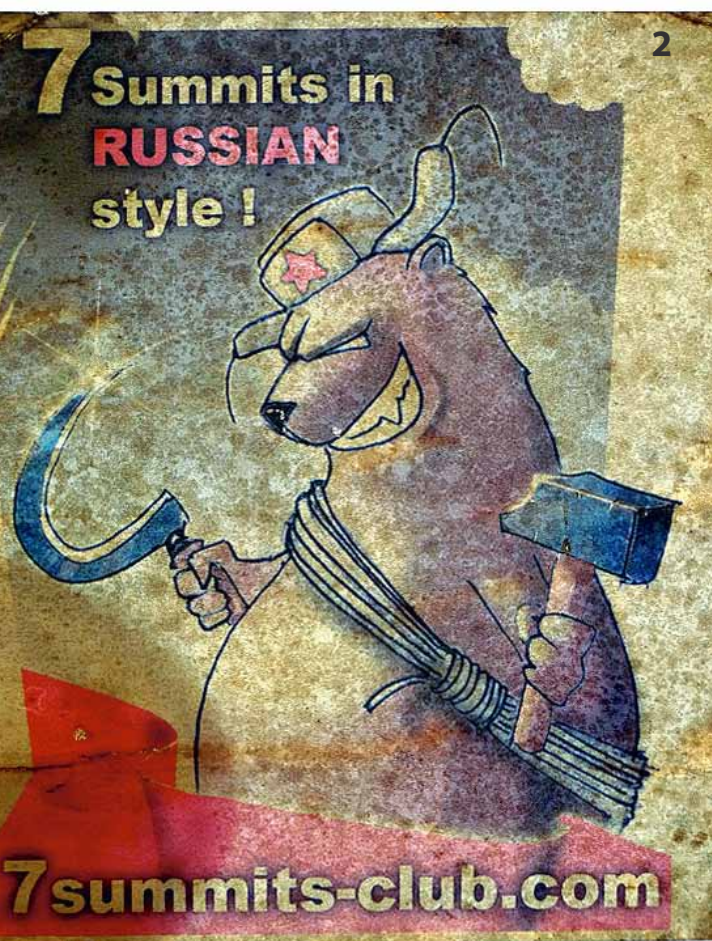
Vse stene so izziv. (*smeh*)

³ Kangčendzenga, 1991.

Med cvetočimi grmi ob povratku iz baze smo se hitro reverzibilno aklimatizirali. FOTO: MARKO PREZELJ

To je dober stavek za naslov ...

Ampak podnaslov bi moral biti: Pomembno je, na kakšen način jih preplezaš! Z stena Makaluja je že preplezana, samo ne v alpskem stilu, torej izziv je način: čim bolj *fer* se stene lotiti. Ne vem, južna stena Lotse Šara prek najbolj strmega dela, recimo, to je noro za tak stil. Sodobni alpinizem, tudi slovenski, je na nek način žrtev števil in komercialnega pristopa. V nekem obdobju generacije, ki je bila sposobna plezati, zbiranje osemtisočakov ni več zanimalo. To je logično, saj je osemtisočak po normalni smeri lahko častitljiv osebni cilj, razvoj alpinizma se je pa usmeril drugam. Na svetovni ravni so osemtisočaki vedno bolj zanimivi za komercialne odprave. Plezali smo na primer na Gjačung Kang, ki je 48 metrov nižji kot 8000 metrov, pa še jezik si zlomiš, ko ga izgovoriš. Kako boš "prodal", da je to nekaj zahtevnega? No, k sreči si mora najprej vsak odgovoriti na vprašanje, zakaj bo to "prodajal".

Enkrat si zapisal, da si "začutil prvinski strah pred svojimi pohlepnimi željami". Se kdaj ustrašiš samega sebe? Se ti zdi to zdrav strah?

Pravzaprav me je še zdaj včasih malo strah. Pa to ni tisti strah, ko ti za hrbtom nekaj počti. To je takrat, ko čutiš tesnobo, ko imaš želje in ne veš natančno, ali bo ali ne bo, pa še preveč jih imaš. Jaz jih imam, pa ne gredo vse v ta časovni okvir, sploh zato, ker me zanima vse živo. Danes pa moraš plezanju posvetiti celo leto, če hočeš biti dober samo na enem področju. Za kombinatorca je to težko, zato me je svojih želja strah.

Plezanje z vlečenjem vreč ti ni nikoli odgovarjalo?

Mislim, da s takim stilom lahko prideš tako rekoč, kamor hočeš. Doug Scott je rekel, da če po *fiksni* splezaš na vrh osemtisočaka, nikoli nisi niti šel iz baze, kar je zelo res. Vsak, ki je šel kdaj v hribe in je "prerezal črto", ko ne moreš več nazaj, takrat ko bi rad, pozna občutek, ko se moraš sproti odločati, ko je vsak korak pomemben, ko v bistvu testiraš svoje odločitve, ali si spodoben iti naprej ali ne – miniatura življenja. Alpski stil je točno to, ekspedicijski pa posvečuje sredstva za dosego cilja. Tam se vse naredi za to, da je čim manj negotovosti, kar nima več realnega stika z osnovami alpinizma.

Fotografije na strani 20:

1: Druga aklimatizacija je bila namenjena privajanju na višino in na bivakiranje ter plezanju v manj ugodnih pogojih. V dveh dneh smo splezali na vrh (6682 m) na južnem grebenu Makaluja. Vzpon tehnično ni bil zahteven, spremljal pa nas je močan veter s sneženjem.

FOTO: MARKO PREZELJ

2: Ruski stil na nalepki v čajnici ob poti; v marsičem dobro ponazarja nasprotje alpskemu stilu. FOTO: MARKO PREZELJ

3: Med molilnimi "pripomočki" na aklimatizacijskem trekingu

FOTO: MARKO PREZELJ

4: Med povratkom v Kathmandu smo imeli precej dela, da smo vozila spravili prek blatnih odsekov. FOTO: MARKO PREZELJ

Se pa strinjaš, da so bile kolektivne odprave, kakršne je nekdanj organizirala PZS, za razvoj potrebne ...

Absolutno, ne le za razvoj slovenskega alpinizma, saj sedanjega alpskega stila brez ekspedicijskega obdobja ne bi bilo. Če rečem, da je to preživeto, to ne pomeni, da takrat ni bilo nič vredno. Vendar je šel čas naprej. Pri ekspedicijskem stilu je sporno tudi to, da odpravarji največkrat ne počistijo stene in ne poskrbijo za to, da je teren čim bolj tak, kakršen je bil ob njihovem prihodu.

Bi te zanimal *single push* vzpon na osemtisočak?

Načelno ja, vendar mislim, da gre za zdaj pri tem za manj zahtevne smeri ali pa zelo tvegaš, to pomeni, da greš brez počitka iz baze gor in nazaj. Na Aljaski se to da početi, ker je 24 ur svetlo, v Himalaji pa ni. Tam se ponoči v zahtevnem svetu težko hitro giblješ ali pa se izgubiš. Če boš izbral tako smer, kjer je večji del smeri enostaven, je pa čisto vseeno, če enkrat prespiš.

Je do potrebnih podatkov za nove vzpone težko priti?

Je, ja, ker je videti, kot da je informacij cel kup, ko pa začneš bolj resno iskati, spoznaš, da je veliko prazne slame. Največ je informacij za že obdelane cilje, ko pa iščeš kaj novejšega, pa jih ni veliko, tisto, kar je, pogosto ni uporabno. Ko smo šli na Čomolari, sem šele od Rogerja Payna, ki sem ga naključno srečal v Tokiu, dobil potrebne podatke, in sicer tako, da sem jih takoj naložil na ključek, ki smo ga kupili kar v bližnji trgovini. Cel kup ljudi podatke drži zase, sploh Angleži so znani po tem. Če gledaš na to z nacionalne plati, to niti ni slabo.

Si eden tistih, ki si je že kmalu začel iskati soplezalce iz tujine, kar v domačih alpinističnih krogih ni vedno naletelo na odobravanje ...

A je sploh kdaj?

... zadnja leta pa plezaš z mnogimi za celo generacijo mlajšimi alpinisti. Kako izbiraš soplezalce oziroma kaj se ti zdi pri tem pomembno?

Omenil sem že, da mi je socialna komponenta alpinizma pomembna. Težko bi rekel, da soplezalce izbiram kot neke zakonske partnerje. Tu je veliko intuicije in malo naključij. Tisti, s katerimi grem na odpravo, že morajo biti toliko preizkušeni, da se ne sekiram, da sem narobe izbral. S tujimi alpinisti sem začel plezati na taborih, ki so jih organizirali zunaj, kamor pridejo s celega sveta. Meni se je to zdelo zelo zanimivo, ker so prišli iz drugega kulturnega okolja, tudi jezikovnega, z drugačno tehniko, vse to je bilo izziv. Kar naenkrat sem spoznal, da Slovenci nismo nič slabši, pač pa v marsičem še boljši. Marsikdo tam je bil pomehkužen in to je bilo dobro za samopotrditvev. Zdaj Slovenci sicer visoko kotiramo, takrat pa še ni bilo tako. Zato mi je bilo pomembno, da mi je človek, s katerim sem

plezal, *sedel*, tako kot se dva psa povohata in gresta skupaj po ulici.

Podobno sva pokala štose že z Radom,⁴ s katerim sva bila prva stalna soplezalca. Oba sva prihajala iz različnih okolij, a sva drug drugega spoštovala. On je bil s kmetov, jaz iz mesta, ampak sva oba to različnost cenila. Jaz sem hodil v srednjo šolo, on je že delal, kar je bilo spet super, ker je imel že avto, jaz pa ne. (*smeh*) Tudi pri plezanju sva bila različna, njemu so ležali previsi, ker je bil klen kmečki fant, kline je dobro zabijal, jaz sem pa imel rad *plate*, neko *muvanje*. (*smeh*) Tako sva se lepo dopolnjevala in oba v vseh pogledih napredovala, ne samo plezalsko. Podobno je bilo, ko sem si našel soplezalce iz drugih okolij, takoj sem nekaj pobral od njih, oni pa od mene. Takoj si bolj urejen v tem smislu, da se ne moreš na *štantu* pregovarjati, pač pa se moraš hitro zmeniti, tudi če s soplezalcem ne govorita istega jezika. To mi je bilo všeč in mi je še zdaj.

Se od mladih tudi ti kaj naučiš?

Seveda. Z mladimi je podobno. Zdaj v mladih vidim sebe 25 let nazaj, in kake neumnosti sem počel. Na Bagiratih kjer smo bili z Lukom in Rokom,⁵ je ves teden snežilo in sta bila motivacijsko na tleh. Jaz pa sem rekel, da bo že, čeprav tudi sam nisem bil čisto prepričan. (*smeh*) In potem smo preplezali en raztežaj, drugega in še tretjega. V zadnjem sta bila tudi onadva že sproščena. Če sta prej vse spraševala mene, sta se takrat bolj postavila zase in se mi že malo posmehovala (*smeh*), kar pa mi je bilo všeč, saj sta z mene vzela del bremena. Do zadnjega bivaka smo tovorili nerodno transportno vrečo in je bilo jasno, da smo z njo prepočasni. Razmišljal sem, kako si bomo razdelili tovor, ko je zjutraj Luka predstavil idejo, da bi jo kar vrgli čez steno. Nekaj mi je reklo, naj bom tiho. Rok se je hitro strinjal in res smo jo vrgli. Sam takrat te možnosti nisem videl, onadva pa sta mi jo pokazala in dokazala, da je bila izbira dobra. Hvaležen sem, da se lahko od mlajših učim tudi čisto tehnično plezalsko.

Tone Škarja je leta 1990 v PV napisal, da je Marko Prezelj "mlad, močan, natančen, priden, sposoben, zvest, ni suženj alpinizma. Ima ga le za igro, kar v resnici je."⁶ Je alpinizem res le igra?

Ja, mislim, da je. Mama mi še zdaj pravi: "Kdaj se boš ti zresnil?" Alpinizem je sicer resna reč, vendar če ga vzameš preveč resno, potem je treba tudi več vlagati v prepoznavnost, iz tega pa lahko nastane medijski alpinizem. Skratka, če sprejmeš, da je alpinizem resna stvar, moraš to potem "prodati" kot vsako resno stvar, to pa je težko, saj je hribovski trg majhen. (*smeh*)

Alpinizmu si posvetil vse življenje. V čem je zate največja vrednota alpinizma?

(*razmislek*) To, da sem spoznal sebe, v fizičnem in psihičnem smislu. To ne pomeni, da znam in zmorem vedno prav odreagirati, ker je spremenljivk preveč. Dal pa mi je cel kup prijateljev, vem, na koga se lahko zanesem. Ko sem gradil hišo, sem imel na gradbišču razne mojstre, ki jih ne moreš preizkusiti, saj vsi po malem blefirajo. Ne bi rad nobenega užalil, a v normalnem življenju se vsi malo pretvarjamo. V hribih, ko gre zares, se še sam pred sabo ne moreš in takrat tudi drugega lažje spoznaš. Tam tudi najmočnejši zacvilijo. Brez alpinizma bi težko živel.

Je zate alpinizem šport ali kaj več?

Ne bi rekel, da je več, je pa drugačen. (*razmislek*) Kdor se danes ne gre "športnega" alpinizma, bo težko kaj prepoznavnega dosegel, zato ker moraš trenirati, pa bolj športen odnos moraš imeti do vsega. Malo romantične igrivosti, ki sem jo prej omenil, moraš tudi ohraniti, mislim, da mora to imeti v sebi vsak športnik. Če ni malo razigran, bo težko dobro igral. V sak doživlja alpinizem po svoje. Sam potrebujem malo *zajebancije* in romantike. Ko npr. nekam prideš in se ti odpre lep pogled, pa rečeš uuuu in te videno res navduši, ne rečeš uuuu samo zato, ker vsi tako rečejo. (*smeh*)

Koliko je danes v alpinizmu še pomembna zgodba?

Je, seveda, samo to je lahko tudi zlorabljeno. V bistvu je zgodba tisto, kar ti po vzponu ostane. Tisto, kar sem jaz doživljal, je itak že zdavnaj pogorelo, če pa me ti sprašuješ, kako je bilo, ti pa lahko takoj povem eno zgodbo. Najbrž bo povedano blizu tistega, kar sem doživljal, če pa si ti to "po moje" razumel, je že druga stvar. Alpinizem je absolutno zgodba, čeprav nisem nikoli plezal s tem namenom. Če sem odkrit, kdaj pa kdaj se mi je že *fajn* zdelo, če sem se malo pohvalil, ko sem bil mlajši, ampak da bi samo zato šel v hribe, da bi zgodbe pravil, pa nikoli. Vedno je bolj mene zanimalo, kako bo.

Je od alpinizma tudi kakšna "korist"? Kaj lahko alpinizem dá družbi?

To je dobro vprašanje. (*Premislek*) Družbena "korist" alpinizma, sploh slovenskega, je v tem, da nudi prepoznavnost. Slovenski alpinizem v svetu visoko kotira in mislim, da marsikdo pozna Slovenijo zgolj zaradi tega.

Kaj pa druge zadeve, na primer kultura? In notranje bogatenje človeka?

Gotovo je alpinizem pustil za sabo cel kup umetniških sledi, ne le črt v stenah. To so knjige, filmi, kipi ... Razmeroma veliko alpinistov ima še neko drugo potrebo po izražanju. Če bi to vprašanje sprevrženo obrnil, bi se lahko vprašal, kakšna pa je družbena korist rokometa ali nogometa ... Če gledam sebe, pa je to neko sebično gledanje. Jaz sem bolj "bogat", družba pa lahko gleda moje fotografije. Nekdo drug bo napisal knjigo, da bodo

⁴ Rado Nadvešnik.

⁵ Luka Lindič in Rok Blagus.

⁶ Planinski vestnik, 1990, št. 1, str. 13.

Marko Prezelj v zahodni steni Makaluja. "Razmere za plezanje niso bile idealne, vendar sva dobro napredovala, ker se nisva ves čas varovala."
FOTO: STEVE HOUSE

dobili ljudje navdih. Mislim, da je tega v alpinizmu več kot v marsikaterem drugem športu, pa spet ne bi rad nikogar zapostavil. Je pa ta dejavnost prevečkrat podvržena senzacionalističnemu gledanju, da od tega nič ni. Še od marsičesa direktno nič ni, pa ljudje ne gledajo na to tako negativno.

Nekje si napisal, da na vrhu občutiš praznino ...⁷

To se mi je zgodilo večkrat. Če priplezaš na vrh naravnost iz težke stene, je občutek močnejši. Na Čo Oju, ko sva z Radom prišla na rob stene in potem še eno uro tavela in iskala vrh, ki je velik kot nogometno igrišče, pa je bilo drugače. Spet drugače je bilo na Kanču, ko je Andrej⁸ že bil na vrhu in sem mislil, da greva zato lahko dol. Vrh mi takrat ni bil pomemben, a če ne bi šel gor, bi bil kasneje slabe volje.

Leta 1996 so vaju z Andrejem Štremfljem krepko potolkli seraki in sta se izvlekla z veliko sreče. Si se kdaj vprašal, zakaj to počneš?

Veš, da sem se. Ne toliko zakaj, pač pa, ali je še vredno in ali je na koncu še "plus". To sem zasledil tudi v Škarjevi knjigi. Zakaj je on preživel, kdo drug pa ne? Tudi sam sem se že začel podobno spraševati. Ne bi se rad zapletal v kake religiozne razprave, pa vseeno se mi zdi, da je to en košček usode, mora biti.

Bi lahko potegnil vzporednice med obema zlatima cepinoma: težavnost smeri, okoliščine, oprema, zgodba ...?

Ne, ta primerjava ni možna.

Zakaj?

Na Kanč sem se priklopil ideji, ki jo je imel Andrej.⁹ On je bil tisti, ki si je to zamislil, jaz pa sem se mu pridružil. Po 15 letih na Čomolariju pa sem bil jaz tisti, ki je moral večino opraviti sam. Tega se ne da odmisлити. Zato so odprave tako zanimive, ker jih ne predstavlja samo vzpon, pač pa je to še skupek opravil prej in potem, ki sam vzpon v bistvu obremenijo, pa ne mislim z negativne strani. Če se pol leta ukvarjaš z eno odpravo, je vzpon drugačen, kot če samo prideš, se privežeš in plezaš.

Kaj pa težavnost plezanja, je primerljiva?

To pa je. Mislim, da je bilo tehnično na Čomolariju še težje.

Znano je tvoje stališče o nesmiselnosti tekmovanja v alpinizmu. Ali se ti ne zdi, da so nagrade za mlade alpiniste vseeno neka spodbuda?

Mislim, da. Vprašanje pa je, kako mladi razumejo nagrade. Lahko kar naenkrat mislijo, da so boljši, kot so v resnici. Po vseh teh letih je zame lestvica težavnosti enostavna, štiristopenjska: lahko, težko, z več treninga

⁷ Planinski vestnik, 1989, št. 2, str. 58.

⁸ Andrej Štremfelj.

⁹ Andrej Štremfelj.

ali v boljših razmerah bi verjetno še šlo in zame vsekakor pretežko. (*smeh*)

Kje so meje alpinizma? Ali sploh so?

Vedno bolj vidim, da jih ni. Smeri, za katere sem mislil, da jih ni možno preplezati, so zdaj že preplezane. Danes vidim smeri, ki jih jaz ne bom preplezal, jih bo pa tisti, ki bo treniral. Za njim pa bodo prišli spet drugi, ki bodo imeli še boljše pogoje. Poglej, kaj počnejo v športnem plezanju, to je bilo včasih nepredstavljivo! Alpinizem gre v podobno smer, vendar to ne bo nikoli masovni šport.

Greš kdaj še plezat s kakim Kamničanom?

Grem, če reče in če ima idejo.

Jaz ti rečem ...

(*smeh*) Za zmeniti se je. Problem je pogosto v tem, da sem gorski vodnik in lepe dneve razporedim za vodenje, potem je tu še družina ... Grem z veseljem, nerad pa plezam z ljudmi, ki nimajo idej, kam bi šli.

Bi te, na primer, zanimal normalni pristop na osemtisočak? Bi ga vodil?

Težko rečem, ne vem, kaj me bo zanimalo čez pet let. Plezanje samo kot tako me zelo zanima. Rad bi se še enkrat preizkusil športnoplezalno, da bi videl, do kod pridem.

Kako si se našel v vlogi gorskega vodnika?

Vodništvo mi je všeč, ker nekomu pomagaš doživeti nekaj, česar sam sicer ne more. Vodnik je dober, če si pridobi toliko zaupanja, da gostu izbere cilj, kar je še dodatna odgovornost. Izziv vodništva je, da gre gost domov bolj navdušen, kot je bil na začetku, in da se od vodnika tudi nekaj nauči, ne samo, da dobi "žig". Pro-

blem je, ko dobiš nekoga, ki je ozko trofejno usmerjen, ki ga zanima samo vrh in ga je težko zadovoljiti, sploh, če je slabše vreme. Takega na vrhu hitro mine navdušenje in že je v mislih drugje. Človeška komponenta je pri vodništvu še pomembnejša kot pri alpinizmu.

Veliko predavaš po svetu. Je to zate naporno? Imaš zato boljši stik s svetovnim alpinizmom?

Je odgovornost, ker nobenega predavanja ne naredim "kar tako". Predstavitel mi mora biti všeč, nerad kažem iste slike dvakrat. Na vsak način pa je to tudi dobra priložnost, da koga srečaš – osebno pa tudi nazorsko.

Kaj ti pomeni fotografija? Je alpinistična fotografija tudi pomembna?

Na začetku so mi bile vse slike pomembne, zdaj pa mi jih je z ene odprave zares všeč le nekaj. Na odpravah fotografiram zase kot za dnevniški zapis. Ko potem gledam slike, se spominjam, to je torej moj intimni zapis. Nekateri pa pišejo dnevnik.

Si kdaj razmišljal o svoji knjigi?

Sem. Prejel sem že dve ponudbi od tujih založnikov, pa se nisem odločil za izdajo. Mislim, da nimam talenta za sproščeno pisanje. Sem prevelik perfekcionista in vsako besedno petkrat obrnem, kar je zame muka. Če bi se lotil knjige zdaj, bi bila zagotovo "slikanica", fotografije bi imele vsaj toliko teže kot besedilo, ker se tako lažje izražam. Morda pa bi šel v knjigo v obliki pogovora.

Tole obogativa, pa bo ...

Ampak vprašanja bi morala biti povezana. Pa za tak intervju bi moral raziskovati, kopati vame, kar pa je težko in bi trajalo ...

Seveda, razumljivo, ideja pač ... ●

*Plezalski del ekipe (od leve):
Marko, Boris, Rok, Luka in
Steve. V bazi je bil z nami še
zdravnik Scott Boughton.*

FOTO: MARKO PREZELJ

Osem nepozabnih dni

Z najstnico po Župančičevih in Vodebovih sledih

✍ Boris Sedej

Zadnja etapa poti PP od Luknje Peči proti Krmi FOTO: BORIS SEDEJ

"Atiii?"

Ah, ta mularija, kaj bi pa zdaj spet rada?
"Jaaaa?"

"A veš, da nisem še nikoli spala zunaj? Mislim tako, brez šotora."

Uh, to pa postaja zanimivo. Hitro vržem kost svoji štirinajstletnici. "Hja, ni problema, greva na PP? Ene pet dni, s spalkami in kuhalnikom ..."

"Jaaaaaa."

"Ampak bo naporno, plezanja je malo, rušja pa veliko."

"Bomo zmogli, bomo, saj veš, a ne?"

In tako se je začetek letošnjega avgusta sredi vlažnega in turobnega vremena zgodba začela. Ko sem nastopil še drugi del dopusta, se je kot po božjem naročilu uredilo še vreme, oblaki so se umaknili v preteklost in ostali sta le še dve izbiri: greva ali ne greva. V sredo dopoldne se odločiva za avtobusni prevoz v Planico. Čas beži, zadnje minute še tlačiva stvari v nahrbtnika, ki sta že zdav-

naj polna. Žena se naju usmili in skupaj skočimo v avto.

"A boš šel kar v opankah?"

Ah, baba, a ne vidi, da imam gojzarje v rokah? "Itak, da ne, ti kar vozi. Če si je gospod Bean med vožnjo umil zobe, se bom tudi jaz preobul!"

Prispemo tri minute pred odhodom, še čao mamice in hčerkice in ... "Ups, palice sem pozabil vzeti!" Zadene me pogled, ki bi pametnega ubil, meni pa dopove, da bom tokrat obsojen na brez, nato že pripelje avtobus in po dolgih letih vstopim vanj.

NEŽEN UVOD V SVET ISKANJA

Planica–Tamar

Tik pred temo prvega dne se nama v Planici zgodi prvi izjemni uspeh. Balvan z oznako PP, ki se ga baje ne da spregledati, spregledava za šalo malo. Ali drugače povedano, balvan bi bil pravi, le PP oznake nima.

Namesto iskanja si raje poiščeva primerno kotanjo, po večerji smukneva v spalni vreči in se prepustiva čaru prve noči na prostem.

"Ati, glej ti to, koliko je zvezd. Kateri je Veliki voz?"

"Hm, ne vem točno, a ne ubadaj se z vozovi. Raje si kake lepe zvezdice izberi, in ko bo prišel pravi fant, ti jih bo klatil z neba ..."

"Ah, bučman!"

Ker čari noči nimajo nobene povezave s čaranjem, se tudi zjutraj nobena oznaka PP ne pričara na balvan. Izpod časti se nama zdi že na prvem metru izgubiti, pa ubereva drugo taktiko – namesto po opisu za nosom. Zapodiva se mimo balvana brez oznake do prvih skal. Ker ne srečava nobene poti, se nama vsiljuje misel, da je potka bolj desno, in iz prvega cika nastane drugi cak, ki naju le pripelje do zmagoslavja. Lovska stezica se vije skozi prijeten gozdiček, višje se umika v desno in malo tuhtam, da sva na kaki bivši šverc potki v Italijo. Pa je strah

Po izpostavljenih policah FOTO: BORIS SEDEJ

odveč, oznaka PP občasno potrdi smer, in ko se čez Vratca prekobaliva na Ovčjo stran, se že vidiva v naslednji urici v Tamarju pri Nadiži. Možic nama kaže pot, grapa pa je vedno bolj skalnata in strma.

"A tu dol greva?" vpraša Sara.

"A se nisva zmenila, da bova skupaj iskala pot? Ravno toliko vem kot ti!" ji zaupam dvom.

Ura je enajst, sonce bi rado spraznilo skale, po katerih se potikava, pred nama pa se nasmiha senca in odločitev ni težka. "Malica?" predlagam postanek. Po skalah raztegneva spalki, da se sušita, midva pa si vzameva opoldanski odmor. Med žvečenjem sendviča tuhtam, kje sva zgrešila. Kakih sto višinskih metrov nazaj morava. Zadnji možic ni bil potrditel poti, ampak znak, da je potrebno zaviti desno! Tako postaneva že prvi dan pametnejša za novo izkušnjo.

Popoldne sonce neusmiljeno nabija v pobočje pod Travnikom, kamor vodi naslednja etapa. Na dopustu sva, ne na tlaki, zato se raje zavlečeva v osvežujoč objem Nadiže. Šele proti večeru si oprtava nahrbtnika. Ob mraku prilezeva do poraščene pomola Kumljah, tik pod vstopom Tšhadove smeri. Posteljeva si v zeleni kotanji, skuhava instant špagete, opazujeva gnečo na nebu ter lučke v dolini in se spravljava spat.

"Glej, utrinek!"

"Vau, si si kaj zaželela?"

"Mhm."

"Upam, da vsaj kak liter ledenega čaja."

"Bumbar!"

Baje, da ne smeš na glas izreči želje, sicer se ti ne izpolni. Bo že držalo, ta se ni.

V KRALJESTVU GAMSOV IN ALPINISTOV

Tamar–Sleme

Ker sva včeraj opravila vzpon do Kumljaha, sva danes prava carja. Namesto švicanja v breg naju čaka sestop pod steno proti pomolu Lopa. Videti je drobljivo, tečno, zoprno, pa si nadeneva čeladi, na doseg pripraviva še pas in vrv. Kmalu se izkaže, da sva zlahka kos takim potem. Brez problema preskočiva Lopo in se usmeriva proti Malemu slemenu. Vmes naletiva na majhne curke vode, ki jih usmeriva v plastenke in še ena skrb je rešena.

"Glej, tu gor gre pa Aschenbrenner," navržem.

"Za to sem že slišala," prikima.

"Tam zraven, vidiš belo liso, tam je pa Varianta."

"Mhm."

"A vidiš, tam bolj levo je pa Zajeda."

"Hehe."

"Pa tam na koncu Raz, tam vmes je ..."

"Hahaha."

Debelo pogledam, reži se mi kot pečena mačka.

"Haha, poglej, kaj piše v vodničku. Za odcvetelega alpinista je to popotovanje eno samo obujanje spominov."

Utihnem. Mislim, da sem storil edino pravilno.

Na Malem slemenu iščeva možica z vpišno knjižico, pa ni ne enega ne drugega. Ko spet pokukava v vodniček, piše, da se nahaja na Lopi in ne tu. Pa bi prisegel, da je doma pisalo drugače. Solidno napredujeva pod Mojstrovke, kjer zagledava dve postavi.

Alpinista, ki se ravno podajata v Smer Debelakove.

"Dober dan."

"Dan, iz kje pa vidva?"

"PP delava, jo poznata?"

"Hmmm, ja, sva videla ene oznake na skali, a to je to?"

Ja, to je to, in ravno *ene toliko* je ta pot tudi znana med alpinisti. Malo še pokramljamo in odpraviva se dalje. Ustavi se nama na melišču nad zadnjo skalno stopnjo. Nekaj časa traja, da nama kapne v oko smer – desno čez *grapco*, pa malo navzgor, nato polička, ki naju dostavi na melišče pod preval Slatnice. Tu se druga etapa zaključí, ura je malo čez poldne, pa si privoščiva počitek z razgledom na Jalovec in njegovo družbo.

Pozno popoldne se zapodiva do Vratc, da bi našla začetek tretje etape. Tokrat nama gre kot po maslu, najdeva balvan z oznako. Potka kaže rahlo navzdol, kar se sklada z opisom. Pa se zopet malo zatakne. Iščeva navzgor in navzdol, tu naj bi bila oznaka, pa spet nič ne drži. Odloživa nahrbtnika in iščeva, pa po uri lomastenja v vse možne smeri obupava. Vrneva se k ovcam, kjer bova prenočila.

Do teme je še tri ure, Sara ureja prenočišče, sam pa grem spet v raziskovanje. Po dveh urah sem opraskan, žejen, utrujen in zadovoljen. Prehod sem našel in vrnem se na kuhano večerjo.

"Veš, kaj bi zdaj *pasalo*?" vpraša.

"Liter ledenega čaja?"

"Mah, jaz sem mislila na ogenj, kitaro in prepevanje. Ali pa vsaj zadnje."

"Ne nori, jaz bi rabil orožni list, če bi hotel prepevati."

"Pa saj tu ni nikogar!"

"Ti drugače misliš, kot ovce slišijo."

POD NEUGLEDNIMI VRHOVI PO IZJEMNIH PREHODIH

Sleme–Krnica

Ponoči naju malo moči dež, a ni panike. Zjutraj se veselo odpraviva po včerajšnjih sledeh.

Hitro nama gre, kot bi mignil, sva na koncu zračnih Korenskih polic, kjer naj bi se spustila nadstropje nižje. To nama elegantno uspe po razu, ki naju dostavi naravnost na zelen pomol – pa ne že spet! Iščeva kamnitega možica v obliki nagrobnika, kjer je vpisna knjižica. Stikava po luknjah in se celo nekoliko vrneva, ampak nič. Da ni preveč grobnici podoben in so ga ukradli?

Odpraviva se dalje, v gozdni greben se zaženeva preveč desno, za kar sva nagrajena

z veličastnim plavanjem po gostem rušju. Sva v prednosti sence in na vrhu postaneva prvaka. Malo je manjkalo, da bi se do konca sam sebi zasmilil. Na drugi strani pa naju čakata zlobno sonce in lepa stezica, ki v naslednjih metrih zamenjata vlogi. Iz sonca nastane nekaj prijetne senčke v grapi, iz lepe stezice pa podrt prehod pod sedlo Vavovje. Na njem se pogled končno razpre, zamenjajo se tapete čudovitega ozadja, sedaj lahko opazujemo povsem druge vršace.

Spust v dolinico je brez kosmatih dodatkov, suvereno zakorakava po nečem, kar bi lahko bila tudi lovska stezica, in ko pod vrhom Mavrince zaslišiva človeške glasove, si oddahneva. Kljub včerajšnjemu neslavnemu začetku se nama je tretja etapa lepo iztekla.

Namesto bližnjice v Krnico izbereva pot v Kranjsko Goro, kjer nabaviva predvsem cedevito in se popoldne parkirava na bregovih Velike Pišnice. Šele zvečer, ko se sonce začne skrivati za vršaci, kreneva proti Krnici. Časa ni veliko, pa jo ubereva po svoje na kosmati greben, kjer pristaneva pri macesnu z vgrajenima mehlima posteljama. Zraven je v paketu še kamen v obliki štedilnika, pod katerim domujejo požrešne mravlje, ki sestradano planejo na vsako kapljico polite juhe. Ker je med kuhinjo in spalnico le slabega pol metra, poizkusiva z zvijačo – na drugo stran nakapljava nekaj juhe, ki jo bodo morda imele raje kot naju.

"Kateri izmed vozov je Veliki voz?"

"Kako to misliš, izmed vozov?"

"Kamorkoli pogledam v nebo, lahko iz zvezd sestavim voz. Le odvečne zvezde si izbrišem," mi razloži. Oh, le kdo si je izmislil otroke?

ZELENA DIVJINA NA DOMAČEM IGRIŠČU

Krnica–Kurji vrh

Včeraj sva bila nekoliko preveč pridna in verjetno je prava potka pod nama. Kmalu res zaslediva nekaj, kar bi ji bilo lahko podobno, ko pa naletiva na možica in oznako, dobiva še potrdilo. Prikobacava se čez Lipni in Kačji graben do "lapornih skladov", kjer na najino veliko veselje curlja voda. Z malo iznajdljivosti imava vseh osem litrov plastenk polnih in pripravljena sva na nadaljevanje. Sledi *kolenogriz* do pod stene Stržiča, pod njim pa spet nobenega možica, niti vpisne knjige. Hodiva sem in tja, gledava po poličkah in za grmički, nič.

"Juhej, možic, že drugi danes!" ne more skriti navdušenja moja najstnica, ko ga vendar najdeva. Ženskega spola je, radovedna in brskanje po skromnih vpisih ji je v posebno veselje.

Nadaljevanje do Rušnatega grabna se zaplete, opraskana in naveličana pretepanja z rušjem se vanj zagledava iz vzvišene

perspektive, kar seveda pomeni, da sva previsoko. Na kraj pameti nama ne pade, da bi se vračala v bitko z rušjem, raje poizkušava naprej. Dvigneva se do vrha žleba. Globalen pogled na podrtijo spodaj je obupen, podrobnejši pa pokaže še sprejemljiv sestop. Z nekoliko povečano previdnostjo zaradi krušljivosti kmalu nariševa kljukico.

Mračni se že, ko se nama v krnici pod Rigljico pred očmi izriše velik previsen balvan. Ni nama potrebno dosti razmišljati glede prenočišča. Skočim še po vodo do studenčka in dan se počasi zaključuje.

"Moram te pohvaliti. Zelo suvereno se že znaš pretikati po brezpotju," jo pohvalim.

"Se učim od najboljšega."

Hm, podlasica mala, tudi komplimente že obvlada!

"Res? Potem ga pa prosim še meni predstavi, da se bom kaj naučil!"

DVE NAJLEPŠI KRALJICI NA EN MAH

Kurji vrh–Za Akom

Začetek etape je ležeren, po potki navzdol do opazne rdeče pike na začetku police v Rušici. Slediva prehodom in poličkam, štejeva možice in le kak strmoglavljen avion bi lahko zmotil najino umirjeno napredovanje po fantastičnem svetu. Ali

Špik - lepotec martuljske etape FOTO: BORIS SEDEJ

Na grebenu proti Vrtaškemu Slemenu, v ozadju Kukova špica
FOTO: BORIS SEDEJ

pa morda napačna odločitev. Tik pred koncem, že na sestopu v krnico Pod srcem, se nama sredi rušja potka nekako kar konča. Blizu sva, pa jo mahnem kar čez veje, ki se lepo vdajajo pod mojo ne ravno peresno težo, strmina narašča in naenkrat rušja zmanjka. Pristanem sredi krušljive plošče nad neprikupno grapo. Opazim, da sva v pasti, in hočem reči Sari, naj ne hodi za mano, pa je prepozno. S težkima nahrbtnikoma je pot nazaj praktično nemogoča, naprej pa negotova. Ne preostane nama drugega, kot da se spuščava nižje, prav na rob, kjer se z grozo zagledam v dno grape. Tam je neprehodno, dol se ne smeva spustiti. Edina možna varianta je prečenje nad strmo grapo, kar zahteva nekaj telovadbe, za robom pa si oddahnem. Prehod je in kmalu sva na robu gozda. Sara kot mačka pripleza za mano, meni pa se po rešeni uganki začnejo tresti kolena. Tokrat sva imela več sreče kot pameti, a vse se je dobro končalo. Ker pa prehodov ne znam čarati, mi situacija ni bila toliko všeč, da bi si drznil ponoviti napako.

Spustiva se v krnico, kjer naletiva na nekoliko nelogično oznako PP. Kmalu sva pred bivakom, v katerem ob desetih dopoldne nekdo lika rjuhe. Le kdo bi ga razumel? Po postanku se zapodiva naprej, vedno bolj v breg. Naletiva na opisani debelozrnati grušč in na drugi strani na komaj vidne stečine, ki pripeljejo na rob prepada. Spet sva nekje zgrešila ...

"Oh, prislonej kamen ob drevesu!"

To se pa sklada z opisom. Ker je tu pomanjkanje kamna, bo verjetno to možic, čeprav se ne bohoti s kako baročno obli-

ko. Poiščeva logično smer nadaljevanja in po prikupnem gozdičku priticava za Ak. Sledi popoldansko namakanje v tolmu, pranje in sušenje perila, ob katerem končno pride do svoje uporabne vrednosti plezalna vrv, ter večerna taborna svečka v družbi treh ljubljanskih alpinistov.

"Saj so tudi instant makaroni dobri, ampak pravi so pa le veliko boljši."

"Če prideva na Pokljuko, si bova pa pico privoščila!"

"Ati! Ne reče se, če prideva, ampak ko prideva!"

Optimizem? Morda ima pa punca prav, dvom res ni pravi ključ do konca poti.

KONTRAST SEVERNEGA IN JUŽNEGA OPOJA

Za Akom – Vrata

Ljubljanska trojica je verjetno že pod Široko pečjo, ko se odpraviva proti Rutarškemu Vršiču. S sedla se spustiva na drugo stran, naju pa hudo moti, ker potka poteka v levo namesto v desno. Prečiva, prideva do bariere in rdeča pika nama sklata skalo s srca. Prav bo! Včeraj nama je Filip iz ljubljanske trojice zaupal, da je pot čez skok v opisu napačno vrisana, pa se z lažjim srcem zapodiva čez ruševje. Že popoldne stopiva na svoj drugi vrh v šestih dneh. Vrtaško Sleme. Pokličem Roka, ki mi pove, da naju nov paket cedevite že čaka v Vratih, česar pa nisem najbolj vesel. Gledam v komaj dva meseca stare razpadajoče planinske čevlje; podplat v kosih odpada in mi povzroča skrbi. Roku sem želel dodati na seznam

želja še močan samolepilni trak, pa me je prehitel.

Mahneva jo v dolino, kamor prispeva pri Čenkovem rovtu. Prijazna kuharica v Aljaževem domu nama poleg paketa postreže še okusen *štrudelj*. Naredi se tema, za večerjo na drugi strani Bistrice pa nama zopet teknejo instant makaroni.

"Si lahko predstavljaš? Že šest dni sva na poti, meni je pa tako hitro minilo!"

"Bistvo je v tem, da si vztrajna na svoji poti. Saj veš, počasi se daleč pride."

"Ti mi to praviš, ki namesto 'ko bova prišla' rečeš 'če bova prišla'?"

Prav mi je, kaj se pa delam pametnega?!

DO PRVIH ZVEZD

Vrata – Luknja peč

Sestopiva do vode, proti nama pa suvereno prikoraka mladenič. Le kam ga nese? Nekam znan se mi zdi, ampak med ušesi je še preveč megle, da bi znal izluščiti smislen zaključek.

"Boris?"

Debelo pogledam, le od kod me pozna? "Domen," se predstavi.

Aha, facebook prijatelj, tudi poznavalec PP ... Povsem nepričakovano se prvič srečava in nekaj minutk klepeta je obveznih. Imamo podobno pot in kljub najini počasnosti z obilnima nahrbtnikoma se bomo morda še srečali nekje na drugi strani. Ampak kot vsak dan do sedaj mora tudi danes iti kaj narobe:

"Joj, ne! Fotoaparat, mobi ..."

Presneta torbica je ostala pri vodi. Vrneva se 250 višinskih metrov navzdol. Sestop

s Požgane Mlinarice poznam, najdem tudi nekoč zgrešeno polico in popoldne se že pretegujeva v Gubah. Ker pa je zadnja etapa dolga, se odločiva iti dalje. Nad Rjavino se pripelje oblaček, ki nama dela senco, in police Luknje peči prijetno minejo. Skozi okno se zazreva v svet nad Krmo, iščeva prehode proti Luknji in spotoma tudi primeren prostor za bivak, ki ga najdeva pod vršno steno Luknje. Za naslednji dan bi rad dobil še smer sestopa, pa preberem v vodničku: "... tu boš spet ulovil nit opisa št. 18 ..." Ja, če bi imela tisti opis s sabo! Poiščeva svoj prehod na zgornje police Rjavine, podrta grapa z dvema navpičnima skokoma je k sreči le zmernih težav.

Ob večerji pokličem Darka, ki mi zrecitira tistih nekaj stavkov iz opisa. Še ena od skal se mi zvali s srca, prav bo. Spalnica je pa nekaj posebnega, zvezde nama še nikoli niso bile tako blizu.

"Nekaj sem opazila. Ko prideva do kakega plezalskega odstavka, ponavadi rečeš: 'Ni težko.' Pa bi bilo bolj prav: 'Je lahko.'!"

Molčim. Mladost, le zakaj me moraš vedno znova opominjati, da si se že precej oddaljila od mene?

PONOVNO PRILAGAJANJE NA CIVILIZACIJO

Luknja peč–Pokljuka

Kot spalnica je tudi jutranje vstajanje nekaj posebnega. Sredi spokojne tišine se od nekod pripodi nagajiv vetrič in v trenutku mi sušeče hlače zaplavajo proti dolini, jaz pa bos za njimi.

"Tako hitro te pa še nikoli ni nihče videl vstati," se za dobro jutro norčuje najstnica. Meni ni do smeha, vnela se mi je ahilova

Za nama je ostalo osem dni, osem etap in neskončno spominov. FOTO: BORIS SEDEJ

tetiva, noga je otečena, komaj stopim. Tolažim se, da se bo čez kako uro telo segrelo in bo bolečina popustila. Sarini žulji so tudi grdi, ampak punca ne stoka in se ne smili sama sebi. Greva.

Z veliko mero previdnosti se potikava po grapi navzgor. Oba skoka postaneta zaradi nahrbtnikov že opaznih težav, a na vrhu stopiva na stečino, ki naju pripelje na Teme. Sledi še nekaj nerodnih metrov sestopa in kmalu opaziva pred sabo ne navadno piramido. Pungart!

Ogledava si pot proti obljudenemu Konjskemu sedlu, izbereva severno varianto čez melišča na markirano pot, napetost popušča, posledice osmih dni pa me lovijo in dušijo ...

"Ne glej čudno, če bom začel jokati," ji zašepetam. Tega ne more ravno razumeti, je pa uvidevna in ne sprašuje. Osem dni negotovosti, iskanja poti in vode, skrivanja pred vročino, pretepanja z rušjem in spopadanja z občutkom nemoči, ko sva izgubljena iskala pot, se končuje. In hkrati se končuje tudi osem čudovitih dni v družbi hčerke, skupnega reševanja zapletov in opazovanja zvezd, spanja pod njimi, smeha in veselja.

Rosna mladost na videz krhke deklice in siva starost odcvetelega alpinista sta z roko v roki posrkala radodarne, a skrite in naporne čare te opevane, a neobljudene poti. Na koncu lahko le kamen ostane ravnodušen ... ◦

SALOMON

NOVI SALOMON XA PRO 3D ULTRA 2 GTX

Salomon XA PRO 3D ULTRA 2 GTX je bil deležen manjše prenove, a še vedno ostaja najboljši čevlji za kombiniranje hoje in teka.

Prenovljeni Contagrip™ podplat zagotavlja optimalen oprijem na razgibanih terenih. Copat še vedno odlikuje 3D šasijska, ki nudi odlično oporo in stabilnost, kar ohranja stopala spočita ter dobro zaščitena.

XA PRO 3D ULTRA 2 GTX - odlična izbira za hojo ali tek po neokrnjeni naravi.

V dolini pod visokimi vrhovi

Bovec z okolico

✍ Bor Šumrada

Bovška kotlina FOTO: LADO MRAKIČ

Bovec je mestece pod južnim pobočjem Rombona ob severnem robu Bovške kotline. Čeprav premore le dobrih tisoč petsto prebivalcev, je pomembno turistično središče, kjer nam ob večdnevnem obisku zagotovo ne bo zmanjkalo idej, kam se podati. Ob venčku velikanov Julijskih Alp, kamor se lahko podamo prav iz Bovške kotline, lahko v Bovcu in njegovi okolici najdemo veliko število raznovrstnih naravnih znamenitosti in se preizkusimo v mnogih adrenalinskih športih.

GEOGRAFSKI PREGLED OBMOČJA

V Bovško kotlino na vzhodni strani iz ozke doline Trente med znanima bovškima vrhovoma Svinjakom (1653 m) na severni in Javorščkom (1557 m) na južni strani priteče ena najpomembnejših in najlepših slovenskih rek, Soča. Med prečkanjem kotline se ji pridružijo manjši potoki, nato pa Soča na jugozahodni strani ob stiku z Učjo v srpeniško-žagarski kotanji nadaljuje svojo pot proti jugu. Še ena pomembna in prav

tako lepa reka priteče s severa, in sicer Koritnica, ki v Bovško kotlino pride med visokim Rombonom (2208 m) na zahodu in Svinjakom na vzhodu. S Sočo se združita prav v Bovški kotlini, malo južneje od vasice Kal - Koritnica, ki leži le nekaj kilometrov vzhodno od Bovca. V kotlini leži še ena pomembnejša vasica, Čezsoča, katere široka prodišča privabljajo kopalce. Severozahodno stran Bovške kotline omejuje široka visokogorska kraška planota Kaninskega pogorja. Greben, po katerem poteka

tudi državna meja s sosednjo Italijo, od juga proti severu sestavljajo Velika Baba (2148 m), Vrh Laške planje (2448 m) in najvišji Visoki Kanin (2587 m), nato pa proti vzhodu do roba planote, ki jo zaključuje Rombon, Prestreljnik (2499 m), Lopa (2402 m), Hudi vršič (2344 m) in Velika Črnelska špica (2332 m). Ker je Bovec z nadmorsko višino 460 metrov sorazmerno nizko, je do najvišjih vrhov preko dva tisoč metrov višinske razlike, kar od daleč deluje zelo impresivno.

Iz Bovške kotline se poleg že omenjene Trente nadaljuje še nekaj znanih dolin Julijskih Alp. Na severu se proti visokogorskemu prelazu Predel (1156 m) ter Mangartskemu sedlu, najvišjemu prelazu pri nas, na katerega se je mogoče pripeljati z avtom, nadaljuje dolina reke Koritnice. Pri znameniti trdnjavi Kluže se proti vzhodu odcepi dolina Bavščice, ki se na eni strani konča pod mogočnim Bavškim Grintavcem (2347 m) in se na

drugi strani pod južnim pobočjem grebena Loške stene nadaljuje skoraj do Jalovca (2645 m). Malo višje po dolini Koritnice se v zahodni smeri odcepi še stranska dolina Možnice, kjer se na njeni severni strani vzpenja Jerebica (2126 m) z mogočno južno steno. Na njeni južni strani prepadajo vanjo severna stena Rombona in stene vrhov na vzhodni strani Kaninskega pogorja.

BOGAT NABOR NARAVNIH IN KULTURNIH ZNAMENITOSTI

V Bovcu in okolici je poleg mnogih gorniških ciljev tudi veliko drugih znamenitosti, ki nam jih ponuja narava. Gotovo je ena med njimi mogočni slap Boka na jugozahodni strani doline, najbolj vodnat in s 106 metri višine drugi najvišji slap v Sloveniji. Količina

vode niha in je največja v pozni pomladi, ko se s planot Kaninskega pogorja topi sneg in Boko napaja še z dodatno vodo. Takrat se lahko v dolino v samo eni sekundi prevali tudi do sto ton vode. Malo južneje od Boke je med vasicama Žaga in Srpenica potok Sušec z izredno lepo sotesko, kjer najdemo številne tolmuhe, brzice ... Veliko čudovitih potokov je tudi v Trenti, zato predlagam obisk doline Lepene s potokoma Šumnik in Lepenjica ter tolmunov in korit potoka Vrsnik nad vasjo Brvce. V dolini Koritnice pa si lahko ogledamo neštete slapove. Zanimiva so tudi korita Kluže – v 70 metrov globoko sotesko pogledamo z mostu pri trdnjavi Kluže.

Poleg naravnih je okolica Bovca bogata tudi s kulturnimi znamenitostmi s pestro izbiro muzejev, cerkva in

Jerebica izpred trdnjave Kluže FOTO: BOR ŠUMRADA

TRDNJAVA KLUŽE

Trdnjava v Klužah z izjemno zgodovinsko vrednostjo leži ob sotočju reke Koritnice ter potoka Šumnika. Sestavljata jo dva objekta. Spodaj, ob cesti, je glavna trdnjava, zgoraj, nad cesto, pa zgornja Hermannova trdnjava, ki so jo zgradili ob prelomu stoletja, ko so v avstro-ogrskem poveljstvu ugotovili, da spodnja, že dotrajana trdnjava ne bi zdržala večjih napadov. Sama trdnjava je lahko dostopna iz le štiri kilometre oddaljenega Bovca. Zgodovina nastanka seže v 16. stoletje, današnja podoba pa je dobila leta 1882. Njen osrednji del je v obliki kvadrata, na stenah pa so ozke in visoke strelne line. Pot do zgornje trdnjave je najprej vsekana v skalo, nato pa pelje skozi predor. Zgornja trdnjava je bila ob topniškem obstreljevanju v prvi svetovni vojni porušena, medtem ko obcestni spodnji trdnjavi zaradi lege globoko v ozki dolini niso mogli do živoga.

spomenikov. Zagotovo je med najbolj znanimi trdnjava Kluže.

KAJ POČETI V OKOLICA BOVCA

Bovec je resnično kraj z raznovrstno ponudbo in možnostmi za preživljanje prostega časa. Poleti so poleg gornišstva in plezanja najpopularnejši vodni športi. Na voljo je mnogo agencij, vse kontakte pa dobite v središču Bovca v turističnoinformacijskem centru. Pozimi je vsekakor na prvem mestu smučanje na Kaninu, ki je bil nedavno povezan z italijansko Sello Neveo. Gondola nas praktično v pol ure iz središča Bovca popelje visoko pod Prestreljenik, kjer prostrane planote Kaninskega pogorja omogočajo odlično smuko.

Vsekakor pa je Bovec poleti odlično izhodišče za zahtevne in manj zahtevne planinske ture. Najmarkantnejši vrh nad njim je vsekakor njegova hišna gora Svinjak. Čeprav je sorazmerno nizek, je vzpon nanj dolg in strm, saj je višinske razlike skorajda 1200 metrov. Z vrha se nam odpre čudovit pogled na vso Bovško kotlino in na velikane začenši z Visokim Kaninom. Drugi, malo lažji razglednik je Javoršček, ki je dostopen po lahki markirani in nemarkirani stezi in prav tako nudi odličen razgled. Kljub skromni višini sta oba deležna prav pogostega obiska.

Iz Bovca se lahko vzpnemo na vse glavne vrhove Kaninskega pogorja, ki kraljuje visoko nad Bovško kotlino na jugu in vzhodu, dolino Rezije na zahodu ter Reklanico in Rabeljsko dolino na severu. Dolge dostope in sestope nam hvaležno olajša žičnica, brez katere je treba premagati preko dva tisoč metrov višinske razlike. Pot nam skrajša in večdnevne ture omogoči Planinski dom Petra Skalarja (2260 m), ki leži slabo uro hoje stran od zgornje D-postaje kabinske žičnice. ◉

Informacije:

Dostop: Bovška kotlina je dostopna s treh koncev: z juga skozi Novo Gorico preko Tolmina in Kobarida in s severa preko mejnega prelaza Predel. Te dve poti sta možni vse leto, medtem ko je tretja možnost iz Kranjske Gore preko Vršiča in Trente v zimskih mesecih zaradi snega in nevarnosti plazov skorajda nemogoča.

Planinska koča: Planinski dom Petra Skalarja, 2260 m, odprt v poletni sezoni, telefon +386 408 297 01, +386 417 226 01.

Literatura: Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009.

Vladimir Habjan: Brezpotja. Sidarta, 2009.

Igor Jenčič: Slovenija, turnosmučarski vodnik. Sidarta, 2002.

Ingrid Pilz: Čudoviti svet Julijskih Alp. Založba Mladinska knjiga, 1993.

Andrej Stritar: Julijske Alpe – Gore nad Sočo. Sidarta, 2006.

Zemljevidi: Bovec z okolico, 1 : 25.000; Bovec, 1 : 40.000; Triglavski narodni park, 1 : 50.000; Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000.

Dom Petra Skalarja in Prestreljeniško okno FOTO: TOMAŽ MAROLT

Visoki Kanin FOTO: BOR SUMRADA

Mavrica nad Svinjakom FOTO: LADO MRAKIČ

Visoki Kanin je najvišja točka Kaninskega pogorja. Če ne bi po njegovih pobočjih potekale žičnice, bi bil vzpon zaradi ogromne višinske razlike zelo dolg, tako pa nam žičnica močno skrajša pot. Pobočja Kanina so prepredena z raznimi brezni, tako da je potrebna previdnost pri gibanju izven markiranih poti. Pot od kabinske žičnice iz

Bovca je najkrajša in najlažja, vseeno pa je ne smemo podcenjevati, saj je greben zahteven, prav tako pa se gibljemo v čisto pravem visokogorju. Z vrha Kanina je čudovit razgled na Jadransko morje, Zahodne Julijce in ostale visoke vrhove Julijskih Alp. Ob lepi vidljivosti seže pogled vse do Dolomitov.

Vrh Visokega Kanina FOTO: OTON NAGLOST

Zahtevnost: Tura je sicer kratka, vendar je potrebna previdnost na izpostavljenih in zavarovanih odsekih. Potrebujemo stabilno vreme.

Oprema: Običajna gorniška oprema, čelada in samovarovalni komplet.

Nadmorska višina: 2587 m

Višina izhodišča: 2202 m

Višinska razlika: približno 400 m
Izhodišče: Spodnja postaja kabinske žičnice na Kanin (WGS84: 46,332578, 13,538789). O urniku obratovanja se pozanimajmo na njihovi internetni strani.

Koča: Dom Petra Skalarja na Kaninu, 2260 m, telefon +386 408 297 01, +386 417 226 01.

Časi: Postaja D kabinske žičnice—vrh Kanina 2–2.30 ure

Sestop 1.30 ure

Skupaj 4 ure

Sezona: Kopna sezona.

Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009; Ingrid Pilz: Čudoviti svet Julijskih Alp, Založba Mladinska knjiga, 1993; Andrej Stritar: Julijske Alpe – Gore nad Sočo, Sidarta, 2006.

Zemljevidi: Bovec z okolico, 1 : 25.000; Bovec, 1 : 40.000; Triglavski narodni park, 1 : 50.000; Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000.

Rombon, 2208 m, od trdnjave Kluže

Rombon s pobočij nad Bavšico FOTO: OTON NAGLOST

Rombon je prostrana gora nad Bovecem z lepim razgledom povsem na vzhodu Kaninske skupine. Gora ima žalostno zgodovino, saj je bilo tukaj eno od središč bojevanja med Avstrijci in Italijani, tako da lahko med vzponom opazimo mnoge ostanke tedanjega časa. Na Rombon vodijo tri poti. Najlažja,

zaradi manjše višinske razlike, vodi od zgornje postaje kabinske žičnice na Kaninu, vendar je kar dolga. Drugi dve sta nekoliko krajši, a z veliko večjo višinsko razliko. Glavna, najbolj znana markirana pot vodi direktno iz Bovca, tukaj opisana pot od trdnjave Kluže pa je bila markirana šele pred kratkim.

Zahtevnost: Tura je zelo dolga, zato moramo biti kondicijsko ustrezno pripravljene. Sedaj je pot markirana, večjih problemov z orientacijo ni, vendar moramo biti previdni v zgornji polovici, saj je steza ponekod slabše vidna. Nekaj previdnosti je zaradi strmega terena treba povsem pod vrhom.

Oprema: Običajna gorniška oprema. Zaradi južne lege priporočam več tekočine.

Nadmorska višina: 2208 m

Višina izhodišča: 530 m

Višinska razlika: približno 1700 m
Izhodišče: Parkirišče pri trdnjavi Kluže, ki je od Bovca oddaljena slabe 4 km (WGS84: 46,361176, 13,589528).

Časi: Kluže—Na Robu 2 uri

Na Robu—vrh 3 ure

Sestop 3–4 ure

Skupaj 8–9 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009; Ingrid Pilz: Čudoviti svet Julijskih Alp, Založba Mladinska knjiga, 1993; Andrej Stritar: Julijske Alpe – Gore nad Sočo, Sidarta, 2006.

Zemljevidi: Bovec z okolico, 1 : 25.000; Bovec, 1 : 40.000; Triglavski narodni park, 1 : 50.000; Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000.

Opis: Od zgornje, D-postaje kabinske žičnice se odpravimo levo v smeri Visokega Kanina. Prečimo gruščnato pobočje, kjer nad sabo zagledamo Prestreljenikovo okno. Vzpne se na neizrazito sedlo pod Hudim vršičem, kjer je razpotje. Nadaljujemo desno, levo je nekaj minut oddaljeni Dom Petra Skalarja. Sedaj prečimo pobočja pod mejnim grebenom. Kmalu se začne nekoliko strmejši in zahtevnejši skalni del do grebena, od koder se nam odpre čudovit razgled. Nadaljujemo po izpostavljenem grebenu ob pomoči varoval. Na grebenu se nam z desne priključi zavarovana pot z italijanske strani, od tod imamo po razglednem grebenu še nekaj korakov do vrha. **Sestop:** Sestopimo po isti poti.

Bor Šumrada

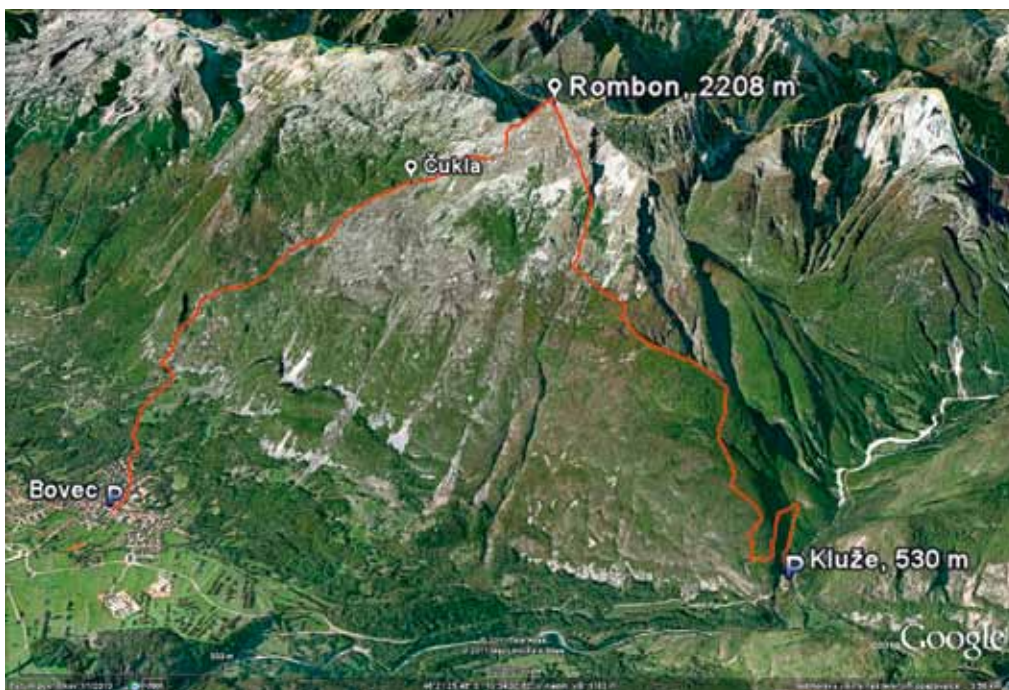
planinskiVESTNIK · OKTOBER 2011

Rombon, 2208 m, od trdnjave Kluže

Opis: S parkirišča pri trdnjavi Kluže se usmerimo na pot, ki je vklesana v skalo (tabla). Kmalu nas široka pot skorajda po ravnem pripelje do začetka starega vojaškega predora, na koncu katerega se vzpnemo proti zgornji trdnjavi Kluže oziroma v smeri kote Na Robu (1313 m). Pot se strmo požene kvišku, vendar se kmalu položi in nas pripelje do zgornje trdnjave Fort Hermann.

Od trdnjave nadaljujemo po strmi poti skozi gozd v smeri Rombona in se držimo oznak za koto Na Robu (1313 m). Po dveh urah skozi gozd pridemo na lepo razgledišče. Malo višje je odcep z oznakami za Rombon. Strmina počasi popušča in pot nas pripelje iz gozda, nato pa postane slabše vidna. Težko sledljiva steza, kjer so nam v pomoč markacije, preči travnata pobočja in nas po neizraziti dolini privede do stika s potjo iz Bovca. Do

vrha ni več daleč. Strmo se povzpne-mo čez kratek skok, nato pa sledimo zmerno strmemu travnatemu pobo-

čju vse do najvišje točke. **Sestop:** Najbolje je sestopiti isti poti. Če sestopimo po markirani poti v

Bovec, si moramo priskrbeti prevoz nazaj do trdnjave.

Bor Šumrada

Svinjak - Bovški Matterhorn FOTO: OTON NAGLOST

Svinjak imenujejo domačini kar Bovški Matterhorn. Resnično spominja na znano švicarsko goro, saj je iz Bovca videti strm in markanten. Svinjak je zadnji vrh v grebenu do Bavškega Grintavca. Ponuja čudovit pogled nad Bovško kotlino ter na vse bližnje

visoke gore s Kaninskim pogorjem in Loško steno na čelu. Vsekakor je vreden obiska, a se bomo kar pošteno nagarali, da ga bomo osvojili po strmi markirani poti. Trud bo poplačan s čudovitim razgledom.

Zahtevnost: Tehničnih težav ni, predvidni moramo biti na zadnjem, strmem delu poti, zlasti v mokrem.

Oprema: Običajna gorniška oprema.

Nadmorska višina: 1653 m

Višina izhodišča: 460 m

Višinska razlika: približno 1200 m

Izhodišče: Parkirišče v vasi Kal - Koritnica ob glavni cesti nekaj kilometrov iz Bovca v smeri Trente (WGS84: 46,336677, 13,578361).

Časi: Kal - Koritnica—vrh 3 ure

Sestop 2 uri

Skupaj 5 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijska Alpe, PZS, 2009; Andrej Stritar: Julijske Alpe – Gore nad Sočo, Sidarta, 2006.

Zemljevidi: Bovec z okolico, 1 : 25.000; Bovec, 1 : 40.000; Triglavski narodni park, 1 : 50.000; Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000.

Javoršček, 1557 m, po krožni poti

Javoršček je neopazen, samotni vrh nad Bovško kotlino, ki mu pozornost odžira markantni Svinjak. Javoršček kot zadnji vrh v dolgem grebenu, ki poteka proti Krnu, spoznamo po izrazitem skalnem podoru v gozdnatem pobočju. Predlagana pot nas bo preko planine Golobar, kjer se se v vojni

dogajale žalostne stvari, pripeljala na sedlo Čez Utro, od koder se bomo po nemarkirani poti povzpeli na vrh. Sestopili bomo po markirani poti po južnih pobočjih nad dolino Slatenik in po gozdni cesti po severnih pobočjih nazaj do izhodišča.

Zahtevnost: Tehničnih težav na poti ni, potrebna je previdnost na neoznačenih delih poti.

Oprema: Običajna gorniška oprema.

Nadmorska višina: 1557 m

Višina izhodišča: 450 m

Višinska razlika: približno 1150 m

Izhodišče: Parkirišče ob cesti v smeri Trente pri spomeniku oz. nekdanji žičnici na planino Golobar, kilometer iz vasi Kal - Koritnica (WGS84: 46,333857, 13,590615).

Časi: Kal - Koritnica—planina Golobar 2 uri

Planina Golobar—vrh 1 ura

Sestop 2 uri

Skupaj 5 ur

Sezona: Kopna sezona.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijska Alpe, PZS, 2009; Andrej Stritar: Julijske Alpe – Gore nad Sočo, Sidarta, 2006.

Zemljevidi: Bovec z okolico, 1 : 25.000; Bovec, 1 : 40.000; Triglavski narodni park, 1 : 50.000; Julijske Alpe, zahodni del, 1 : 50.000.

Javoršček iz Bovške kotline FOTO: VLADIMIR HABJAN

Opis: Začetek markirane poti je v vasi Kal - Koritnica. Med hišami sledimo oznakam za Svinjak in se vzpnemo po poti med travnikoma do gozda. Od tam sledimo poti, ki se zmerno vzpenja po gozdu. Pripelje nas na greben, nato pa se umakne nazaj v gozd. Kmalu se zopet znajdemo na grebenu in prečkamo odprti del gozda, kjer je nekoč divjal požar. Strmo se približujemo zaključnemu delu vzpona, kjer nas med ruševjem in po strmi travi pot pripelje na razgledni vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Bor Šumrada

planinskiVESTNIK · OKTOBER 2011

Javoršček, 1557 m, po krožni poti

Opis: Od stare žičnice nadaljujemo po cesti proti Trenti do označenega odcepa poti. Prečkamo Sočo in nadaljujemo po cesti proti vasi Čezsoča. Na levi zagledamo slabo označen začetek markirane poti in sledimo markacijam za planino Golobar. Pot se strmo vzpenja skozi gozd do planine. Potka je na zaraščeni planini težje sledljiva, zato moramo pozorno spremljati oznake. Pripelje nas na prelaz Čez Utro, kjer stoji tudi spomenik padlim partizanom. Od tod sledimo nemarkirani poti, ki je dovolj dobro uhojena, zahodno proti vrhu Javorščka. Steza vodi po severni strani gore, kmalu stopimo iz gozda in dosežemo razgledni vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona ali po krožni poti. V tem primeru se vrnemo do sedla Čez Utro in nato sledimo poti na jug mimo lepe planine. Markacije nas vodijo po južnih pobočjih Javorščka nad dolino Slatenik. Na nadmorski višini približno 1000 m zavijemo desno na nemarkirano stezo (markirana se nadaljuje levo strmo navzdol) in zložno sestopamo do travnika s čudovitim pogledom na Bovec in Kanin, nato do ceste. Po njej

se spuščamo v dolino in nato v smeri Golobarskega potoka, od koder smo se prej povzpeli proti planini Golobar.

Bor Šumrada

Ortler, mogočna gora, najvišja v svoji skupini, se ponosno dviga nad dolinama Sulden in Trafoi. Obdana je z ledeniki (Ortlerferner, Suldenferner, End der Welt Ferner, Maritferner), strmimi stenami in tremi izrazitimi grebeni: severnim, po katerem poteka normalni pristop, ter grebenoma Hintergrat (AD) in Marigrat. Pripovedka pravi, da je gora nastala, ko se je velikan Ortler za-

radi jeze na pritlikavca iz Stilfsa spremenil v kup ledu in kamenja. Nanjo so prvič pristopili Josef Pichler, Johann Leitner in Johann Klausner leta 1804, Pichler pa je leta 1805 s tremi tovariši preplezal Hintergrat (vzhodni greben) in na vrhu prižgal luč, da so jo videli v dolino. Z njegovega vrha je strašljiv pogled na severno steno sosednjega vrha Gran Zebrù (Königspitze).

Ortler s severa FOTO: VLADIMIR HABJAN

Zahtevnost: Zahtevna kombinirana ledeniška tura (PD+). Skalno plezanje ne preseže II. stopnje.

Oprema: Običajna oprema za ledeniško navezavo, cepin, dereze.

Nadmorska višina: 3905 m

Višina izhodišča: 1844 m (3029 m)

Višinska razlika: 2061 m (876 m)

Izhodišče: Parkirišče v bližini cerkve St. Gertraud v začetnem delu vasi Sulden/Solda v dolini Val di Solda (WGS84: 46,527139, 10,583346). Do sem s severa pridemo skozi karavanški predor prek Lienza po Pustriški dolini mimo Brixna/Bressanone, Bolzana/Bozen, Merana/Merano in Silandra/Schlanders. Pri mestu Spodigna/Spondinig zavijemo levo v dolino Trafoier Tal, iz nje pa levo v Val di Solda. Z juga pridemo po avtocestah severne Italije: Sežana–Benetke/Venezia–Verona–ob Gardskem jezeru/Lago di Garda–Trento–Bolzano–Merano–Silandro–Spodigna–Trafoier Tal–Val di Solda.

Koči: Rifugio Tabaretta (Tabarettahütte), 2556 m, mobilni telefon 0039 347 261 48 72 (poleti odprta od sredine junija do sredine oktobra), telefon 0039 047 361 31 87 (pozimi); Rifugio Payer (Payerhütte), 3029 m, telefon 0039 047 361 30 10.

Časi: Izhodišče–koča Tabaretta 2 uri
Koča Tabaretta–koča Payer 1–1.30 ure
Koča Payer–Ortler 4–5 ur
Sestop 5 ur
Skupaj 12–13.30 ure

Sezona: Poletna sezona.

Vodnik: Tomaž Vrhovec in dr.: Najvišji vrhovi v Alpah. Planinska založba, 2005.

Zemljevidi: Ortler Alpen, Martell, Val di Sole, WKS 6, Freytag&Berndt, 1 : 50.000; Tabacco Ortlergebiet 08, 1 : 25.000; Cevedale, Kompass 637, 1 : 25.000.

Monte Cevedale, 3769 m

Monte Cevedale skupaj s sosednjim vrhom Zufallspitzen, ki ju povezuje krajši snežni greben, leži v osrednjem delu gora skupine Ortler. Njegovo zahodno pobočje se spušča proti ledeniku Ghiacciaio di Cedec, strmo vzhodno pobočje pa proti ledeniku Vedretta de la Mare. Po južnem, skalnem grebenu pelje pot proti južnemu sosedu Palon de la Mare.

Cevedale je znan kot lažji turnosmučarski vrh. Nanj lahko pristopimo zahodno iz doline Valle di Cedec ali pa s severa iz doline Martelltal, kar je opisano tu. Celotno turo močno skrajšamo, če uporabimo žičnico. Z vrha Cevedala je najlepší pogled na vzhodno pobočje markantne sosednje gore Gran Zebrù/Königspitze.

Monte Cevedale s kočje Casati FOTO: VLADIMIR HABJAN

Zahtevnost: Manj zahtevna ledeniška tura (PD-). Vršno pobočje je strmo do 30°.

Oprema: Običajna oprema za ledeniško navezavo, cepin, dereze.

Nadmorska višina: 3769 m

Višina izhodišča: 1900 m (2573 m, 3254 m)

Višinska razlika: 1869 m (1196 m, 515 m)

Izhodišče: Parkirišče pri spodnji postaji gondolske žičnice na koncu vasi Sulden v dolini Val di Solda (WGS84: 46,515622, 10,596586). Do sem s severa pridemo skozi karavanški predor prek Lienza po Pustriški dolini mimo Brixna/Bressanone, Bolzana/Bozen, Merana/Merano in Silandra/Schlanders. Pri mestu Spodigna/Spondinig zavijemo levo v dolino Trafoier Tal, iz nje pa levo v Val di Solda. Z juga pridemo po avtocestah severne Italije: Sežana–Benetke/Venezia–Verona–ob Gardskem jezeru/Lago di Garda–Tren-

to–Bolzano–Merano–Silandro–Spodigna–Trafoier Tal–Val di Solda.

Koči: Schaubachhütte/Rifugio Città di Milano, 2573 m, telefon 0039 047 361 30 02 (pri zgornji postaji gondolske žičnice); Rifugio Casati, 3254 m, mobilni telefon 0039 339 488 97 91, telefon 0039 034 293 55 07 (odprta od sredine marca do konca septembra).

Časi: Zgornja postaja gondolske žičnice–koča Casati 2.30 ure
Koča Casati–Monte Cevedale 2 uri
Sestop 3.30 ure
Skupaj 8 ur

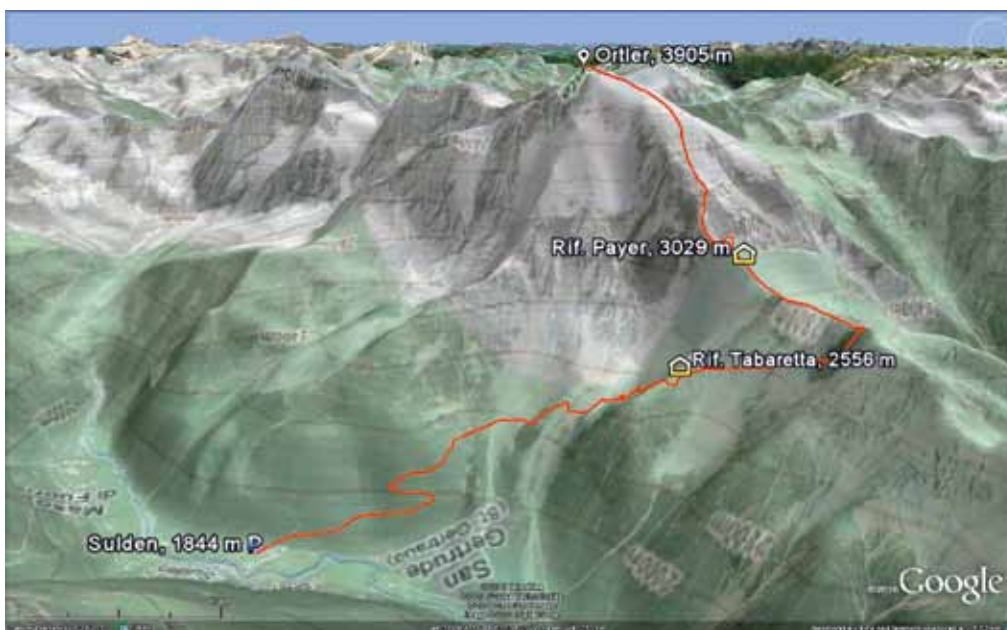
Sezona: Poznopomladanska in poletna sezona.

Vodnik: Tomaž Vrhovec in dr.: Najvišji vrhovi v Alpah. Planinska založba, 2005.

Zemljevidi: Ortler Alpen, Martell, Val di Sole, WKS 6, Freytag&Berndt, 1 : 50.000; Tabacco Ortlergebiet 08, 1 : 25.000.

Opis: V bližini parkirišča poiščemo smerokaz, ki nas usmeri na označeno pot št. 4. Pot nas sprva vodi navzgor skozi gozd, višje že na odprtem terenu zavijemo v desno, prečimo več dolinic in se precej strmo povzpemo do kočice Tabaretta. Od nje nadaljujemo severozahodno pod steno severnega grebena Ortlerja do škrbine Forcella dell' Orso (Bärenkopf Scharte, 2871 m), kjer zavijemo levo in se po južni strani grebena zlagoma vzpemo do kočice Payer (vmes desno pot v dolino Trafoi). Desno od kočice se po označeni poti vzpemo do vrha Punta Tabaretta (3128 m), nato kratko sestopimo in nadaljujemo vzpon po razgibanem severnem grebenu. Težavam se umikamo desno, nekaj delov je izpostavljenih in zavarovanih z jeklenico. Skalni del zaključimo pod ledenikom Vedretta alta del Ortles (Oberer Ortlerferner). Skalno stopnjo, na kateri stoji opuščen bivač (3316 m), obidemo po desni strani (skala, led, lažje plezanje), nad bivačkom pa zložno nadaljujemo v južni smeri. Ledenik postane strmejši, razpokam se umikamo v desno, višje se zopet bolj položi. Na vrh s križem

pridemo po sprva neizrazitem grebenu, ki postane v zadnjih nekaj metrih kar izpostavljen.

Sestop: Do opuščenega bivača se vrnemo po poti vzpona, malo pod njim (severno) poiščemo sidrišče za spust

ob vrvi (približno 10 m), nato pa zopet sestopamo po poti vzpona.

Irena Musič Habjan

planinskiVESTNIK · OKTOBER 2011

Monte Cevedale, 3769 m

Opis: Od zgornje postaje gondole gremo po poti št. 171 v južni smeri v spodnji del doline ledenika Vedretta di Solda. Sprva je pot kopna, višje preidemo na zmerno strm ledenik, ki z višino postaja strmejši. Zavijemo levo proti zahodu na gruščnato pobočje in se med skalami povzpemo na škrbino Passo del Lago Gelato (3139 m), s katere zavijemo desno, nadaljujemo po grebenu (kratko) in se spustimo na ledenik Vedretta Lunga ter po njem južno proti koči Casati. Sprva hodimo po položnem ledeniku pod vzhodnim pobočjem Cime di Solda (3376 m), nato pa se zložno vzpemo do kočice, ki leži nekaj metrov pod sedlom Passo Cevedale (3266 m).

Od kočice nas pot enostavno pelje jugovzhodno po sprva položnem ledeniku Vedretta di Cevedale proti sedlu, ki povezuje Zufallspitzen na levi in Monte Cevedale na desni. Pod strmim vršnim pobočjem zavijemo desno v smeri desnega vrha Cevedala in po njegovem severozahodnem pobočju pridemo sprva na greben, zavijemo desno ter smo po grebenu v nekaj minutah na vrhu s križem.

Sestop: Vrnemo se po poti vzpona.

Irena Musič Habjan

Punta San Matteo je lažje dostopna gora, primerna za enodnevno turo. Leži na meji med provincama Lombardijo in Južno Tirolsko. Z vseh strani jo obkrožajo ledeniki; na severu se k ledeniku Ghiacciaio dei Forni spušča s strmo snežno steno, na jugozahodu

leži Ghiacciaio di Dosegù in na jugovzhodni strani manjši ledenik Vedretta di Monte Giumella. Med prvo svetovno vojno se je na njem odvijala ena zadnjih bitk v letu 1918 med Italijo in Avstro-Ogrsko, zato je do leta 1999 veljala za najvišje bojišče.

Vršni del vzpona na Punta San Matteo FOTO: VLADIMIR HABJAN

Zahtevnost: Manj zahtevna ledeniška tura (PD-). Vršno snežno pobočje ima naklonino do 30°.

Oprema: Običajna oprema za ledeniško navezavo, cepin, dereze.

Nadmorska višina: 3678 m

Višina izhodišča: 2545 m

Višinska razlika: 1133 m

Izhodišče: Rifugio Berni al Gavia, ki stoji ob cesti približno 2 km severno pod prelazom Passo di Gavia (WGS84: 46,358811, 10,499816). Do sem s severa pridemo skozi karavanški predor prek Lienza po Pustriški dolini mimo Brixna/Bressanone, Bolzana/Bozen, Merana/Merano, Silandra/Schlanders, čez prelaz Passo di Stelvio do Bormia, kjer zavijemo levo v dolino Valfurva in naprej po ozki gorski cesti skozi dolino Val di Gavia. Z juga pridemo po avtocestah severne Italije: Sežana–Benetke/Venezia–Verona–ob Gardskem jezeru/Lago di Garda–Trento–Mezzolombardo, kjer zapustimo avtocesto, nadaljujemo skozi Cles, zavijemo levo v dolino

Val di Sole, čez prelaz Passo di Tonale in na ozko gorsko cesto v dolini Val delle Messi. Druga možnost z juga: Sežana–Benetke/Venezia–Verona–Brescia–Bergamo, kjer avtocesto zapustimo, zavijemo na sever proti Edolu (dolina Camonica), tu pa desno do Ponte di Legno in levo na ozko gorsko cesto v dolini Val delle Messi.

Koča: Rifugio Berni al Gavia, 2545 m, telefon 0039 034 293 54 56.

Časi: Izhodišče–Punta San Matteo 4 ure

Sestop 3 ure

Skupaj 7 ur

Sezona: Poletna sezona.

Vodnik: Richard Goedeke: 3000er in den Alpen. Die Normalwege. Südliche Ostalpen mit Dolomiten. Bruckmann, 2004.

Zemljevidi: Ortler Alpen, Martell, Val di Sole, WKS 6, Freytag&Berndt, 1 : 50.000; Tabacco Ortlergebiet 08, 1 : 25.000; Cevedale, Kompas 637, 1 : 25.000.

Monte Vióz, 3645 m

Monte Vióz je med opisanimi vrhovi najlažje dostopen. Kot skalni izrastek se zariva v južno območje razbitega ledenika Vedretta Rossa, po katerem lahko v dveh urah pridemo na severnega soseda Palon de la Mare. Južno in vzhodno pobočje sta

skalna, pod vrhom stoji nova manjša koča Rifugio Mantova al Vióz. Gora je imeniten razglednik, saj se vidijo Monte Cevedale, Königspitze in ledene širjave na severu, na jugu pa Cima Presanella, Adamello in Brenta.

Koča Mantova in Monte Vióz FOTO: IRENA MUŠIĆ HABJAN

Zahtevnost: Lahka označena pot.

Oprema: Običajna gorniška oprema.

Nadmorska višina: 3645 m

Višina izhodišča: 2400 m (3535 m)

Višinska razlika: 1245 m (110 m)

Izhodišče: Spodnja postaja gondolske žičnice v vasi Pèjo Terme v dolini Val di Pèjo (WGS84: 46,355373, 10,663007). Do sem s severa pridemo skozi karavanški predor prek Lienza po Pustriški dolini mimo Brixna/Bressanone do Bolzana/Bozen, kjer zapustimo avtocesto in nadaljujemo po lokalni cesti Fondo–Cis–dolina Val di Sole–Cusiano do Val di Pèjo. Z juga se pripeljemo po avtocestah severne Italije: Sežana–Benetke/Venezia–Verona–ob Gardskem jezeru/Lago di Garda–Trento–Mezzolombardo, kjer zapustimo avtocesto, nadaljujemo skozi Cles, zavijemo levo v dolino Val di Sole in za mestecem

Cusiano zavijemo desno v dolino Val di Pèjo.

Koči: Rifugio Doss dei Gembri, 2400 m, telefon 0039 046 375 32 27; Rifugio Mantova al Vióz, 3535 m, telefon 0039 046 375 13 86.

Časi: Koča Doss dei Gembri–koča Mantova al Vióz 3.30–4.30 ure
Koča Mantova al Vióz–Monte Vióz 30 min

Sestop 2–2.30 ure

Skupaj 6–7.30 ure

Sezona: Poletna sezona.

Vodnik: Richard Goedeke: 3000er in den Alpen. Die Normalwege. Südliche Ostalpen mit Dolomiten. Bruckmann, 2004.

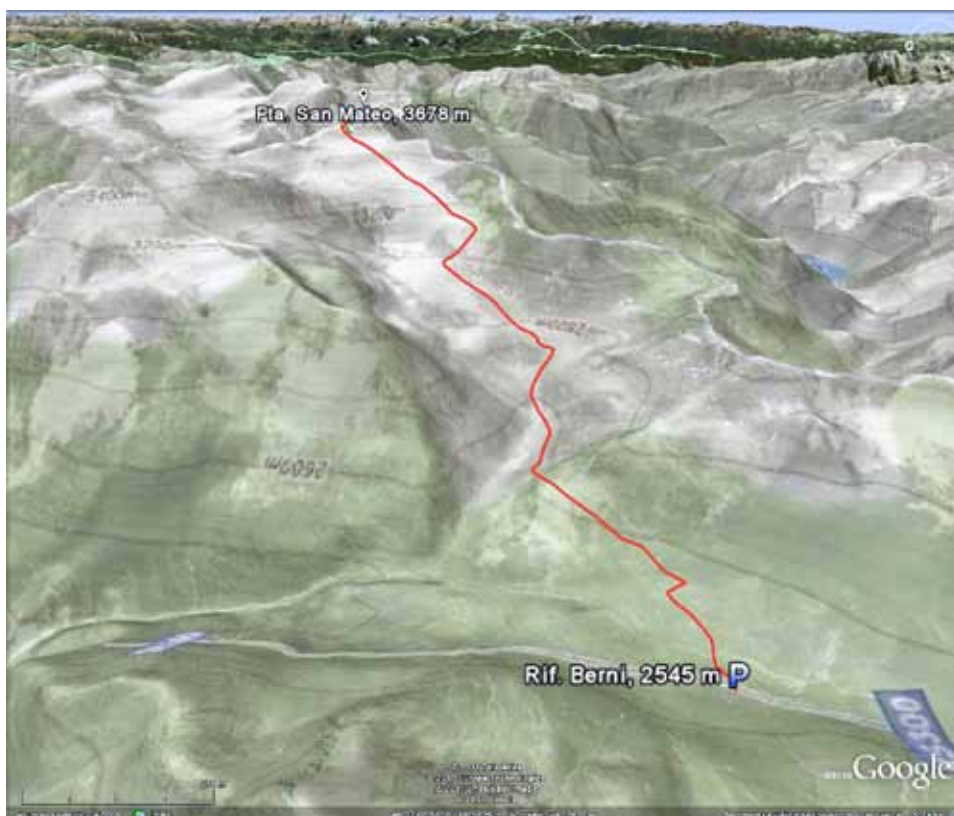
Zemljevidi: Ortler Alpen, Martell, Val di Sole, WKS 6, Freytag&Berndt, 1 : 50.000; Cevedale, Kompas 637, 1 : 25.000.

Opis: Od izhodišča se vzhodno preko ceste po kolovozni poti št. 42 spustimo k potoku Gavia. Pot nas vodi kratko navzgor in zavije levo, nato pa desno (zahodno) v dolino potoka Rio del Dosegù. Hodimo po desni strani doline, naravnost pred sabo že vidimo ledenik Ghiacciaio di Dosegù. Označena pot nato zavije ostro desno, mi pa nadaljujemo v smeri severovzhoda proti razbitemu koncu ledenika. Nanj najlažje vstopimo na delu, ki je najbližji jugozahodnemu grebenu z vrhovi Monte Mantello, Cimma Villacorna, Pizzo di Val Umbrina ... Po strmem, a kratkem vzponu pridemo na precej položni ledenik Ghiacciaio di Dosegù, po katerem nadaljujemo severovzhodno proti snežnemu sedlu levo od vrha. S sedla zavijemo desno po skalovju (lažje plezanje), nato po snegu do vršnega snežnega pobočja in nato kratko desno do vrha s križem.

Sestop: Vrnemo se po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

planinskiVESTNIK · OKTOBER 2011

Monte Vióž, 3645 m

Opis: Do kočice Rifugio Doss dei Gembri se lahko pripeljemo v dveh delih, najprej z gondolo, nato s sedežnico, lahko pa gremo peš po makadamski cesti, ki je zaprta za promet, ali po poti št. 105, ki se začne v bližini spodnje postaje gondole. S tem turo podaljšamo za približno uro in pol. Na makadamski cesti severozahodno od kočice Doss dei Gembri pri smerokazu zavijemo desno na označeno pot za kočico Rifugio Mantova al Vióž (kratek del št. 139, nato št. 105). Po zložni poti se vzpenjamo nad kočico sprva po zahodnem pobočju jugovzhodnega grebena Monte Vióža, nato pa zavijemo na njegovo vzhodno stran. Pod grebenom zložno nadaljujemo v severozahodni smeri, vmes dvakrat prestopimo na zahodno stran. Ko smo drugič na zahodni strani grebena, opazimo odcep poti na levo, ki vodi v dolino Valle della Mite (ni priporočljiva zaradi težkega terena). Višje nas pot vodi v dolgih okljukih po jugovzhodnem pobočju pod kočico, do katere pridemo z vzhodne strani. Na desni, vzhodni strani kočice poiščemo pot, ki nas po lahkem skalovju naravnost navzgor pripelje do križa. Do najvišje

točke nas loči še nekaj minut hoje po kratkem ravnem snežnem pobočju in nekaj metrov hoje po kopnem.

Sestop: Vrnemo se po poti vzpona.

Irena Mušič Habjan

Cela paleta čudovitih gora

Skupina Ortlerja

✍ Vladimir Habjan

Večerni pogled na Punto San Matteo FOTO: VLADIMIR HABJAN

Na začetku italijanskih avtocest smo se še zabavali, eden drugega pre-hitevali in se ob tem neskončno šalili. Pa nas je to hitro minilo, ko smo zapadli v neskončne kolone, ki so svoj vrhunec dosegle ob Gardskem jezeru. Nemočno smo obtičali na pregretem vročem asfaltu.

Kaj zdaj? Če je bilo še malo prej časa na razpolago še dovolj, me je zdaj počasi že grabila panika. Ure so namreč minevale in nič ni kazalo, da bomo pravočasno prišli v kočo, kjer smo imeli rezervirano prenočišče. Kako ven iz te neskončne gneče? Meter za metrom smo se pomikali, vmes z vožnjo po odstav-nem pasu in skozi bencinsko črpalko golju-fali, kolikor se je dalo, dokler se ni pokazala možnost izvoza na lokalno cesto. Potem se je prava dirka šele začela! Medtem ko smo drveli pogosto nad dovoljeno hitrostjo, smo poklicali v kočo. Smo na poti, a ne vemo, kdaj nam bo uspelo priti.

Končalo se je tako, da smo prišli komajda pravi čas. Hitro predhodnico smo poslali v kočo, jedro devetčlanske ekipe pa je prisopi-

halo krepko po deseti, ko v tujini že zapirajo vrata jedilnic.

ORTLER – NAJBOLJ ZNAN IN PRILJUBLJEN

Tak je spomin vzpona na Ortler, prvaka istoimenske skupine, obenem pa tudi na Ire-nino okroglo obletnico. Nič slavnostnega, le ena velika dirka, še časa za nazdravljanje ni bilo ... Vendar se včasih obrne pač tako. Ob obisku tujih gora, posebno če do tja ni tako zelo blizu, si je zato treba vzeti rezervo časa. Še zlasti v začetku avgusta, ko se tiso-či dopustniških Italijanov podajo na ceste. Precej boljša izbira bi bila Pustriška dolina ob Dravi (glej informacije na koncu), a kdo bi to takrat vedel ...

Zanimivo je, kako je Ortler med Slovenci priljubljena gora. Oddaljenost iz Slovenije ni tako velika, kot je do Zahodnih Alp (to velja približno do prvega štiritisočaka Bernine), gora pa ima močan priokus ledeniškega sveta. Težavnost je tudi kar primerna, ni težko, prav lahko pa tudi ne. Zato se naši planinci radi podajajo v te konce, sami ali pa v spremstvu vodnikov. Zdi se mi tudi, da so v pomanjkanju poznavanja drugih ciljev gore, kot je Ortler, v prednosti.

Skupina Ortlerja/Ortles je obsežna in bi si v naši reviji gotovo zaslužila poseben vodni-ček. Gorá, na katere se v njej lahko vzpnemo, je namreč cela vrsta, zato se bomo osredoto-čili le na njen gorniško zanimivi del.

Kot ste verjetno po povedanem ugotovili že sami, spada Ortlerjeva skupina k Vzho-dnim Alpam oziroma v zahodni del Južne Tirolske/Alto Adige. Poglejmo najprej njene gorske sosede: na zahodu so to Engadinske Alpe z najvišjo Piz Bernino (4049 m), na se-veru Ötztalske Alpe (Wildspitze, 3772 m),

Payerhütte, v ozadju Weisskogel v Ötztalskih Alpah FOTO: IRENA MUŠIČ HABJAN

na jugu sta skupini Monte Adamella (3539 m) in Cime Presanelle (3556 m), na vzhodu Dolomiti (jugovzhodno je skupina Brenta), na severovzhodu pa so nad Bolzanom manj znane in dokaj nizke Sartntalske Alpe/Monti Sarentini. Meja z Ötztalskimi Alpami na severu je dolina Vinschgau/Val Venosta ob reki Adiži/Fiume Adige/Etsch z največjim mestom Meran/Merano. Na jugu je ločnica do Adamella/Presanelle dolga dolina Val di Sole/Val Vermiglio z znanim prelazom Passo Tonale (1883 m). Meje na vzhodu (v širšem smislu je meja reka Adiža) in zahodu so bolj zabrisane.

MED PRELAZOM STELVIO IN GAVIA

Če smo že pri cestnih povezavah, moramo v tem območju vsekakor omeniti dva znana gorska prelaza: prvi je Stilfser Joch/Passo dello Stelvio (2757 m), znan po naporni kolesarski dirki (na južni strani je znano smučarsko središče Bormio), drugi pa Passo di Gavia/Gavia Pass (2621 m), znan po izredno ozki in prepadni gorski cesti. V skupino Ortlerja se z vseh strani zajedajo mnoge izredno lepe alpske doline, v katere pelje vrsta asfaltiranih cest. Urejenih je veliko smučišč (tudi ledeniških), do katerih je speljana cela vrsta žičnic in gondol, ki pogosto pridejo prav tudi

NARODNI PARK STELVIO

Skupina Ortlerja leži v Narodnem parku Stelvio/Parco Nazionale dello Stelvio/Nationalpark Stilsfer Joch. Gre za enega največjih in najzanimivejših narodnih parkov v Evropi s površino okoli 130.700 hektarov. Za narodni park je bil razglašen leta 1935 z namenom ohranjanja pokrajine, flore in favne. V visokih gorah gre za mogočen ledeniški svet s strmimi stenami, v nižje ležečih območjih pa krajino predstavljajo gorski pašniki in travniške terase, gozdovi in njive, skupaj s kmetijami, zaselki in vasmimi. Več o parku si lahko ogledamo na treh mestih (na primer v kraju Martell/Martello) (glej spletno stran: http://naturatrafoi.com/culturamartell/haus_en.php).

gornikom. Skupina je na gosto preprejena s številnimi markiranimi potmi, tudi koč je dovolj. V dolinah je veliko kampov (v dolini Vinschgau priporočam Gloria Vallis v kraju Glurns/Glorenza), hotelov in apartmajev, kjer lahko prenočimo. Tudi v Ortlerjevi skupini imajo – tako kot drugod po Južnem Tirolskem – vsi vrhovi, mesta in doline dve imeni, nemško – tirolsko in italijansko. Skupina je znana tudi po vojni vihri, ki je na tem območju divjala v polni meri (v bližini koč Payerhütte lahko še danes vidimo ostanke žičnice). Ortlerjeva skupina je glavni del Narodnega parka Stelvio (glej okvir).

STILFSER JOCH/PASSO DELLO STELVIO (2757 m)

Gorska cesta čez prelaz je bila zgrajena leta 1822, da bi zagotovil hitrejšo zvezo med dolinama Vinschgau/Val Venosta na severu in Valtellina na jugu. Še danes spada med najimpresivnejše gorske ceste v Alpah. Na strani Južne Tirolske je višinska razlika 1870 metrov z 48 ostrimi zavoji, na južni pa 1530 metrov s 34 zavoji.

Vojaški spomenik na Passo Gavia FOTO: VLADIMIR HABJAN

Prekrasna piramida vrha Königspitze/Grand Zebù s kočice Casati FOTO: VLADIMIR HABJAN

MONTE CEVEDALE – SREDIŠČE SKUPINE

Osrednja gorska skupina je križišče več gorskih grebenov, ki se združijo pri Monte Cevedalu oziroma njegovim sosedem Zufallspitzen. Od tod v severozahodni smeri poteka greben, kjer je nanizanih vrsta vrhov, med njimi tudi Königspitze/Gran Zebù in Monte Zebù (greben vodi na prelaz Stelvio). S tega grebena se na sever priključuje severni odrastek, ki v skupini z Ortlerjem seže najvišje. Z vrha Monte Cevedala vodi ledeniški greben prek Palona de la Mare in Punte San Matteo na jug oziroma jugozahod (proti prelazu Gavia), stranski greben pa se odcepi tudi na vzhod (najvišji vrh Hintere Eggen Spitze, 3443 m). Od vrha Suldenspitze (blizu Monte Cevedala) gre v severovzhodni smeri razgiban gorski gre-

ben, ki najvišje seže z Vertainspitze (3554 m). Na osrednji del skupine pa se navezuje še vrsta manjših skupin.

Zdaj pa na vrhove! Najvišji v skupini, po kateri ima tudi ime, je seveda **Ortler/Ortles**, skorajda štiritisočak – visok 3905 metrov. Vršni del gore je v snegu/ledeniku (snežni plato na vrhu je zelo prostran) in popolnoma bel (lep pogled na Ortler je s prelaza Stelvio in iz doline Vinschgau). V resnici gre za pravo ledeniško turo, čeprav je zdaj, ko se je ledenik že precej oddaljil od kočice Payerhütte (v času gradnje je segal prav do kočice!), spodnji del povsem skalnat (torej kombinirana tura). Težavnost PD+, sneg do 35 stopinj. Običajni vzpon poteka iz kraja Sulden/Solda, znanega po Messnerjevem muzeju. Čeprav je v okolici cela vrsta žičniških povezav, bomo morali

vso pot opraviti peš (višinska razlika 2061 m). Druga možnost vzpona je jugovzhodni greben Hintergrat od kočice Hintergrathütte, ki pa je zahtevnejši (AD, sneg do 40 stopinj, plezanje do III). Naj omenim še dokaj novo 500-metrsko ferato (zelo težavna), ki se začne nad kočico Tabarettahütte in ima izstop v bližini Payerhütte.

Za drugi najbolj poznani vrh v skupini štejemo **Monte Cevedale** (3769 m; sosednji vrh Zufallspitzen, 3757 m). Gre za dokaj položno goro (vršni ledenik je vseeno strm!), zato je bolj kot v kopnem zanimiv za turne smučarje pozimi oziroma spomladi. Možnih izhodišč je več: Sulden, Martell, Valle dei Forni in Val del Mare. Težavnost: kombinirana tura, PD-, sneg do 35 stopinj, višinska razlika iz Suldna s pomočjo gondole 1196 m).

KÖNIGSPITZE/GRAND ZEBÙ – EDEN NAJPRESTIŽNEJŠIH ALPSKIH VRHOV

Za eno najbolj priljubljenih alpskih gora štejejo **Königspitze/Grand Zebù** (3851 m). Izreden pogled na severovzhodno ste-no bomo imeli z vrha Ortlerja, prav tako je kot imenitna piramida videti z Monte Cevedala. Čeprav po tehničnih ocenah ne gre za težavno turo (sneg do 42 stopinj, PD+, plezanje do II. stopnje, višinska razlika iz Valle dei Forni 1673 m, 9 ur), je treba priznati, da je v kopnem pristop zahtevnejši kot v snegu. Vršno večstometrsko enakomerno strmo pobočje se namreč takrat spremeni v trd led (firn), kjer je plezanje izredno zahtevno (tudi ledeniške razpoke so), poleg tega nas stalno ogroža padajoče kamenje. V kopnem zato plezamo po skalah na levi, kar začetni težavnost vzpona.

V severozahodnem grebenu je še več vrhov: **Monte Zebù** (3735 m, izhodišče Valle dello Zebù, PD-, sneg do 30 stopinj, 1270 m višinske razlike, 7 ur), **Thurwieserspitze** (3652 m, PD+, sneg do 50 stopinj, 1120 m višinske razlike, 3 ure od kočice Alpini-Bertarelli). Nad prelazom Stelvio je lahko dostopni **Rötlspitze/Punta Rosa** (3026 m, 270 m, vzpon manj kot ura), kjer bomo imeli lep razgled na vso skupino.

Prvi vidnejši vrh v južnem grebenu je **Palon de la Mare** (3703 m, PD, ledeniška tura, 2 uri od kočice Vioz, 1600 m višinske razlike), naslednji je lahko dostopni in poleti povsem kopni **Monte Vióž** (3645 m, 4 ure, 1200 m, v pomoč so nam žičnice!), najpomembnejši vrh tega dela pa je **Punta San Matteo** (3678 m, PD, sneg do

Prečenje ledenika pod vrhom Ortlerja FOTO: VLADIMIR HABJAN

30 stopinj, dostop od kočice Berni, 7 ur, 1200 m višinske razlike).

Nad prelazom Gavia stoji **Monte Gavia** (3223 m, PD, plezanje do II, 620 m višinske razlike, 3 ure), nasproti nje je zahtevnejši **Corno dei Tre Signori** (3360 m, PD, plezanje do III-, 5 ur, 780 m višinske razlike). Samotna gora na zahodu je **Monte Sobretta** (3296 m, F, 1000 m višinske razlike, 6 ur).

V severovzhodnem grebenu smo že omenili **Vertainspitze** (3554 m, PD-, 1300 m višinske razlike, 5 ur, pomoč žičnic), v tem delu pa omenimo še lahko dostopno **Hint. Schöntaufspitze** (3324 m, F-, 3 ure s pomočjo žičnic, 740 m višinske razlike). Pomemben vrh v grebenu prav tako že omenjene **Hint. Eggen Spitze** (3443 m,

F, ledeniška tura, 5 ur, 1560 m višinske razlike) je **Hasenöhr** (3257 m, F, ledeniška tura, 6 ur, 1300 m višinske razlike).

ZA KONEC ŠE NA VRH

Pa pogledjmo še, kako se je naša divjaška zgodba končala. Naslednji dan po nori dirki je bil lep. (Pravzaprav smo imeli srečo, saj smo med dvema dnevoma ujeli pravega, sončnega in razglednega. Ko smo se namreč vzpenjali do kočice, nas je namočilo, dan po vzponu pa je bil spet deževen.) Šest se nas je vzpelo do vrha, Uroša smo pa še "pretepli", saj je prvič prestopil alpinistično pomembno mejo 3500 metrov. Lep vrh, lepi spomini, tako da je naš Boško še zdaj ponosen na to turo ... ◉

FOTO: IRENA MUŠIČ HABJAN

Skupina Ortlerja

Dostop iz Slovenije: Najkrajša cestna povezava je od karavanškega predora prek Lienza po Pustriški dolini do Brixna/Bressanone, mimo Bolzana/Bozen in Merana/Merano (od karavanškega predora do Suldna 370 km). Kilometrov sicer ni veliko, ker pa je cesta vseskozi ovinkasta, traja vožnja običajno dolgo. Druga možnost vodi po avtocestah severne Italije: Sežana–Benetke/Venezia–Verona–ob Gardskem jezeru/Lago di Garda–Trento–Bolzano–Merano (od Sežane do Suldna 490 km). Pot je daljša, pogosto hitrejša, vendar le, če ni zastojev.

Zemljevidi: Ortler Alpen, Martell, Val di Sole, WKS 6, Freytag&Berndt, 1 : 50.000;

Cevedale, Kompas 637, 1 : 25.000;

Tabacco Ortlergebiet 08, 1 : 25.000.

Koče: Tabarettahütte, 2556 m, mobilni telefon 0039 347 261 48 72 (poleti odprta od sredine junija do sredine oktobra), telefon 0039 047 361 31 87 (pozimi);

Payerhütte, 3029 m, telefon 0039 047 361 30 10;

Schaubachhütte/Rifugio Città di Milano, 2573 m, telefon 0039 047 361 30 02 (pri zgornji postaji gondolske žičnice);

Rifugio Casati, 3254 m, mobilni telefon 0039 339 488 97 91, telefon 0039 034 293 55 07 (odprta od sredine marca do konca septembra);

Rifugio Berni al Gavia, 2545 m, telefon 0039 034 293 54 56;

Rifugio Doss dei Gembri, 2400, telefon 0039 046 375 32 27;

Rifugio Mantova al Vioz, 3535 m, telefon 0039 046 375 13 86.

Spletne strani: <http://www.ortler.it/index.asp>;

<http://www.sulden.com/en/solda/summer/general/ortles-valvenosta-south-tyrol.asp>.

Literatura: Tomaž Vrhovec idr.: Najvišji vrhovi v Alpah. PZS, 2005.

Richard Goedeke: 3000er in den Alpen. Die Normalwege. Bruckmann, 2004.

Peter Holl: Ortlergebiet. Bergverlag Rother, München, 1990.

Več avtorjev: Ortler. Der höchste Spiz im Ganzen Tyrol. Athesia, Bozen, 2004.

Reinhold Messner: Re Ortles. Tappeiner Edizioni, Trento, 2004.

Wolfgang Pusch: Ortler. Bergverlag Rother, München, 2004.

Walter Bonatti

(1930–2011)

Če bi pogledali, kdo je močno zaznamoval kakšno obdobje alpinizma, bi v obdobju po drugi svetovni vojni, ko je Evropa ponovno vstajala iz pepela, vsekakor našli kar nekaj italijanskih imen. Med imeni, ki so se proslavila že pred vojno, in nekaterimi povsem na novo vzniklimi plezalskimi zanesenjaki se je konec štiridesetih let pojavilo ime Walter Bonatti. Mlad fant, navdušen nad gorami, v katerih je videl resnični smisel življenja, se je z ravnin, rojen je bil v Bergamu, nato pa je dolgo živel v Monzi, preselil v gore, ki jih je tako močno jemal za svoje. Njegova mladostna zagnanost ga je pripeljala tako daleč, da se je že pri devetnajstih letih pričel načrtno pripravljati za poklic gorskega vodnika, še posebej pa za svojo res bleščečo alpinistično pot, ki ga je vodila čez najbolj divje in strme stene Alp pa vse do ledenih vrhov Himalaje, Andov in tudi v patagonski granit. Vsekakor je Walter Bonatti kot močna osebnost izredno veliko dal na etiko in se je trudil svojo plezalsko pot peljati čim bližje tistemu prvinskemu alpinizmu, ki je ob uporabi številnih modernih pripomočkov začel izgubljati pomen in čar. Veliko je bilo mejnikov v njegovi plezalski karieri, veliko je bilo tudi izredno močnih dogodkov, ki so ga nato spremljali vse življenje. Kljub temu da je bil eden najboljših alpinistov svojega časa, pa se nikoli ni rad izpostavljaval v javnosti.

Njegov kratek uvod v vrhunski alpinizem se je odvijal v stenah Lombardije in v Dolomitih, že z devetnajstimi leti pa je stal pod eno najbolj slavnih sten v Alpah – Grandes Jorasses –, pod slovitim Walkerjevimi stebrom, ki mu ga je s soplezalci uspelo tudi preplezati. To je bil šele peti uspešni vzpon čez smer, ki so jo leta 1938 začrtali Ricardo Cassin in tovariši. Njegov začetni zagon pa ni pojenjal. Dve leti kasneje je bila premagana vzhodna stena Grand Capucina, ki je do takrat zavrnila vse plezalce. Opazil jo je prav pri ogledovanjih v Grandes Jorasses. Dvakrat ga je zavrnila, preden je s soplezalcem Lucianom Ghigom preko markantne granitne stene speljal izredno težavno smer. Ponavljal je najtežje smeri v Alpah in Dolomitih, njegove zgodbe so bile polne neverjetnih naporov, mrzlih in mokrih bivakov in borbe z najbolj neusmiljenimi razmerami. Veljal je za plezalca, ki ni odnehal kar tako, umik iz stene po sili razmer pa je pomenil, da se bo v smer vsekakor še vrnil. Tako je začrtal številne vrhunske vzpone, ki so takratni alpinistični srejniji jemali diha. Eden takšnih podvigov je bil vsekakor tudi zimski vzpon čez previsne severne stene Treh Cin v Dolomitih, kjer je v zelo hladnih razmerah s soplezalcem Carlom Maurijem preplezal znamenito smer Cassin-Ratti v Zahodni Cini, nekaj dni kasneje pa v enem samem dnevu še smer Comici-Dimai v Veliki Cini. A tu je bila njegova alpinistična pot še vedno v strmeh vzponu. Prav zato je bil leta 1954 izbran v italijansko odpravo, ki je imela za cilj takrat še neosvojeno drugo najvišjo goro na svetu – 8611 metrov visoki K2 v Pakistanu. A tisto leto so zaznamovali še drugi, za Bonattija pomembni dogodki, saj je takrat prejel vodniško knjižico, na svoj spisek pa je dodal kar lepo število klasičnih in težkih smeri v Alpah.

Walter Bonatti je trdno verjel, da je narava učiteljica, zato je gore dojemal kot eno najbolj zanesljivih šol človekove osebnosti, ob tem pa se je zelo dobro zavedal, da so ga gore najbolj od vsega naučile trpljenja. "Gore imajo pravila. Ta pravila so zelo stroga, in če jih sprejmeš, boš lahko v gorah veliko bolj varen. Gore niso kot človek. So odkrite, iskrene ... Zasvojijo nas z orožjem, ki je znotraj nas, znotraj naše duše," je pravil. Vedno je bil na strani strogih etičnih pravil, zato je mogoče prav odprava na K2 pustila v njegovi duši neizbrisne sledi. Na odpravi je kljub statusu najmlajšega v ekipi pokazal izredno velik pogum ter nezlomljivo voljo in bil tisti, ki je vršni navezi na višino osem tisoč metrov pritorvil jeklenke s kisikom, da je lahko osvojila vrh gore. Takrat bi lahko bil v vršni navezi tudi on, proti vrhu bi se zagotovo odpravil brez kisika, toda splet okoliščin in različni pogledi plezalcev so

pripeljali do tega, da mu je bil vzpon na vrh onemogočen. A bivač na skoraj osem tisoč metrih in še marsikaj na tisti odpravi ga je pripravilo do tega, da je kar nekaj časa spet iskal samega sebe, predvsem v vzponih čez alpske stene.

To njegovo iskanje je pripeljalo do jugozahodnega stebra Druja, ki ga je do takrat že nekajkrat neuspešno poskušal preplezati s soplezalci. Leto po odpravi na K2, natančneje sredi avgusta 1955, je prišel čas za Bonattijevo veliko zgodbo. Po petih dneh nečloveških naporov in izredno zahtevnega plezanja je stal na vrhu ene svojih najpomembnejših smeri, ki jo je za povrh preplezal še sam. A takšnih samotnih zgodb je bilo še kar nekaj.

Leta 1958 je obiskal Patagonijo in tamkajšnje neverjetne granitne konice, ki so bile takrat še slabo raziskane. Nekaj poizkusov in tudi uspešnih vzponov je prineslo nova spoznanja, ki so kasneje pripeljala tudi do vzponov na znameniti Cerro Torre in sosednje gore. Isto leto se je znova odpravil v pakistanske gore kot član osemčlanske italijanske odprave, ki jo je vodil Ricardo Cassin. Odprava se je spopadala z zelo slabim vremenom in zahtevno goro, kljub vsemu pa je Bonatti s prijateljem Maurijem osvojil vrh Gašerbruma IV (7980 m).

A nekatere Bonattijeve gorniške zgodbe so tudi zelo tragične, še posebej tista iz Freneyskega stebra v Mont Blancu leta 1961, kjer je izgubil prijatelja in soplezalca Oggionija, poleg tega pa so umrli še trije francoski alpinisti. Bonatti in še dva plezalca so se rešili po šestdnevni kalvariji zaradi nenadnega vremenskega preobrata, ki jih je prisilil k umiku, ko so bili le malo pod vrhom stebra.

Nekaj let kasneje se je Walter Bonatti odločil končati svojo alpinistično kariero. A ne zato, da bi odtlej živel v dolinah, temveč ga je delo dopisnika vodilo čez gozdove in puščave, morja in po oddaljenih otokih, tudi v skrivnostne gore in vulkane, čez ledena prostranstva, spoznaval je drugačna ljudstva in kulture. Ni se odpovedal goram, le posvetil se je naravi nasploh. A kljub vsemu se je še vrnil. Da bi potešil svoj nemir in naredil piko na i svojemu alpinizmu. Rezultat je bila ena najbolj direktnih linij čez severno steno Matterhorna. Leta 1865 je Edward Whymper s tovariši kot prvi osvojil vrh koničaste piramide, skoraj natanko sto let kasneje je tam svojo veliko zgodbo uresničil tudi Walter Bonatti. Zahtevna smer čez severno steno "enega zadnjih problemov Alp" je pomenila dokončno Bonattijevo slovo od vrhunskega alpinizma.

Seveda pa za njim niso ostale samo "nemogoče" smeri, temveč raznovrstna gorniška dejanja, med katerimi zagotovo ne moremo mimo prečenja Alp na smučeh, ki ga je s prijatelji opravil v 66 dneh leta 1956. 1797 kilometrov poti in dobrih 146 kilometrov vzpona je pričel na Kaninu v Julijskih Alpah, končal pa daleč na zahodni strani Alp. Za njim je ostalo tudi veliko zapisov, med njimi knjiga *Moje gore*, kjer je opisal najmočnejše zgodbe iz svojega alpinističnega življenja, pa tudi številni drugi zapisi, kjer opisuje svoje najljubše stene in vrhove. Zelo redko se je pojavljal v javnosti, pred dvema letoma pa je prejel zlati cepin za življenjske dosežke.

13. septembra letos je njegovo srce ugasnilo po hudi bolezni. Odsšla je še ena alpinistična legenda. Vsekakor bo Bonattijev duh živel še generacije alpinistov, saj smo mu hvaležni za številne smeri in velike zgodbe.

Boris Strmšek

Raziskovanje skupine Breitkofla

Torre di Valromana (Remšenturn)

✍ Andrej Stritar

Breitkofel z Remšenturna FOTO: ANDREJ STRITAR

Ne pomnim, da bi kdaj po gorah hodil s tako prvopristopniškim občutkom, kot je to bilo neko septembrsko soboto 2011. Pa nisem bil kje daleč v tujini, bilo je skorajda doma. Zjutraj smo se z ženo in hčerko odpravili od doma, kamor smo se vrnili še isti večer. Bilo je v gorski skupinici z najvišjim vrhom Breitkofel.

Takoj ko prečkamo državno mejo pri Ratečah, nam pogled pritegnejo gore na levi. Osrednji velikan je Mangart, levo od njega se vrstijo mogočna ostenja prek Vevnice do Rateških Ponc, desno pa so nekoliko nižje, a zelo razgibane gore. Na najizrazitejšo med njimi, Poldnik, Kopo oziroma Picco di Mezzodi, je speljana markirana pot in jo zato marsikdo pozna. Še naprej proti severu se vrsti več stolpov in vrhov, ki jim kraljuje 1988 metrov visoki Breitkofel. Literatura jih komajda omenja z opazko, da so manj zanimivi in težko pristopni. V vseh meni dostopnih knjigah in s pomočjo vsevednega Googla mi je uspelo zaslediti le beležke o vzponu Gstirnerja na Breitkofel leta 1895, o smrti Maria Premude med prečenjem teh gora leta 1931 in o prečenju, ki ga je izvedel Ignazio Piusi leta 1958. V našem Planinskem vestniku o vzponih v tej skupini ni besede! Po italijanskem zemljevidu sodeč se od juga proti severu vrstijo vrhovi Torre di Valromana (1972 m), Breitkofel (1988 m), Ranftkofel (1891

m), Gesperterkofel (1883 m) in Schöneck ali Montebello (1787 m). Slovenskih imen nisem zasledil, le za Schöneck Pavle Merku omenja Šenek ali Šenuk. Opisov vzponov ni, še celo na slovenskih in italijanskih spletnih forumih nihče ničesar ne ve o teh gorah.

PRVO RAZKRIVANJE

Vsa ta skrivnostnost je bila zelo močno vabilo za našo družinsko gorniško ekipo. "Ni kaj, treba bo na teren in videti, kaj se da narediti!" je bil soglasen sklep. Vročega junijskega dne 2010 smo tako prvič hodili pod vzhodno steno te skupine in ugotovili, da se pod njo pride z markirane poti številka 514 na mestu, ko ta prečka izrazito grapo. Tam je konec civilizacije, od tam naprej si prepuščen samemu sebi. Tistega dne smo zaskrbljeno gledali strmine nad sabo in si belili glavo, kje bi se dalo zlesti čeznje. Šibkih točk od spodaj v tistem skalnato-rušnato-skrotastem terenu ni videti. Med vzponom ob grapi smo tiho upali na kake *bolle rosse* (rdeče pike), s kakršnimi v

italijanskih gorah radi označijo skrivnostne prehode na vrhove. Pa ni bilo nikjer ničesar. Teren nas je takrat usmeril proti levi po široki grapi, ki nas je pod stenami pripeljala do škrbine med Kopo in stolpom Torre di Valromana. Z nje je bil greben levo in desno prezahteven za naše razpoloženje tistega dne. Malo smo se razgledali na razgibane gore nad Remšendolom in se poslovili od kamnitega možica, ki tam priča o občasnih človeških obiskih. Mojca je na spletu kasneje zapisala, da smo kolovratili po *terri incogniti juliani*, kar je zagotovo zelo posrečeno poimenovanje tega neznane sveta.

TORRE DI VALROMANA KOT TOLAŽILNA NAGRADA

Septembra 2011 smo se Mojca, Urška in jaz spet podali v raziskovanje nekoristnega sveta. Tokrat smo imeli seboj 60-metrsko vrv in nekaj klinov ter bili trdno odločeni, da se z vzhoda prebijemo na Breitkofel. Študij vseh razpoložljivih fotografij je kazal, da bo s tiste strani še najlažje. Spet smo se v brezpotje podali s poti 514 in spet smo se znašli pod vzhodnimi ostenji. Nekaj časa smo ogledovali pobočje desno od Breitkofla, a smo končno vendarle izbrali smer levo od njega. Vzhodna stena ni zgolj skalnata, pač pa je zelo strmo

pobočje, precej poraslo z ruševjem, pa tudi prekinjeno s strmimi skalnatimi odstavki. Uspelo nam je najti razmeroma "poceni" (brez večjih težav) vstop v ta svet, potem pa smo kmalu ujeli skromno stezico. Ne, ni bila delo človeka, utrli so jo gamsi. Povedla nas je levo do naslednje možnosti napredovanja navzgor. To je bil nekakšen skalnat žleb, strmo usmerjen proti desni, po katerem smo se tudi malo varovali. V prijetnem plezanju nas je pripeljal v osrednji del tega pobočja, kjer se je nad nami pokonci postavil skoraj navpičen zgornji del stene. Spet ni bilo druge kot držati se levo.

Ponavljala se je zgodba prvega poskusa: teren nas je vodil proti levi, stran od cilja, le da smo tokrat bili "nadstropje" višje. Po prostrani rampi, po kateri so gamsi prav tako utrli spodobno stezico, smo brez resnih težav prisopihali do grebena. Tik pod njim je bilo treba še nekaj metrov preprijeti čez kratek skok. Tam se nam je na desni prvič pokazal izraziti vrh Breitkofla, ki je bil že zelo blizu. "Še dobre pol ure, pa bomo na njem," smo si mislili. A ne za dolgo, kajti le nekaj metrov višje se nam je razkrila čisto drugačna resnica. Znašli smo se v škrbini, greben z nje proti Breitkoflu pa je bil neprehoden. No ja, kak resnejši plezalec bi se morda lahko lotil tistega gladkega stebra, za nas pa to pač ni. Z vrhom skupine torej tudi tokrat ne bo nič.

Drugo presenečenje na škrbini je bil pogled proti Remšendolu. Le kakih sto metrov stran se nam je na oni strani pokazal samostojen stranski vrh, ki ga lahko mirno proglašim za najbolj odmaknjeni in težko dostopni vrh bližnjih in daljnih gora. Po zemljevidu sodeč je to Schönkofl (1871 m). O njem v literaturi in na Googlu ni prav ničesar. Osvojiti bi ga bilo možno s te škrbine, toda najprej bi se bilo treba spustiti po grdi grapi, prečkati

Morda še nikoli obiskana kopa Schönkofla, zadaj Monte Bucher FOTO: ANDREJ STRITAR

dve nepredvidljivi škrbini in se prebiti skozi precej ruševja. Nič čudnega, da na vrhu ni bilo videti možica. Zelo možno, da ni še nihče nikoli stal na njem!

Neuspeh z glavnim vrhom smo kar dobro prenesli, saj smo vendarle vedeli, da se moraš na prvenstvenih vzponih marsikje pač sprijazniti z usodo. Na srečo se je v drugo smer ponujala zelo spodobna tolažba. Prebili smo se skozi nekaj ruševja, potem pa smo se spet navezali in Mojca je preplezala zadnjih 60 metrov dvojke do vrha. Šele na njem smo ugotovili, da smo pravzaprav na vzhodnem predvrhu Torre di Valromana. Do glavnega vrha bi morali še malo dol in čez precej ruševja do le meter ali dva višje najvišje točke. Temu smo se z lahkoto odpovedali, saj smo že tu dobili vse, kar se od teh gora lahko dobi.

Na severu smo imeli pred sabo osrednji del skupinice. Do Breitkofla sta nas ločila še dva vmesna vrhova, ki nas nista pustila čez. Na jugu smo gledali Kopo, naprej proti Mangartu pa je bilo na žalost že preveč oblačno. Glavni vtis sta neverjetna razgiba-

nost in prvobitnost sveta okoli nas, pristna divjina – pa tako blizu našega normalnega vsakodnevnega vrveža.

SLOVENSKO IME V TERRI INCOGNITI JULIANI

Ko smo potem po napornem sestopu pod steno zbirali vtise, sem začel brskati po spominu. Ali smo ta dan na gori videli kako sled človeka? Prav nobene! Neverjetno! Na nobeni stečini ni bilo odtisa čevlja, nobeno ruševje ni bilo požagano, nikjer nismo naleteli na kamnitega možica ali zgolj na kupček kamenja, ki bi lahko bil podrt možic. Žal nam je postalo, da smo mi postavili tri ali štiri možice na ključnih točkah. Ni bilo nobenega papirčka, konzerve ali plastike, nobene barve na skali ali kakršnega koli drugačnega namiga, da je tod že hodil človek. Pa smo po moji oceni našli *vio normale* na Torre di Valromana, saj je z vseh drugih strani videti težje. Celo na našem vzhodnem vrhu in na glavnem vrhu ni bilo možica ali česar koli podobnega. Pa menda ni nazadnje tod hodil Ignazio Piusi pred 45 leti!? Kako to, da na tako lepe, divje gore ne hodi nihče, pa čeprav so v bližini velika slovenska, italijanska in avstrijska mesta?

Seveda si ne domišljamo, da smo bili prvopristopniki, toda vsekakor smo bili eni od zelo zelo redkih obiskovalcev. Zato si drznem tukaj predlagati slovensko ime za to goro, ki se ga je domislila hčerka Mojca: Torre di Valromana (1972 m, WGS84: 46,461624, 13,630624) naj bo po slovensko **Remšenturn**. Pomensko je to isti naziv kot italijansko ime (stolp nad Remšendolom), po našem mnenju pa se za slovenska ušesa sliši dovolj prijetno.

Našega raziskovanja Breitkoflove skupine pa s tem zagotovo še ni konec. Tja nas bo vleklo, dokler ne najdemo poti na glavni vrh in njegove severne sosede. ●

Vzhodna stran skupine Breitkofla. Remšenturn je na levi. FOTO: ANDREJ STRITAR

O klinih

Mojstri zabijanja in velemojster izbijanja

✍ Peter Muck

Klin z obročem FOTO: PETER MUCK

Moji prvi klini so bili iz neke neuporabne zaloge. To so bili močni, veliki in debeli klini, ki so imeli v glavi železen obroč. Nikoli jih nisem uporabil, a sem jih nosil s seboj za vsak primer, če bi se našla kje kakšna široka razpoka.

Zlagoma se mi je nabrala skromna zaloga pravih klinov, ki je štela največ do sedem kosov klinov in štiri karabince. Kline sem zelo nerad zabijal, še bolj zoprno pa mi jih je bilo izbijati. Moral pa si jih izbiti za vsako ceno, kajti če je šla za teboj kakšna druga naveza, je klin zagotovo izbila, ta pa je potem seveda zamenjal lastnika.

SVETOVNI PRVAK V IZBIJANJU

To se je zgodilo z neizprosno doslednostjo, če je bil v navezi Jože Vedral, 'neuradni svetovni prvak v izbijanju klinov'. Izbijanje klinov, ki so jih pustili plezalci še pretežno pred vojno v stenah, se je začelo, kakor že znano, zaradi pomanjkanja opreme. Vendar pa je to početje pri Jožetu preraslo v strast. Kadar se je zaslilo dolgotrajno nabijanje iz stene, se je takoj vedelo: Jože je, in varovati si ga moral tudi po pol ure, dokler ni izvlekel klina iz razpoke ali pa ga je zlomil. Včasih je izvlekel samo še nerazpoznaven zvitek železa, ki ga ni bilo več možno poravnati. Starejši plezalci tega početja niso odobraval, kajti vedelo se je,

čigavi so klini. Na nekaterih so bile inicialke nekdanjih lastnikov in med njimi so bile tudi alpinistične legende.

Število klinov je bil neke vrste statusni simbol in pokazatelj alpinistične uspešnosti. Jože je imel daleč največjo zalogo klinov v AO Matica. Pa tudi pri drugi opremi je prednjačil in še dekle je imel, ki ga je stalno spremljalo, ampak le do stene.

V nahrbtniku je imel zaradi tolikšne zaloge težko breme, a nosil ga je rad. Ko je zasopel prispel v koč, ga je brezbrizno vrgel na klop, da so klini glasno zarožljali, in grozeče pogledal po gostih. Planinci so pogledali skromno v tla in pomislili: "Tale mora biti pa res kempelc." Rožljanje se je nadaljevalo vedno, kadar je slučajno premaknil nahrbtnik, in doseglo višek na skupnih ležiščih, ko je nahrbtnik izpraznil...

Da pa ne bom Jožetu delal krivice, moram povedati, da je bil zelo dober človek. Cigareto je ponudil vsakemu, ki je bil voljan poslušati zgodbe o njegovih alpinističnih podvigih.

Pri podjetju za urejanje hudournikov, kjer je bil v službi, je ustanovil planinsko društvo, kjer je imel predavanje o plezalni tehniki. Med predavanjem me je prosil za asistenco. Pokazala sva vozle in načine varovanja. To se je dogajalo v predavalnici,

Do kvalitetnega klina si se moral v povojnem času priboriti po raznih zvezah. Še težje je bilo s karabinci (iz tujke karabiner). Danes imamo za ta plezalni pripomoček na razpolago slovenski izraz vponka, a je ta beseda nerodna za sporazumevanje v težkih razmerah, ko se je treba dreti na ves glas. Klini in karabinci so bili takrat točno taki, kakršen je spomenik padlim partizanom gornikom v Vratih, drugih plezalnih pripomočkov nismo poznali. O kakšnih zagozdah, žimarjih, svedrovcih in drugi ropotiji se nam še sanjalo ni.

kjer seveda ni bilo nobene skale, zato sem moral držati klin visoko nad glavo, kamor se je on teatralno vpl.

KURENTI V DOLINI VRAT

Rožljanje klinov nas je spremljalo tudi na primer na poti v Vrata. Dostop do plezarije je bil včasih precej bolj zapleten kakor danes, ko se pripelješ z avtom skoraj pod steno.

Najprej smo se peljali z vlakom, v katerem smo pridno 'bili rihtarja', potem pa peš v Vrata. Te dolge hoje so nam bile grozno dolgočasne, zato smo si izmislili tek in večino poti kar pretekli. Pri teku so klini in karabinci v nahrbtnikih glasno rožljali, podobno kakor zvonci pri kurentih, posebno če nas je bilo več v skupini.

Ljubljanski povojni alpinistični narščaj je v kamniških planinah, razen v ekstremnih smereh, kmalu populil vso kovino, nato pa so zlata jama postali Julijci. Jeseničani menda s kovino niso preveč varčevali, čeprav so Gorenjci, nekateri so znali celo sami izdelati kline.

Nekoč sem pa imel srečo v nesreči. Z Jožetom Govekarjem - Jozvo sva se podala v Bavarsko smer. Jozva se je takrat začel šele uvajati v plezarijo, jaz sem pa nekaj izkušen že imel. Za to turo sem imel na plezalnikih nalepljen nov podplat.

Za novo nalepljenega je veljalo, da ga je treba v lažjem skalovju nekoliko načeti, sicer drsi. Jaz tega nisem upošteval. Zagnal sem se v steno in hotel zabiti klin. Udaril sem in zdrsnil. K sreči je bil Jozva tik pod menoj, razdalje nobene, in me je lepo zadržal, tako da sem obležal na skali z glavo navzdol, kajti plezalnih pasov takrat še nismo poznali. Potem pa klink, klonk – klini in karabinci moje borne kovačije so popadali iz odprtih prsnih žepov anoraka v robno zev. V komolec sem se hudo kresnil, da sem roko komaj čutil. Kaj pa zdaj? Je z Bavarsko konec? Seveda ne, zlezel sem v robno zev in iskal in brskal med snegom in kamnitim drobirjem. In ni vrag, da sem našel prav vse primerke svoje kovačije. Potem sva šla naprej kljub bolečini v roki, ne spomnim pa se, ali sva še kaj zabijala.

PLEZALNI VRTEC V TURNCU

Obstaja kraj, kjer smo lahko zabijali neomejeno in razkošno: to so stari opuščeni kamnolomi v pečevju šmarnogorske Grmade, kjer kraljujeta Mali in Veliki Turncu.

Kot zanimivost moram povedati, da je bilo to pečevje okoli leta 1960 v veliki nevarnosti. Potekali so postopki, da bi se kamnolom reaktiviral in potem adijo, Turncu.

Takratna Vodnogospodarska uprava za Zgornjo Savo je potrebovala velike količine lomljenca za ureditev Save na območju Ljubljane. K sreči je ministrstvo za rudarstvo postavilo tako težko izvedljive pogoje za reaktiviranje kamnoloma, da je uprava hvala Bogu obupala.

Nekateri so si v Turncu privoščili atraktivno tehnično plezanje z dvema vrvmi, če so le našli dve žrtvi, ki sta ubogljivo potegovali in varovali nastopajočega. Glede na to, da je šlo v glavnem le za en raztežaj, je v njem plezalec lahko porabil vso zalogo klinov, vrvi pa sta potekali skozi karabince 'gori doli naokoli', pa še križali sta se lahko.

V tem škripcčevju je lahko nastalo toliko trenja, da ga potegovalci niso več zmogli. Plezalec se je nato moral vrniti, da je vrv izpel iz najbolj problematičnega karabinca. Neredko so bili ukazi slabo razumljeni, srd plezalca zaradi potega napačne vrvi pa se ni mogel razbohotiti v pravi meri, saj je po navadi na svojo predstavo povabil vse bližnje in daljne znance in sorodnike, ki so odprtih ust zijali v to nezaslišano hrabrost. Resnici na ljubo pa moram omeniti, da je bil napačen poteg vrvi pretežno posledica napačnega ali zmedenega ukaza.

Star graviran klin FOTO: DUŠAN ŠKODIČ

Plezanje je v teh primerih napredovalo vedno počasneje in nastopajoči je začel 'igrati na klavir'. To je v plezalskem žargonu pomenilo trepetanje prstov zaradi napora in tudi strahu.

Nato se je napredovanje nepreklicno ustavilo. Vedeli smo, kaj to pomeni. Treba je bilo uporabiti 'Melsack tehniko'. Melsack je po nemško vreča moke. Izkušeni fant ali dva sta se podala nad nastopajočega, mu spustila rešilno vrv ter ga potegnili iz 'zosa', ki si ga je sam skuhal.

Oba spodnja potegovalca oziroma varovalca, ki sta bila po navadi začetnika, sta za nagrado lahko pri spustu na vrvi vestno izbila vse kline in jih poravnala.

Junak dneva je potem svojo čredo občudovalcev odgnal v bližnjo gostilno, kjer je samozavestno analiziral svoj neuspeh, ki je bil pravzaprav uspeh, kajti če ne bi ravnal, kakor je, bi nas sedaj opazoval od zgoraj, obkrožen z angelci. A ta opisani dogodek se ni zgodil prav določeni osebi, temveč je izvleček dogajanj v Turncu. In čeprav smo v tem pečevju pridno zabijali, smo za seboj vedno vse temeljito počistili, drugače kakor danes, ko povsod nekaj ven moli.

To pečevje je bilo za nas pomembno tudi zato, ker nam je v njem Sandi Blažina pokazal, kako se je mogoče še vesti v steni, in to v novi tehniki legendarnega Emilia Comicija.

ČASI SE SPREMINJAJO – IN MI Z NJIMI

In potem, ko te sreča pamet in nehaš plezati, oprema nekaj časa obleži vsa zapuščenca. Potem začne izginevati kos za kosom. Kaj se dogaja? Deli plezalne opreme so še

vedno uporabni, vendar v druge name-ne ali pa gredo v izposojajo, od koder po navadi ne najdejo več nazaj do lastnika. Le klini ostanejo, ker niso uporabni za nič drugega.

Blagor tistim, ki jih pamet sreča šele takrat, ko cepin zamenjajo s hojico. Meni pa sta že prej šolanje izven Slovenije in služba za nekaj časa preprečila gorske aktivnosti. Po dolgih letih plezalne abstinence me je spet močno zagrabilo in sem se začel ukvarjati z rekreativnim alpinizmom. Toda glej čudo, kaj so storile sile narave med mojo odsotnostjo. Povišale so se! Ure, navedene na kašiputih, se sploh niso več skladale z realnim časom hoje do cilja. V nekdanj povsem lahkem smereh pa so se pojavili nepremostljivi previsi.

Skolovratnja po brezpotju sem se vračal od Šraj peskov čez prag proti slapu Orglice (Orličje). Med spustom po vrvi sem zagledal pravi pravcati klin. Le kaj dela tukaj? V meni se je pojavil pogojni refleks in me je zarsbelo, da bi ga izbil. Pa sem se spomnil, da sedaj ni več pomanjkanja opreme, in še kladiva nisem imel. A med potjo navzdol sem imel občutek, kakor bi nekaj izgubil.

Če danes stopim v športno trgovino in se zazrem v gorniški oddelek, se mi zvrti v glavi od silnih plezalnih pripomočkov. Od pisane vrečke za magnezijo do funkcionalnih mešanic med kladivom, cepinom in krokodiljim gobcem. Pa klinov: za vsako vrsto razpoke imajo ustrezen klin. Za marsikateri pripomoček niti ne vem, za kakšen namen se uporablja. Kakšen razvoj je doživela oprema v šestdesetih letih! Kakšna bo šele čez sto let? ◉

Holcarija

Ko je pohorski les še preživljal Dravsko dolino

✍ Dušan Škodič

Vodna žaga na Pohorju, 1930 FOTO: ARHIV PETRA MUCKA

Čeprav je v gozdu že marsikaj videl, si je Tilče skoraj pomel oči od začudenja. Z veje debele bukve, slab lučaj nad tlemi, ga je negibno opazovala divja mačka.

Izbuljene rumene oči so bile svetlejšje od blestnika,¹ s katerim je bila pokrita cerkev na Sv. Arehu. Čokat siv trup je po hrbtu delila črna lisa, iz katere so v presledkih poganjale temne proge, ki so se na nenavadno debelem repu spremenile v par črnih obročev. Rep je bil nasršen, kar je bila posledica pravkar končanega lova – iz stisnjenih čeljusti nenavadne živali je namreč viselo mlahavo truplo podlasice. Kako zanimivo, je pomislil Tilče: večji krvoločnež je pomeril vrat manjšemu. Toda redkega prizora ni imel dolgo časa opazovati. Nenadoma se je žival zdrznila, spustila debelo glavo k veji, kakor bi se hotela zliti z ljubjem, nato pa skupaj s plenom smuknila na

nasprotno stran debla, proč od človeških oči. Tilče v prihajajočem mraku sploh ni opazil, kdaj so jo kremplji varno spravili na gozdna tla, kjer je poniknila neznano kam.

V soteski Lobnici te živali ni še nikoli videl, kaj v Lobnici, še na vsem Pohorju ne, kar ga je mogel doslej spoznati med holcarijo.² In to ni bilo malo, kljub njegovi mladosti. Čudili se bodo, ko bo pripovedoval, se mu je dobro zdelo, ko jo je mahal proti gozdarskemu naselju. V nosnicah je začutil vonj po dimu, ki se je sukljal od jatice lesenih koč na obsežni gozdni frati. Voda potoka, ki je nekje daleč spodaj gnal kar 23 mlinov in žag, je bila te dni slišati oddaljena bolj kot sicer, vodostaj je bil

nizek, a med hitro hojo o tem ni utegnil razmišljati. Stopil je na staro poseko, obkroženo s temnim gozdom, in bil je že skrajni čas, kajti prihajala je noč. Nad smrekami se je razsula zastirka močnih zvezd, ki so tam zgoraj tako močne, da nikoli ne utripajo.

BREZ VODE SE VEDNO IN POVSOD VSE USTAVI

Takoj po zgodnjem zajtrku se je Tilče odpravil proti Falskemu ribniku na vrhu potlačenega pohorskega hrbta, kjer je sredi zamočvirjenega gozda ždelo manjše jezero. Že prejšnji večer mu je stari logar Puteržnik naročil, naj se odpravi do Falskega tajhta³ in odpre vodo, ki bo po dolgi leseni drči ponesla hlode proti Rušam. Drča je bila silno imenitna naprava in Tilče je vedno s fantovskim navdušenjem opazoval, kako so hlodi po njej drveli v dolino, kjer so jih spotoma in na dnu nestrpno

¹ Na Pohorju najdemo več vrst svetlečih skrilačev, ki so jih uporabljali tudi za prekrivanje streh.

² Nekoč uveljavljen izraz za gozdarstvo, holcar – gozdni delavec.

³ Nekoč so bili na Pohorju nemški jezikovni izrazi bolj pravilo kot izjema.

pričakovali uporabniki: žage, glažute,⁴ oglarji in čisto spodaj na Dravi še flosarji, ki so hlode vezali v trideset metrov dolge splave za transport proti Zagrebu in Beogradu.⁵ Imela pa je drča majhno slabost, kajti brez vode se je nepreklicno ustavila. In to ni bilo dobro, toliko je že vedel, saj je od otroštva živel z gozdarskim delom. Najprej je pomagal očetu, ki je bil žagmešter⁶ v Lukanji,⁷ nato je šel s štirinajstimi leti z doma za najemnika v Šentlovrenc.⁸

VELEPOSESTNIKI OBVLADUJEJO POHORJE

Ko je prispel do velike stare bukve, je vedel, da ima do jezera le še pol ure hoje. Postal je, iz žepa izvlekel pipico in tobak ter si natlačil. Ko je po odraslo puhnil dim, se je ozrl okoli sebe. Vseposvod se je razprostiral nepregleden iglasti gozd, med katerim so se sramežljivo drenjale redke bukve, jerebike in javori. Nahajal se je Pri treh žeblih, na zanimivem kraju, kjer so se stikale meje treh gozdnih veleposestev. V deblu bukve so tičali trije kovani žebli, ki so pahljačasto kazali v tri smeri; na tri ogromne režnje južnega Pohorja, ki so jih imeli v lasti trije veleposestniki. Reženj več tisoč hektarov gozda nad Vitanjem je pripadal grofu Thurnu, grof Attems si je lastil del nad Slovensko Bistrico, gozdovi nad Oplotnico pa so pripadali knezu Windischgratzu, ki je imel v lasti tudi žagarsko naselje Lukanja, iz katere je bil Tilče doma.

Malo se je posmejal sam sebi in se prestopil pod srednji žebelj, ki je kazal v smer proti njegovemu domu, in dobro se mu je zazdelo. Bog ve, kaj sedaj počnejo domači? Ko je izpihnil zadnji dim, je pipico lepo strkal in pospravil v žep. Za trenutek se mu je skoraj zazdelo, da ga premaguje domotožje. Pa ga ni, kje pa, živel je svoje fantovsko življenje, kot sta ga živela nekoč njegov oče in njegov ded in kot ga bodo verjetno živeli tudi njegovi otroci in vnuki. Vedno se je na Pohorju vedelo, kam kdo spada; otroci gozdnih delavcev so nadaljevali tradicijo svojih očetov kot gozdni delavci, otroci kmetov so šli v gozdarske šole,

⁴ Preproste steklarne v bližini gozdov. Sredi 19. stoletja je v šestih glažutah na Pohorju delalo preko 500 ljudi.

⁵ Splavarstvo ali flosarstvo je začelo zamirati s prihodom železnice, toda še nekaj let pred drugo svetovno vojno je mimo Maribora na nekajtedensko pot odšlo do tisoč splavov letno. Gradnja hidroelektrarn na Dravi je to dejavnost dokončno potisnila v zgodovino.

⁶ Delavec na žagi.

⁷ Danes naselje med Oplotnico in Roglo, ki je nastalo iz žagarskega naselja, nekoč v lasti veleposestnika Windischgratza.

⁸ Danes Lovrenc na Pohorju.

Vodna drča v Lobnici, 1930 FOTO: ARHIV PETRA MUCKA

kjer so pridobili potrebna znanja za umno gospodarjenje z lesom in njegovo predelavo ter prodajo, da so sčasoma lahko prevzeli kmetijo, dekleta pa so se skušala čim boljše poročiti in ustvariti solidne pogoje za življenje svoje družine. Tako je pač vedno bilo ...

V PRIČAKOVANJU NEDELJE

Mestoma se mu je noga prav nemarno pogreznila v mokra tla. Iskal je trdna mesta, ki pa jih ni bilo. Še tako velik šop suhe trave, ki je bil videti trdna opora, se je pod čevljem pogreznil in zamolklo je čmoknilo, ko je nogo izvlekel iz jamice, ki jo je takoj zapolnila voda. Med cikcakanjem je moker do meč in zadihan dosegel leseno zapornico, ki je zadrževala vodo v mirnem jezercu, ki ga je obkrožal obroč svetlo zelenega ločja. Eno za drugo je dvignil deski v zapori in voda se je razlila ter po majhni strugi pohitela proti tri kilometre oddaljenemu začetku drče. Takoj za njo je pohitel in jo med potjo tudi prehitel Tilče, saj tu še ni imela omembe vrednega padca. Ko pa bo napolnila leseno korito, bodo morali vsi poprijeti, tudi on.

Med potjo si je zadovoljno požvižgaval, a kaj si ne bi, saj je bila vendar že sobota. To pa je pomenilo, da se bodo jutri zjutraj vsi v gozdarskem naselju lepo oblekli in ocedili za k maši na Šentlovrencu, po maši pa kot ponavadi zavili v gostilno, kjer se bodo dobro najedli in pokrepčali z vinom, verjetno bodo tam tudi igrali za ples in kdo ve, kaj vse se bo še zgodilo? Prišli bodo žagarji in gozdni delavci,

pa truma glažutarjev in oglarjev, seveda tudi domači kmetje in njihovi sinovi in ni vrag, da bi tako lepa nedelja lahko minila brez krasnega pretepa. Ne nazadnje pa bi utegnil na plesu ugledati še kakšno primerno dekle iz najemniške družine, nikoli se ne ve, je pleteničil na slepo, saj se je pri osemnajstih dobro zavedal, da ima kljub žgečkljivim mislim več samozavesti pogledati v oči kmečkemu hrustu kot rdečelični deklici.

NASTANEK VODNE DRČE IN ŽIVLJENJE OB NJEI

Ko je prispel do začetka drče, so bili možje že na svojih mestih. Pokimali so si, ko je hitel naprej mimo njih in navzdol proti soteski, kamor se je ob bregu zvijala 14-kilometrsko lesena mojstrovina, ki je imela še nekaj dodatnih kilometrov stranskih odcepov.

Lobniško vodno drčo je dal zgraditi falski grof Zabeo, ki je bil veleposestnik na severni strani Pohorja. Njegova so bila tudi vsa žagarska in drvarska naselja ob Lobnici, kjer je imel nastanjene stalne in tudi sezonske najemniške delavce. Stalni delavci so v kočah živeli skupaj s svojimi družinami. Ženske so za dodaten zaslužek pogozdovale izsekane površine, pletle so lasovino iz močvirske trave, ki je bila uporabna za vrvi in mašenje razpok v drči, če je voda preveč odtekala, in ko je bil čas, obdelovale skromne njivice ob kočah. Ko so na posekah z ognjem upepelili še zadnje ostanke gozda, so bile tako nastale površine še nekaj let brez dodatnega gnojenja primerne za pridelavo krom-

Hlod hiti po vodni drči v Lobnici, 1930 FOTO: ARHIV PETRA MUCKA

pirja, ovsu in rži, kar je bil seveda pomemben dodatek h kupljeni hrani. Še pomembnejša je bila njihova zgodnja vzgoja otrok, ki so jih očetje, čim so dovolj zrasli, postopoma pričevali svojih gozdarskih veččin. Ker je bila na severni strani večja potreba po delovni sili in torej več dela kot doma, je moral marsikdo, tako kot Tilče, na delo preko hriba, ki pa je ljudi, ki so zrasli na njem, od nekdaj povezoval, zato se kljub ločenosti njihove družinske vezi niso nikoli povsem pretrgale.

KAKO JE VODNA DRČA DELOVALA

Drčo so posebni delavci gradili celi dve leti. V bregove nad blago šumečo Lobnico, ki se je glasneje razbohotila le v območju Šumika, so zabili močne lesene stebre in nanje mojstrsko namestili na tisoče debelih plohov, da so tvorili široko leseno korito, v katero so po potrebi usmerili vodo iz Lobnice. Ob suši in prenizkem vodostaju to ni zadostovalo in odpreti so morali še tisto iz namensko ustvarjenih akumulacijskih jezer; iz večjega Črnega jezera in manjšega, višje ležečega Falskega ribnika. Ko so eno jezero v nekaj dneh izpraznili, so mu morali dati čas, da se je znova napolnilo, medtem pa uporabili drugo.

Leseno korito je proti dolini ubiralo vse muhe in zavojelobniške soteske in ob pomoči "poštarjev", ki so stali na ključnih mestih ter skrbeli za obveščanje in za to, da se hlodi niso

zatikali, se je težka lesena pošiljka po slabi uri znašla spodaj ob Dravi. Tudi Tilče se je postavil na svoje mesto. Kmalu je šel klic od vrha drče od enega do drugega moža in čez nekaj minut so vsi od glažute do žag, pa v

šibic fabriki⁹ na Smolniku in tudi čisto spodaj v Rušah vedeli, da prihaja pošiljka hlo dov. "Pošta" ob drči je brezhibno delovala, kar je bilo tudi pomembno zaradi varnosti.

Nato je zašumelo, voda je zažuborela po koritu, se penila in na ovinkih pljuskala preko robov, naprava je oživila kakor dolga glista na soncu, ki se sicer nikamor ne premakne, a njena površina je v nenehnem gibanju in migotanju. Tudi po osem stotov težki hlodi so jahali zgolj dobro ped visoke valove, svoje je dodala še strmina in dolga kompozicija je nato bučala v dolino, pospremljena z močnimi klici "poštarjev". Včasih se je tudi kaj zalomilo, hlod je dohitel hlod, tlesnilo je in voda je bruhnila iz korita, da je nato naslednji nasedel ob les, in če je bilo to pred ovinikom, se je kaj hitro zagozdilo. Dotok vode je bil prekinjen, zadaj se je voda nemočno zaganjala v nasedle hlode, ni pa imela dovolj moči niti vzgona, da bi jih mogla privzdigniti in poriniti dalje. Tedaj so nemudoma priskočili "poštari", da so s pripravami in lastno iznajdljivostjo čim prej rešili zagato in je kompozicija ob glasnih klicih ponovno stekla proti dolini.

DELO GOZDNIH DELAVCEV JE BILO OD NEKDAJ NEVARNO

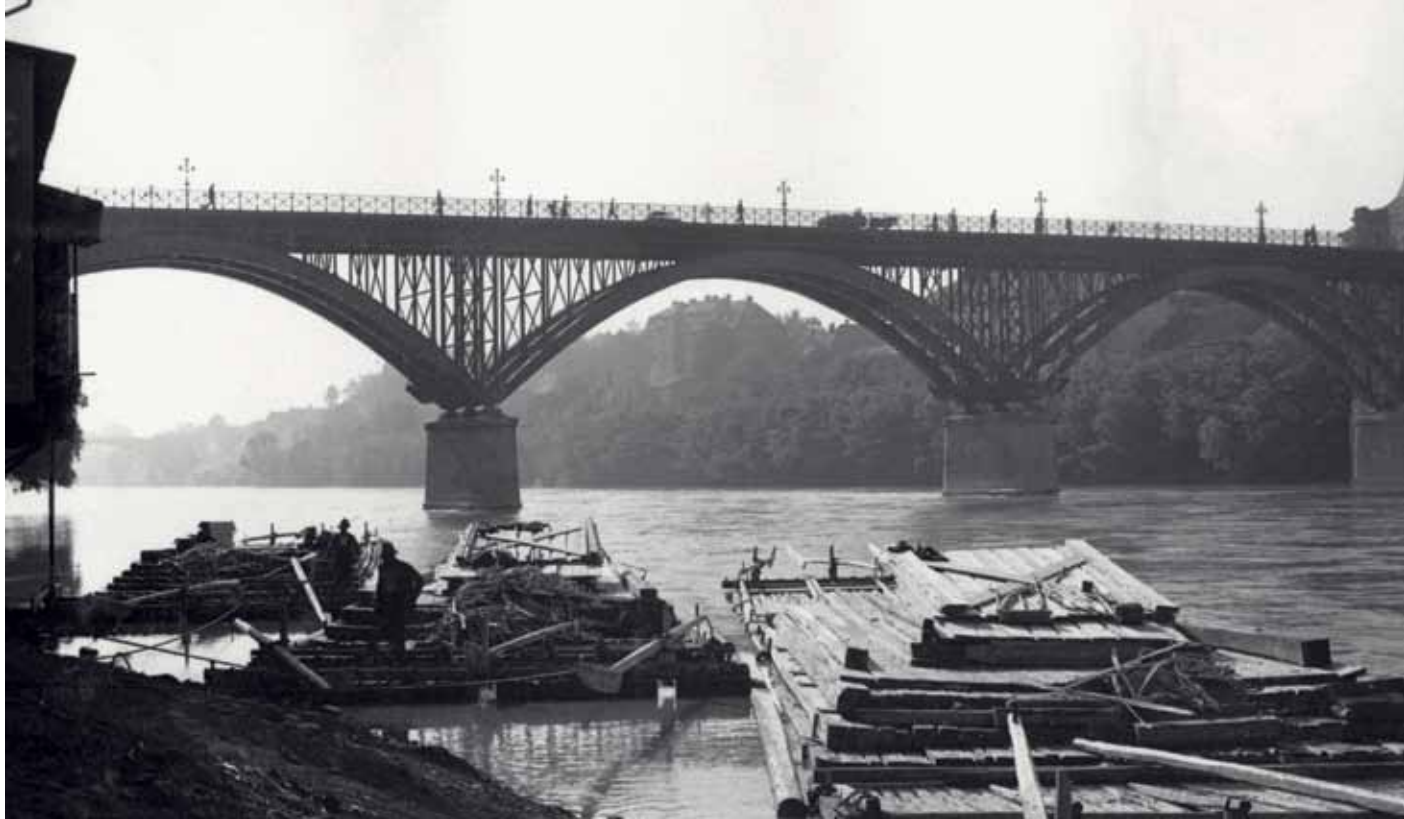
Da je vode v drči vedno primanjkovalo, je bila kriva tudi njena zasnova, vseh

⁹ Na Smolniku je delovala tovarna vžigalic.

Del gozdarskega naselja nekje nad Lobnico, 1930 FOTO: ARHIV PETRA MUCKA

Flosarji pod mostom v Mariboru čakajo na odhod, 1930 FOTO: ARHIV PETRA MUCKA

14 kilometrov te naprave je bilo namreč postavljenih brez enega samega žeblja, pa tudi o kakšnem posebnem tesnjenju rež med plohi se naročnik in postavljalci niso menili, saj je šlo vendarle samo za spravilo hlodov v dolino, ne pa za streho še tako ravne beračije. Če se je zaradi udarcev in ostalih obremenitev kje kaj preveč razmaknilo in je voda že nemarno odtekala iz drče, so možje v reže zatlačili šope lasovine, ki so jo pletle ženske iz močvirske trave, in zadeva je, ko se je napojila z vodo, delovala skoraj tako dobro kot preja, ki jo stari mojstri še uporabljajo za tesnjenje vodovodnih ventilov.

Tilče je bil dober potrošnik tovrstne preje, saj če je mladega fanta kaj jezilo, ga je za razliko od starejših delavcev, ki so gledali le na to, kako jim bo čim prej minil dvanajsturni šiht, zelo motilo, če hlodi niso držali navzdol s kar največjo hitrostjo. Pa to je tudi razumljivo, saj mladost nima časa nikogar čakati, temveč hiti vsemu naproti...

Ko je naslednji hlod odpljuskal mimo, se je Tilče ponovno zavihtel na drčo s šopom lasovine v roki in jo hitel basat v špranjo, skozi katero je drla za prst debela vodna zavesa. Tlačil je in godrnjal, ker mu je voda pulila lasovino izpod prstov, ti presneta reč, kako je bil jezen, ker se je voda vedno obnašala tako svojeglavo! Ozrl se je, čeprav še ni bilo naslednjega klica, bilo je še vedno zatišje, prestopil se je okobal in na silo trpal v razpoko, ki je lačno goltala ponujeno mašilo, voda pa je po svoje mezela zdaj spredaj, nato spet zadaj.

Ko mu je po glasnem bantenju le nekako uspelo nahraniti žejno nadlogo in je kazalo, da se je mašilo vendarle dobro zagozdilo, je skozi šumenje vode priletel klic zgornjega "poštarja": "Heb'auf!" Tilče se je zdrnil, nemudoma se je ozrl in zagledal temno senco, ki je letela, ja, skoraj bi lahko rekel, da je letela po drči, pa čeprav se mu je vedno zdelo prepočasi. "Heb'auf, heb'auf!" se je drl zgornji "poštar" predpisano komando za nevarnost, ko je od daleč opazil stati človeka na drči, po kateri je hitel hlod. Tilče je njegov prvi klic verjetno preslišal, a sedaj niti najmanj ni imel več časa razmišljati, vzdignil se je urno kot maček in se skušal odriniti od mokrih plohov, ko ga je velika sila zadel od zadaj v levo nogo, ki mu je nesrečno spodrsnila nazaj v korito. Spodneslo ga je in kakor drobno šibico frčnilo v zrak, da je trdo vznak pristal v blatu ob drči, nakar ga je zmanjkalo.

IN VSE JE SPET TEKLO NAPREJ

Ovedel se je, šele ko mu je logar Puteržnik pljusnil poln klobuk hladne vode v obraz. Kar nekaj bradatih mož se je vtem že sklanjalo k njemu in ga preiskovalo z zaskrbljenimi pogledi. Tilče je takoj zastokal. "Noga, jooj, zdrobilo mi je nogo." Puteržnik mu je previdno dvignil hlačnico in počasi, kolikor je zmogel fant stiskati zobe, pretipal nogo, ki je medtem že pomoderla in otekla. "Joj, joj," je stokal Tilče, "moja noga, zdrobilo mi jo je, joj, kaj bom pa sedaj?" je hlupal v skrbah in kar naenkrat ga ni

bilo več sram solza pred ostalimi možmi. Puteržnik je odkimal. "Ne deri se, no, saj ni nič takega! Mislim, da ti jo je samo zlomilo nad gležnjem. Zgoraj ti jo bodo ženske naravnale in položile med deščice, k dohtarju te zaradi tega ne bo treba nositi. En mesec spodaj v gostilni ne boš plesal in nato boš spet kot nov, to je vse," je bil prepričan izkušeni logar. "In pa fasal jih v gostilni tudi ne boš ves ta čas," se je zarežal škrbasti drvar ob njem, vsi ostali pa so se ob grobi šali glasno zakrohotali. Še celo Tilče se je kislo nasmehnil.

Nato so možje izvlekli svoje pipice in tudi Tilčetu so pomagali, da si jo je natlačil. Tokrat se je precej srečno končalo, so vedeli in brez odvečnih besed puhali tobačne oblačke v zrak. Puteržnik je pametno odredil pavzo, da se možje malo pomirijo, preden bodo spet nadaljevali z delom. Nato so Tilčeta preprosto zanesli nekaj korakov vstran in mu podložili par šopov praproti, da ga ne bo preveč tiščalo v hrbet, ko jih bo čakal, da izpolnijo današnjo normo. Nato so odšli vsak na svoje mesto ob drči. Do zaključka šihta so morali spustiti še kar nekaj hlodov. "Heb'auf, heb'auf," je spet zadonelo ob Lobnici – tako kot pač nekoč na Pohorju vsak delovni dan ... ◦

Literatura:

Matej Kos Durbava: Socialno življenje na Pohorju v 19. in 20. stoletju. Magistrsko delo, 2005.

France Malešič: Spomin in opomin gora. Didakta, 2005.

Hribovska glasba ni samo narodnozabavna glasba

Godba vertikale

✍ Manca Čujež

Godba vertikale (z desne): Tomaž Žganjar (kitara, harmonika, vokal), Boris Kofol (kontrabas), Urban Golob (bobni) in Janez Jazbec (kitara) FOTO: MANCA ČUJEŽ

Glasbena "naveza" Godba vertikale črpa navdih in glasbeno znanje tako iz svojih alpinističnih doživetij kot tudi iz bogate zakladnice nekdanje (pol)profesionalne glasbene kariere. Leta 2008 je trojica alpinistov – idejni vodja **Tomaž Žganjar** (kitara, harmonika, vokal), **Boris Kofol** (kontrabas) in **Urban Golob** (bobni) – prvič resno zagodla skupaj v horizontali. Pozneje se jim je pridružil še **Janez Jazbec** (kitara) in četverica je pionirskemu alpinističnemu albumu na Slovenskem *Prečenje* iz leta 2009 leto pozneje dodala vokalno-instrumentalno družbo z naslovom *Brez odveč besed...*

Slovensko planinsko občestvo želijo nagovoriti z drugačno glasbo, s katero ekspresionistično izražajo svoja doživetja v gorah. Njihove razkošne melodije brez besed vabijo k okušanju čarov planinstva, plezanja in alpinizma, besedila pa spodbujajo k razmisleku. O ustvarjanju Godbe vertikale v horizontali smo se pogovarjali s Tomažem in Urbanom.

Ste člani Godbe vertikale samo glasbena ali tudi alpinistična naveza?

Tomaž: Bolj se ujamemo glasbeno, alpinistično pa tudi kdaj. Z Urbanom sva že plezala skupaj, s Kofolom sem tudi že

veliko plezal, Janez, naš naknadni član, pa je zdravnik in v bistvu začenja, ni naša plezalna generacija.

Urban: Za glasbo si seveda vzamemo čas, za plezanje pa se težje uskladimo.

Tomaž: Poleg tega pa imamo tudi pri alpinizmu različne ravni. Urban je, recimo, še vedno dober alpinist, jaz sem se zadnje čase bolj usmeril v športno plezanje, Kofol pa tudi še pleza svojim letom primerno. Naš Boris je v bistvu veteran, a je izredno dejaven. On je v Slovenijo vpeljal trekking, jo prehodil po dolgem in širokem, spal po senikih ... Vsak ima nekaj od alpinizma, a mislim, da so najlepša leta že za nami. (*smeh*)

Zdaj imate torej več časa za glasbo, in ko oprimke zamenjate za glasbila, lahko slišimo prvi slovenski alpinistični bend, kajne?

Tomaž: Hja, ne vem, če je prvi alpinistični. V različnih zasedbah alpinistov smo že igrali na raznih alpinističnih žurih in sprejemih, a to je bila čista improvizacija, *jam session*. Razlika je v tem, da naše igranje ni več splet okoliščin, ampak smo se lotili bolj konceptualne glasbe, sistematično in z idejo. Rezultat sta tudi dve plošči in avtorska glasba, ki je na nek način posebna. Na tretji plošči bo še več avtorjev, ne več samo jaz, tako da bomo vsi dodali svoj kamenček v mozaik.

Kakšno glasbeno popotnico je vsak od vas prinesel v Godbo vertikale?

Urban: Smo pa res zbrani z vseh vetrov. Boris je bil kakšnih petnajst let poklicni glasbenik, igral je v Plesnem orkestru RTV Ljubljana pri mojstru Bojanu Adamiču in celo pri Rezi Pahlaviju (nekdanjem iranskem šahu, op. a.), ki je bil ljubitelj jazza, in Kofol je igral v njegovem dvornem ansamblu ...

Tomaž: ... poleg tega pa je zabaval še harem. (*smeh*) Tudi jaz sem igral v različnih skupinah, od rock bendov do zabavnih in narodnozabavnih skupin. Z enim narodnozabavnim ansamblom smo na ptujskem festivalu dobili srebrnega in bronastega orfeja, veliko smo igrali za hotel Slon. Jazbec obožuje flamenko, drugače pa je bolj jazz kitarist. Urban je igral z Malimi bogovi, Kreslinom in drugimi skupinami.

Urban: Tudi z Mio Žnidarič in bendom, ki smo ga sestavili z afriškimi študenti v Ljubljani in kakšni dve leti igrali afriško popularno glasbo in reggae.

Tomaž: Ravno zdaj sem našel videoposnetek iz leta 1989, ko smo za pop delavnico naredili skladbo *Sama sva* in dobili smo prvo nagrado strokovne žirije – ansambel Betty Blue. (*smeh*) Celó za televizijo smo delali glasbo, za film Tamar, ki je zmagal na festivalu športnega filma na Madžarskem. Pri snemanju je pomagala GRS Ljubljana, v Tamarju smo posneli plezanje v slapu in nastala je zanimiva glasba. Ena skladba z naše prve plošče nosi naslov *Slap v Tamarju* in je pravzaprav lajtmotiv tistega filma.

Na vaši prvi plošči – *Prečenje* – iz leta 2009 govori samo glasba. A mislim, da je zelo zgovorna in brez be-

sed vabi poslušalca, da tudi sam okusi del te lepote, ki jo ponujajo gore.

Tomaž: Zanimivo si začela: *Prečenje* brez besed nagovarja, drugi album pa nosi naslov *Brez odveč besed* ... in nagovarja z besedami, vokalnimi skladbami. Drži, glasba tudi sama nagovarja. Meni, ki sem delal to glasbo, je šlo na živce, da je prva asociacija Slovencev ob omembi hribov narodnozabavna glasba. Daleč od tega, da bi bila vsa slaba, ampak goveja juhica, nedeljsko kosilo, harmonika, Slaki ali Avseniki, pa Bled za kuliso, saj veš, Begunjščica, Roblek in Stol – to naj bi bila hribovska glasba. Mi smo želeli to presekati in smo med hribovci nagovorili tudi tiste, ki razmišljajo drugače in imajo radi drugačno glasbo. Mislim, da se da naše občutke izraziti tudi skozi drugačno glasbo, ne samo skozi narodnozabavno s harmoniko – to smo sporočali na prvi plošči, tudi na drugi, ki ni tako zaokrožena celota, a mislim, da bo tretja spet bolj konceptualna.

Lahko izdate že kaj več o tretji plošči in kdaj jo lahko pričakujemo?

Urban: Prva omejitev so finance, druga pa dejstvo, da so bile počitnice (pogovarjali smo se 13. septembra, op. a.) in se zdaj sestavljamo nazaj, jutri naj bi imeli prvo vajo.

Tomaž: Drži, jutri malo čez šesto. Veš, tudi Rolling Stonesi v dveh letih ne izdajo dveh albumov, zato ne moreš tega pričakovati od nas. (*smeh*)

Urban: Mislim, da je večina materiala že pripravljenega pri Tomažu, nekaj pri meni, pa tudi pri Jazbecu, tako da moramo začeti vaditi, potem oblikovati pravi koncept, potem pa še dobiti denar, da bomo šli album posnet.

Urban Golob FOTO: MANCA ČUJEŽ

Tomaž Žgajnar FOTO: MANCA ČUJEŽ

Tomaz: V bistvu smo pravi dinozavri, saj delamo po starem. Pri nas v studiu ni "grafike", pa da ti snemalec s svinčnikom in računalnikom krajša tone ... Mi pridemo, odigramo, to, kar se sliši na plošči, odigramo tudi v živo, ni popravljanja, mogoče le kakšen ton. Zato smo kar malce razočarani, saj smo v Sloveniji pričakovali boljši odziv, ker bendov, ki v živo igrajo svojo glasbo, v Sloveniji ni prav veliko. Pričakovali smo, da bo v tej široki populaciji hribovcev, kot je slovenska, večji odziv. Verjetno je to odvisno od ravni poslušalcev, ki najbrž raje poslušajo razne, ne bom rekel *poft* izvajalce, ampak saj vemo koga. Mislim glasbo v treh akordih z znanimi temami ljubezni in tralala. Ne razumejo tega, da mi skozi glasbo ekspresionistično izražamo doživetja v gorah.

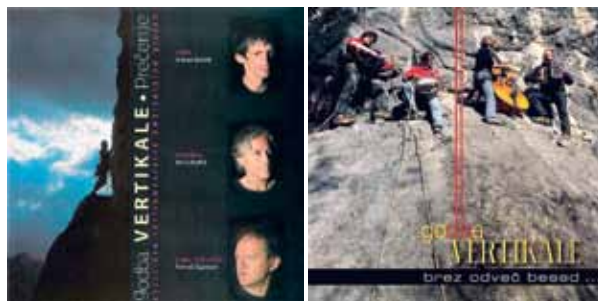
Urban: Pa tudi piarovci nismo in se ne znamo prodajati ali organizirati svoje popularnosti.

Tomaz: Samo za ilustracijo: igramo tri leta in nihče nas ni povabil, niti en *ferajn*, razen na AO Ljubljana-Matica smo igrali na sprejemu, tako rekoč zastonj, in PD Ljubljana-Matica je malo pomagal pri sponzoriranju obeh plošč. Kot gorski reševalec sem razočaran, da ima GRS sprejeme, pa razna planinska društva ... Zakaj povabijo glasbenike in skupine, ki nimajo zveze s hribi? Mi vsi imamo svoje zasebno življenje, imamo službo, Urban je *freelancer*, tega nimamo za preživetje, ampak ni nam vseeno, da hribovska populacija tega ne sprejema oziroma je ravnodušna.

Urban: Smo bili pa pozitivno presenečeni, ko so nas povabili igrati v München, kjer živi nekdanji alpinist Marko Vrevc, ki je slišal ploščo in nas povabil, da smo v protokolarne namene v Nemčiji predstavljali Slovenijo. Nekateri v nas vidijo drugačnost, nek glasbeni presežek.

To pomeni, da vas je lažje srečati v steni ali v hribih kot na odru?

Tomaz: Pa ne vem, kot je rekel Urban, zelo slabo se prodajamo, nimamo ne znanja ne volje, da bi delali posebej reklamo za to glasbo, ampak kljub temu smo vse plošče razprodali oziroma razdali, prvo ploščo smo celo ponatisnili.

Ovitek plošč *Prečanje* (2009) in *Brez odveč besed* (2010)

O kakšnih številkah pa govorimo?

Tomaz: Toliko, da smo pokrili stroške snemanja. Naklada prve plošče je bila 400 in ponatis 400, druge pa 700, tako da smo prodali in razdali okrog 1500 plošč.

Tomaz, ste idejni oče zasedbe in tudi avtor večine glasbe in besedil. Glede na precej širok obseg se zdi, da so stene, grape in gore pa tudi družba okoli nas neusahljiv vir navdiha vaše glasbene ustvarjalnosti ...

Tomaz: Zagotovo, vsak avtor črpa iz nečesa, kar mu je blizu. Mi živimo v tem svetu, to je naše življenje, ne samo impresija, ki jo doživiš v nekem trenutku. Imamo ta privilegij, da imamo dovolj izkušenj, iz katerih lahko črpamo. Edina težava je to preliviti v glasbo. Na prvi plošči se mi zdi, da sem res ujel tisto, kar sem želel povedati,

nekatero skladbo pa so bolj splet naključij ali trenutnega navdiha, ampak za *Nkrat je bva plnina* in *Bistre Mlinarce studenec* se mi zdi, da sta mi uspeli. Kako na primer v glasbi izraziti bobnenje potoka ali en šum, pa potem prelivanje čez skale ... se mi zdi, da mi je kar uspelo.

Katere skladbe pa so zmagovalke med poslušalci?

Urban: S prve plošče mislim, da sta to *Zadnji vlak za Baško grapo* in *"Prekmal prjatu ..."*, predvsem pri poslušalkah, saj je zelo nežna skladba ...

Tomaz: Naj še dodam, da so nam v tistem letu umrli trije prijatelji, in sicer Pavle Kozjek, Prle (Milenko Arnejšek – Prle, op. a.) in Miha Valič. Ta pesem je bila bolj za Miho, žalostna je, počasna, potem pa pride v nek vrhunec in na koncu zamre. Njega sem videl, kako je izgorel pri tridesetih. Bil je eden največjih potencialov slovenskega alpinizma, pa je tako nesrečno umrl.

Urban: To bi bilo s prve plošče, z druge pa imamo izjemno dobre odzive na skladbi *Ujemi veter* in *V Ljubljano*, ki je vseč zelo različnim profilom, od običajnih poslušalcev do doktorjev znanosti.

Tomaz: Meni osebno je vseč *Spremeniti svet*, za mlade pa je *Prisluhni*, ki ga bo zdaj menda en mladenič naredil v rapu.

Urban: Tudi mojemu bratu, ki je profesionalni glasbenik (kontrabasist in avtor Žiga Golob, op. a.), je vseč *Prisluhni*. To zdaj govoriva, kaj je vseč drugim ...

Tomaz: Mislim, da je bil konceptualno prvi album boljši, bil je lepša zaključena celota. Tudi tretji bo album ambientalne glasbe, ki bo intimneje nagovarjala poslušalce. Kajti besedila ti zožijo krog poslušalcev. Ko

sem jih pisal, sem se trudil, da ne bi bila banalna. Kot pisec besedil hočeš nekaj povedati, ko pa nagovarjaš samo z instrumentalno glasbo, puščaš svobodnejšo interpretacijo.

Meni se zdijo nekatera besedila precej družbenokritična ... Najbrž je bil namen poslušalce spodbuditi k razmisleku?

Tomaz: Kritične poslušalce že, ne vem pa, kdo in kako to posluša. *Proti bluz* je izrazito družbenokritičen, v bistvu se norca dela iz vsega. Mi nismo družbenokritični bend, vsi smo že toliko stari, da vemo, da je nesmiselno protestirati.

Ampak prek glasbe pa še vedno izražate tihi protest, kajne?

Tomaz: Če ne drugega, izražamo to, da mislimo s svojo glavo. Tudi *Angelska* ima zanimivo besedilo, kakšnih izpovednih pesmi pa ni. A se mi zdi, da se bomo vrnili k instrumentalni glasbi, saj vsi uživamo v tej zvrsti in znamo povedati, kaj mislimo.

Urban: V instrumentalni glasbi znamo biti sami svoji, lahko delamo po svoje. Če pa imaš vokal, si takoj predmet primerjave.

Kako se dopolnjujeta alpinizem in glasbeno ustvarjanje?

Urban: Iz zgodovine poznamo precej dobrih glasbenikov, ki so bili alpinisti, ali alpinistov, ki so bili dobri glasbeniki. Če pogledamo v Nemčiji, Willo Welzenbach je bil pianist in skladatelj, Carl Orff je tudi hodil v hribe. V Sloveniji je bil, recimo, Tine Mihelič vrhunski alpinist, ki je v filharmoniji igral violino. Tudi skladatelj Dane Škerl je bil po drugi svetovni vojni odličen alpinist in je s Sandijem Blažino opravil drugo ponovitev Čopovega stebra sploh! Pa Boris Gruden, ki je včasih trobil v tubo v Slovenski filharmoniji, je z Antejem Mahkoto v prvenstvenem vzponu preplezal Steber Šit, takrat izjemno težko smer. V naši generaciji pa so primer športni plezalci, na primer Vili Guček, ki igra pri Hiši, je odličen glasbenik in odličen plezalec. Če pogledamo na tuje, v zabavne, rock vode, je Američan David Lee Roth (Tomaž vmes zapoje znani napev *Just a gigolo, everywhere I go ...*) zlezal *svašta* v El Capitanu. Vsi ti posamezniki so dokaz, da se alpinizem in plezanje precej prekrivata z glasbenim ustvarjanjem in poustvarjanjem. Mislim, da sta si alpinistično in umetniško, glasbeno razmišljanje zelo podobna, ker je oboje ustvarjalno. Ne bi rad delal krivice večini drugih športov, da niso ustvarjalni, a ko greš plezat, moraš biti v smeri ustvarjalen. V alpinizmu je tudi veliko piscev, celo pisateljev, kar je dodaten dokaz nekega izražanja.

Tomaž: Neki filozof je rekel, da ljudje živimo za prihodnost in za preteklost, sedanjega trenutka pa ne živimo ... Izgublamo se v spominih na preteklost in pričakujemo prihodnost. Zavidal je alpinistom in glasbenikom, ker znajo živeti ta trenutek. Zanimivo, alpinist in glasbenik, ne umetnik, ampak glasbenik. V bistvu si v tistem trenutku – skladanja, muziciranja ali plezanja – tako predan eni stvari, da odmisliš vplive zaznavanja preostalih čutil in živiš tisti trenutek, to je pa stik z bogom. To je zanimiva filozofska misel, da ko plezaš in ko se predaš ustvarjanju, živiš pravi trenutek in takrat si v stiku z bogom.

Za konec me še zanima, ali je Godba vertikale kdaj dejansko zagodla v vertikali ali je bilo to zgolj za poziranje za naslovnico drugega albuma.

Urban: Za naslovnico smo dejansko nekaj odigrali v steni, kajti če samo igraš, *glumiš*, ne nastane tako dobra fotografija, kot če igraš zares. To je bilo v plezališču Bodešče med Radovljico in Bledom, kjer smo našli edino kopno skalo v tistem zimskem dopoldnevu, ko je bilo po vsej Sloveniji megleno. Hoteli smo iti v Črni Kal, pa je bilo sončno samo v Bodeščah, zato smo se preusmerili in tako rešili težavo, saj smo ploščo že imeli narejeno in je čakala samo še na naslovnico.

Tomaž: Ključna težava je bila spraviti kontrabas v steno, s čimer smo imeli toliko opravka, da ko sem si harmoniko oprtal na hrbet, se mi je zaskočil gumb za meh in še zdaj je pokvarjena. (*smeh*) Še sreča, da smo glasbo že imeli posneto ... Kontrabas je pa seveda ves lep in krasen, saj Kofol tisto svojo "ljubico" tako pazi. ◻

UGODNA PONUDBA KNJIG ZALOŽBE

 DIDAKTA

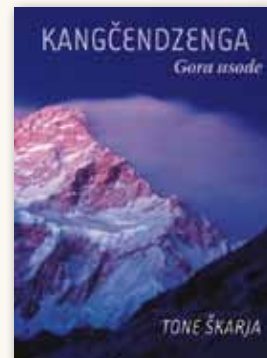
VELIKI PIONIRJI ALPINIZMA III

Bine Mlač,
200 strani
Cena: 7,99 €

**CENA ZA
BRALCE PV: 5,99 €**

KANGČENDZENGA GORA USODE

Tone Škarja
256 strani
Cena: 29,90 EUR

**CENA ZA
BRALCE PV: 19,99 €**

GORA JE KAKOR ŽENSKA

Milan Vošank,
266 strani
Cena: 29,90 €

**CENA ZA
BRALCE PV: 19,99 €**

Znižane cene veljajo od 3.10. do 31. 10. 2011 oz. do odprodaje zalog.
Poštnina 2,90 €, za naročila nad 50 € pa je brezplačna.

 04 5320 203 **zalozba@didakta.si**

 www.didakta.si

Neobetaven začetek s srečnim koncem

Vreme in razmere v gorah v meteorološkem poletju 2011

✉ Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

Konec poletja so bili zelo skromni tudi planinski kali na planini Koren pod Krvavcem. FOTO: MIHA PAVŠEK

Še dobro, da obujanje vremenskih spominov ni podobno pogrevanju starih zamer. Če se nam je namreč to poletje z na začetku planincem nič kaj naklonjenim vremenom zamerilo, pa nas je toliko bolj razveselilo ob koncu meteorološkega poletnega trimesečja.

In tudi še v nadaljevanju, ko si je lepo in vroče vreme podalo roko z zgodnjejsenskim babjim poletjem. Smo pa konec poletja in v začetku jeseni zato zamažali prenekateri gorski izvirek, ki je zaradi povprečne snežne sezone in večinoma nadpovprečno toplega nadaljevanja presahnil že pred nastopom avgustovske vročine. Pogrešali smo tudi številna snežišča, ki smo se jih v zadnjih nekaj letih spet navadili in so skrbela za gašenje žeje na višini, bodisi neposredno ali pa prek nekoliko nižje ležečih izvirov. V številnih planinskih kočah so imeli zato tudi težave z vodo, saj je je proti koncu sezone pošteno primanjkovalo.

Za nami je torej še eno pretoplo poletje, tudi na Kredarici že triindvajseto zapored, če ga primerjamo s klimatološkim nizom 1961–1991. Četudi bi ga primerjali s še ustrežnejšim primerjalnim nizom 1981–2010 (zakaj, smo navedli ob pregledu spomladanskega vremena) in bi nekaj poletij

izgubilo to stalno ponavljajočo se oznako "pretoplo", je vendarle na dlani, da se naš modri planet pridno segreva. Omembe vredno je dejstvo, da so se po nižinah zvrhanemu izkupičku poletnih pridružili celo številni jesenski vroči dnevi v prvi polovici septembra. Tudi v "podgorskih" Ratečah je bila najvišja dnevna temperatura zraka v tem času kar petkrat višja od 27 stopinj Celzija! Čeprav je bil začetek poletja precej klavrn, pa sta zaključek in zgodnja jesen obrodila prvovrsten gorniški sadež – vremensko umirjen in raznovrstnim turam naklonjen podaljšani višek planinske sezone. Za oblizovanje vseh petih prstov na eni in še kakšnega na drugi roki!

Star slovenski rek pravi, da se po jutru dan pozna, a za minulo poletje tega vsekakor ne moremo reči. V prvi poletni mesec smo v gorskem svetu zakorakali ob oblačni in pogosto tudi padavinski spremljavi. Precej spremenljivo vreme je bilo tudi sredi junija, ob koncu meseca pa smo se

lahko končno naužili sončnih žarkov. Nerazgibanim in umirjenim temperaturam v prvi polovici meseca je sledilo obdobje burnih temperaturnih sprememb s tremi otoplitvami in enakim številom ohladitev. Hladu v začetku julija je na srečo hitro pošla sapa in po nekaj dneh nas je v nadaljevanju meseca ob visokih temperaturah pogosto gredo sonce. Na Kredarici se je že 13. julija ogrelo do 14,7 °C, v Ratečah pa so zabeležili edini vroč dan v juliju. Druga polovica julija je bila precej aprilska. Sonce so pogosto zakrivali oblaki, iz katerih je vztrajno padalo, čeprav so bile izmerjene vsote padavin majhne do zmerne. Po naglem padcu temperature sredi julija se je proti koncu meseca še naprej hladilo – 24. julija je visokogorje pobelil sneg, na Kredarici so ga naslednje jutro namerili kar 20 centimetrov. A poletno sonce je stvari hitro postavilo na njihovo mesto; sneg je skopnel enako hitro, kot je padel, in temperature so se do konca meseca normalizirale oziroma dosegale običajne vrednosti.

Nato pa smo morali na daljše obdobje lepega vremena spet nekoliko počakati, natančneje kar dva tedna. Prva polovica avgusta je bila sicer večinoma prijetno topla, a sorazmerno spremenljiva. Od 7. do 9. avgusta so se pojavljali močnejši nalivi predvsem v Julijskih Alpah. Sledila sta dva sveža, nato pa še nekaj prijetno toplih in

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana.

² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje, Vojkova cesta 1b, Ljubljana.

Preglednica: Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološkem poletju 2011 ter primerjava s povprečjem obdobja 1991–2010.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1991–2010
Rateče (864 m)	16,6	0,3	567	128
Planina pod Golico (970 m)	15,7	0,3	528	105
Vojsko (1067 m)	15,5	0,0	559	115
Vogel (1535 m)	13,2	0,2	608	98
Krvavec (1740 m)	12,1	0,5	532	115
Kredarica (2514 m)	6,6	0,3	647	102

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

deloma sončnih dni. Potem pa je udarilo – nekje od 18. do 26. avgusta je sledil poletni višek z rekordno visokimi temperaturami. Močna in večinoma suha ohladitev ob koncu meseca je temperaturo zgolj potisnila v pričakovane okvire.

Priložena preglednica kaže, da je bilo poletje za odtonek toplejše, kot smo ga bili vajeni v zadnjih dveh desetletjih. Zmerne juniju je sledil malce prehladen julij, zato pa je druga polovica avgusta prevesila tehtnico na pozitivno stran. Prav tako je avgust pomembno spremenil padavinsko sliko. Prva dva meseca sta bila povprečno ali nadpovprečno namočena, avgusta pa marsikje niso prejeli niti polovice pričakovane količine padavin. Več jih je bilo v Julijcih, a izključno na račun izdatnega

» V alpskih dolinah je bilo primorsko vroče, v Ratečah je sonce šest dni zapored pognalo živo srebro prek 30 °C.

deževja v začetku avgusta. Nasprotno pa so trpeli sušo zlasti na območju južnega dela naše dinarske pregrade, saj je avgusta ponekod padlo le nekaj milimetrov dežja. Trajanje sončnega obsevanja je bilo v mejah običajnih vrednosti, saj je zelo sončen zadnji mesec meteorološkega poletja nadoknadil primanjkljaj prvih dveh.

V rubriki nenavadni vremenski pojavi bomo tokrat obdelali tri. Kot smo že navedli, je ob koncu julija konkretno pobelilo naše najvišje vršace, še več, snežilo je celo na Vršiču. Sneženje 24. julija je bilo na Kredarici za ta letni čas zelo nenavadno, saj je v približno 15 urah zapadlo 25 centimetrov snega. Med nalivi gotovo najbolj izstopa večurno večerno-nočno neurje z 8. na 9. avgust. Na padavinski postaji Trenta so v 24 urah namerili kar 157 milimetrov, v dveh dneh pa 204 milimetrov padavin. Za Posočje sicer to še zdaleč ni izjemna vrednost, saj so na primer na Livku 22. junija

1958 namerili kar 358 milimetrov dežja. Najbolj izstopajoči vremenski dogodek v rubriki "saj ni res, pa je" minulega poletja pa je bil prav gotovo vročinski val ob koncu avgusta. Vročinski rekordi so padali kot domine. 22. avgusta so na Kredarici z 19,6 °C zabeležili najvišjo avgustovsko in tretjo najvišjo vrednost doslej. Na Vojskem nad Idrijo so dan kasneje s 30,5 °C izenačili rekord postaje. V alpskih dolinah je bilo primorsko vroče, v Ratečah je sonce šest dni zapored pognalo živo srebro prek 30 °C.

Vremensko in posledično podnebno dogajanje zadnjih nekaj let sta očitno naklonjena tudi vse bolj intenzivnemu mehanskemu preperevanju naših gorskih, v glavnem karbonatnih kamnin. Zaradi segrevanja ozračja so v visokogorju vse bolj pogosti prehodi ledišča, ki pripomorejo – skupaj z močnejšimi nalivi – da imamo opravka z vse več padajočega kamenja in večjimi kamninskimi nanosi. Če se lahko drugim še nekako izognemo ali pa nam le otežujejo napredovanje, pa je prvi proces precej nevarnejši. Uporaba čelad na poteh, ki sicer niso zahtevne ali zelo zahtevne, potekajo pa v vpadnici razrahljanih sten, bi morala zato postati pravilo in ne le priporočilo. Lep primer za to je letošnja zapora Hanzove poti na Prisojnik zaradi podornega kamenja. Nekateri ji namreč niso verjeli oziroma so jo morali preveriti v živo, pa jih je še vedno padajoče kamenje kaj kmalu odvrnilo od namere in so se morali vrniti na Vršič. Sveži skalni podori potrebujejo za naravno očiščenje praviloma od nekaj tednov do več mesecev. "Tropski" zaključek letošnjega poletja se je poznal tudi pri velikosti površine obeh ledeniških ostankov pod Triglavom in Skuto. Več o tem v pregledu naslednjega, to je jesenskega meteorološkega trimesečja. Do tedaj pa se naslanjajte ob obujanju spominov na letošnji višek planinske sezone, ki nam je res prinesel za vsakogar nekaj, predvsem pa obilje lepega vremena. ◉

Marmot
FOR LIFE

JAKNA NANO

Marmotova ultra lahka rešitev za dolge pohode in muhasto vreme v obliki jakne iz membrane GORE-TEX® Paclite®. 100 % varjeni šivi ter vodoodporna zadržje bodo poskrbele, da boste suhi, a ne obremenjeni z dodatno težo. Notranje plasti žepov so lasersko perforirane za povečano zračnost.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:
ANNAPURNA way, Krakovski nasip 4, Ljubljana
Avantura šport, Gregorciceva cesta 19, Ilirska Bistrica
Dropin, Trubarjeva ulica 15, Ljubljana
Suvel šport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica
CULT, Dolenski c. 350, Lavrica
CULT, Tržaška cesta 77, Logatec
Pro Climb Shop, Ljubljanska cesta 1, 4260 Bled

www.annapurna.si

www.marmot.eu

Svoboda in odgovornost

Nedavno so me javno obtožili neodgovornosti, ker sem v hribih počel nekaj, kar se je drugim zdelo neumestno. No ja, bil je zapis anonimneža na spletnem forumu, na katerega se ni treba odzivati. Oglašam pa se, ker se mi zdi, da vedno več ljudi navdušeno sprejema pripadajoče jim človekove pravice in ob tem pozablja, da je pri katerem koli našem početju zanj treba predvsem prevzemati odgovornost.

V današnjem svetu nam kar naprej sporočajo, kaj moramo jesti, kako se moramo gibati, kdaj moramo vstati in kdaj zaspati, kaj smemo in česa ne smemo obleči, kaj je prav in kaj je narobe. Ob tem vemo tudi, kdo in kako bo poskrbel za nas, če se nam slučajno zgodi kaj nepredvidenega. Vso to poplavo pravil in usmeritev dojemamo kot svoje temeljne *človekove pravice*, za katere smo se pripravljene glasno boriti in jih morda tudi iztožiti. To, da je kdo drug kriv za vse, kar se nam zgodi, nam je postalo samo po sebi umevno. Tudi to, da bo kdo reševal naše napake, razumemo kot svojo pravico, ne pa kot neko prijaznost in dobro voljo nekoga drugega. Ob vseh teh *človekovih pravicah* celo čutimo, da smo resnično svobodni, saj vendarle lahko počnemo, kar hočemo.

Toda zame svoboda ni zgolj izkoriščanje vsega, kar dopuščajo pravila. Prava svoboda je tudi kreativno odkrivanje novega tam, kjer napisanih pravil ni. Za to pa je potrebna odgovornost. Odgovornost za svoje početje, odgovornost do varnosti drugih, odgovorno upoštevanje moralnih in etičnih pravil, ki niso in ne smejo biti zapisana.

Zame je kakršno koli udejstvovanje v gorah predvsem udejanjanje naše osebne svobode. Prave svobode pa ni brez odgovornosti. V gore, v divjino, vendarle zahajamo prostovoljno zato, da pobegnemo iz (pre)urejene civilizacije, kjer nas raznorazna pravila in navade kar naprej vkalupljajo.

V začetku septembra sva se z ženo podala po Hanzovi na Prisojnik. Na razcepu, kjer se odcepi povezava do Kopiščarjeve poti skozi okno, sva na smerni tabli zagledala majhen, z roko napisan listek, da je Hanzova pot zaradi podora neprehodna. Malo naju je zaskrbelo, toda brez pomisleka sva se odločila, da greva pač poskusit. V nahrbtniku sem

imel vrv, ki bi nama lahko pomagala čez morebitne težave. Uro višje sva potem prišla do mesta, čez katero bi se sicer z veliko previdnosti dalo priti, a je kamenje v nepredvidljivih presledkih še kar letelo čez pot. V kratkem se je na tem mestu nabralo ducat pohodnikov. Ni bilo druge, morali smo se vrniti.

Še isti dan smo na enem od forumov opisali dogajanje in objavili slike. Naslednji dan so si mesto že ogledali tudi gorski reševalci in pot uradno zaprli. Medtem pa se je na forumu vsul plaz očitkov obiskovalcev forumov, ki se običajno oglašajo pod psevdonimom. Poleg blatenja planinskega društva, ki ni še isto jutro, ko se je zgodil podor, postavilo opozorilne table spodaj na izhodišču (le kako bi to lahko naredili, saj nimajo dežurnih pod vsako svojo potjo?), so tudi mene osebno proglasili za skrajno neodgovornega. Češ da pisec vodnikov, sicer polnih opozoril, ne bi smel iti po svoje mimo tistega na roko napisanega listka in tvegati življenja reševalcev, ki bi morali iskati moje truplo iz podora.

Naj tukaj odgovorim, da sem se tam pod Prisojnikom popolnoma svobodno in s polno odgovornostjo podal pogledat, kaj je zgoraj. Zelo dobro se zavedam, da se mi lahko kjer koli zgodi marsikaj neprijetnega, toda pripravljen sem tvegati, saj mi poleg tveganja tako raziskovanje prinaša tudi neizmerno veselje. Prav od nikogar ne pričakujem pomoči in prav nikomur ne smem očitati, če se mi kar koli zgodi. Če bi me pa že, bog ne daj, moral kdo kdaj priti reševat, bi mu sicer bil zelo hvaležen, nikakor pa si ne bi želel, da bi zaradi tega tvegalo svojo varnost.

Kje pa bi danes bili, če nihče nikoli ne bi ničesar svobodno in odgovorno tvegalo? Vrhovi Julijcev bi bili še neosvojeni, saj se Kugy in ostali ne bi nikoli podali iskat poti nanje. Stene bi samevale, saj nihče ne bi iskal smeri čeznje. Po himalajskih vršcih bi se preganjal samo veter, ker nihče ne bi smel nanje. In kje bi bilo človeštvo, če ne bi ljudje vedno znova iskali nečesa novega? Z vso odgovornostjo do sebe in varnosti drugih, seveda.

Andrej Stritar

Uvoznik:

Rodeo Team d. o. o., Kranj

Koroška c.53C

Telefon:+386 4 20 15 400

Fax:+386 4 20 15 401

<http://www.rodeoteam.si/>

Huda borba v krušljivi navpičnici

Severozahodna stena Rzenika

✍ Pavle Kemperle¹

Lani je bilo v kamniških planinah izvršenih nekaj pomembnejših plezalnih tur. Ena izmed najpomembnejših pa je bila gotovo direktna smer preko severozahodne stene Rzenika, ki sva jo izvedla dne 18. in 19. maja 1939 s tovarišem Binetom Benkovičem.

Severozahodna stena Rzenika FOTO: VLADIMIR HABJAN

Ta problem je bil še edino res veliko nerešeno vprašanje v kamniških planinah. Mnogo poizkusov je bilo zadnja leta, a vsi so se končali z neuspehi. Predlansko leto nam je uspelo preplezati v vrvitvi¹ Bine Benkovič, Janez Presl in jaz kombinacijo te stene s severnim razom, kar pa še ni predstavljalo končne rešitve problema.

Severno ostenje Rzenika tvorita dve steni, severna in severozahodna. Prva je bila preplezana že leta 1933, druga pa je ostala nedotaknjena radi svoje skoraj nemogoče gladke formacije in 90° naklonjenosti. Večkrat smo Kamničani poskusili srečo v vpadnici vrha, pa nismo mogli priti čez prvo četrtino stene.

Lansko leto sva z Benkovičem 18. maja vstopila nekoliko levo od vpadnice z mogočnega pragu, ki se dviga iznad melišča. Bilo je že pol enajstih, ko sva se dobro opremljena z vsemi pripravami za moderno plezarijo začela dvigati v steno. Že takoj na začetku nama je trda predla. Zabijala sva klin za klinom in se vlekla ped za pedjo po popolnoma navpični steni navzgor. Na nekem mestu sva za 20 metrov višine porabila uro in pol časa. Napol viseč na vrvi in napol uprt ob skromne

poličke sem zabijal kline, medtem ko je Bine pod menoj napeto gledal in krčevito stiskal vrv v pesteh.

Nekoliko nad prvo tretjino stene je široka polica, ki ji Kamničani pravimo Promenada. Do te police je stena najtežavnejša, in kdor pride nanjo, je že skoraj rešil problem cele stene. Ta del je bila najina prva etapa. Meter za metrom sva se pomikala v trdem boju s krušljivim pečevjem in gladkimi ploščami naprej, meter za metrom je rasla globina pod nama. Kot dva na steno prilepljena pajka sva visela nekaj metrov vsaksebi in vrv je prosto nihala v zraku. Pod Promenado je bilo najhujše. Potegovala sva se preko ogromnih navpičnih blokov, ki so se tako sumljivo majali, da sem vsak čas nehote pogledal v globino, ki je zijala pod nama. A tudi tu je šlo srečno skozi in kmalu sva stala na široki peščeni polici sredi popolnoma gladke stene. Bilo je že pozno popoldne in sonce je že leglo za Mokrico, a radovednost nama ni dala ostati čez noč na udobni polici, hotela sva videti in preizkusiti steno nad sabo. Zopet se je začela borba s strmo steno, toda volja je bila trdna in živci mirni. Napol v mraku sva zabijala klin v steno nad silovitim prepadom, ki je hladno dihal pod nama. Gore so se zavile v temne sence in okoli naju se je stemnilo. Obtičala sva na majhni izrinjeni polički in se prikovala k steni.

Vsa trda in prezebla od neprespance noči sva se zjutraj ob prvem svitu pripravljala za pot. Začela se je borba za zmago. Pod vrhom Rzenika poteka preko vse stene udobna, široka polica, s katere je še dosti lahak izstop na vrh. Do tja sva hotela še isti dan.

To pot je vodil Bine. Tik nad menoj je izginil za rob in ga nisem več videl. Le vrv je opletala nad menoj in njegovo težko sopenje se je slišalo od zgoraj. Dolgo sem čakal, slednjič je le prišlo povelje in za njim sem se dvignil za dolžino vrvi. Obstala sva sredi stene brez vsakega upanja za naprej. Le nekaj metrov naju je ločilo od trdnega terena. Poizkušala sva s klini, pa ni držal niti eden. Bine je navsezadnje le moral v desno stran. Med nama je bil zabit klin, ki ne bi zdržal niti najmanjšega padca. Prigovarjal sem mu, naj se umakne, pa ni hotel. Pripravljen na vse sem popustil vrv, da bi se prestopil dalje, a je že omahnil. Sto misli mi je šinilo tisti trenutek skozi glavo, že sem v duhu videl, kako letiva v 400-metrsko globino. Toda k sreči se je Bine s spodnjim prijemom obdržal v položaju. Še nekaj napetih trenutkov in že je stal na trdni polici. Oba sva se oddahnila in si prižgala cigareti. Nad nama je bilo še nekaj zelo strme stene. Še enkrat se je stena uprla vsiljivcema, še enkrat je z vso silo svoje strmine skušala odbiti napad, toda trdovratno so peli klini in pred nama se je odprla vabljiva zelena planjava vrh Rzenika.

Kot bi sanjal, so mi stopili pred oči vsi trenutki groze in lepote, ki sva jih preživela v steni. Toda to niso bile sanje, kajti pod nama je zijala v vsej svoji grozoti, krasoti s soncem obsijana stena. Dolgo sva ležala v mehki travi in gledala oblake, ki so se podili po modrem nebu. Iz prijetne dremavice naju je zbudil vrisk zvestih tovarišev, ki so nama prišli naproti. ●

¹ V zadnjih letih pred drugo svetovno vojno je bila na Ljubljanskem radiu ob petkih na sporedu oddaja Za planince. Ohranilo se je tudi besedilo, v katerem je kamniški alpinist Pavle Kemperle opisal poskus v Glavi Planjave, ki sta se je lotila z Binetom Benkovičem, pri tem pa kot prva uporabila lesene zagozde (PV 1/1946), ki so jih v tujini začeli uporabljati precej kasneje. Oddaja je bila na sporedu 9. avgusta 1940. Vsebinska ima danes lepo dokumentarno vrednost (France Malešič).

² Vrvitev – naveza.

FOTO: FRANCI EKAR

"Postaviti spomenik človeku, njegovo podobo vgnesti v glino in jo končno odliti v bron pomeni počastiti ga, hkrati pa mu enkrat za vselej nadeti podobo po naši sedanjosti predstavi," so bile uvodne besede, s katerimi je odkritje spomenika Nejcu Zaplotniku pospremil Tone Škarja. Spomenik sta 2. septembra 2011 odkrila Marija Štremfelj in Tomaž Jamnik, zastavo PZS, s katero je bil zakrit, pa je v spomin prejela Nejcova žena Mojca. Doprsni kip je izdelal kipar Miha Kač iz Stahovice, v bron pa ga je vlil livar Roman Kamšek z Gore pri Komendi. Stoji na skoraj dvometrskem marmornatem podstavku pred spomeniško zaščiteno Bežkovo vilo, kjer je sedež Planinskega društva Kranj. Predsednik PD Kranj in tudi glavni pobudnik postavitve spomenika Franci Ekar je pojasnil, kako je do tega sploh prišlo: "Pobuda za postavitve spomenika je med kranjskimi planinci zorela vrsto let, prvič se je pojavila že v letu njegove smrti, pa leta 2003, ko je bil razglašen za častnega občana Kranja, predvsem zaradi sredstev in dobre volje pa je dozorela prav letos."

Nejc Zaplotnik in Andrej Štremfelj sta leta 1973 kot prva Slovenca oz. Jugoslovana stopila na vrh Everesta, kamor sta priplezala po prvenstveni smeri po jugozahodnem grebenu. Nejc je zahtevno plezanje na streho sveta izredno doživeto in nazorno popisal v zdaj že kulturni knjigi Pot, prvič izdani leta 1981 in devetkrat ponatisnjeni. Škarja pravi, da spomenika ne bi bilo, če si ga Nejc ne bi s to knjigo postavil že sam. To najbrž kar drži... Kakor drži tudi Škamperletova trditev, da je bil Nejc Zaplotnik izjemna osebnost, ki dejansko prehaja že na legendarno raven. Niso zgolj njegovi alpinistični vzponi tisti, ki so ga naredili izjemnega, njegov značaj in odnos do ljudi ter iskrenost, s katero je opisal svoj alpinizem v knjigi, so razlog, da v Kranju stoji

Cilj je pot

Ob odkritju kipa Nejcu Zaplotniku

✍ Marta Krejan

njegov doprsni kip. Igor Škamperle je v svojem govoru dejal: "Počastitev spomina osebnosti, za katero menimo, da nam je posredovala nekaj pomembnega in jo lahko ponudimo, posebno mladim in zanamcem, kot neke vrste pozitivni zgled in vzor, je pomembno dejanje." Vsekakor je Nejc Zaplotnik osebnost, ki je mnogim vzgled, kar nesporno dokazuje že dejstvo, da ga berejo in citirajo tudi mnogi, ki jim je alpinizem tuj.

Marija Štremfelj ima Nejca v spominu kot borca za resnico, čigar bera sadov je bila kljub skopo odmerjenemu času, umrl je pri 31 letih, izredno bogata, s svojim načinom ukvarjanja z alpinizmom pa je bil pionir svoje vrste. "Malokdo ve," pravi Štremfeljeva, "da je bil Nejc eden izmed začetnikov načrtnega treninga kot priprave za težke vzpone v tujini in doma. Zelo rad je s svojim značilnim nasmehom pripovedoval o srečanju s kmetom, ki je kosil travo ob poti, po kateri je pritekel iz mesta. Ponujal mu je grablje, da ne bo metal moči brez potrebe v stran."

Gre za spomenik alpinistu, nekomu, ki, kot menijo nekateri, nesmiselno tvega življenje. Vprašanje, zakaj to početje, se bo najbrž zmeraj porajalo prav vsakemu alpinistu, le da ti navadno najdejo odgovor, vsem ostalim pa ga je ponudil Zaplotnik v svoji knjigi in na to je ob odkritju spomenika spomnil tudi Škamperle: "Odgovor je preprost in Zaplotnikova knjiga o tem lepo piše: ker je moč doživetja v stenah in izbranih prostorih gora neizmerljivo večja kakor na običajni vsakodnevni horizontali. Ker ima premagovanje naravnih ovir svojo etično plat, saj nas spodbuja in notranje duševno krepi; in ker nas gore s svojo lepoto očarajo, zato ima pot vanje vedno veliko opraviti tudi z ljubeznijo." Seveda, mar ni ljubezen, v kakršni koli obliki že je, edino, kar šteje?

V avli Mestne občine Kranj so svojega rojaka, ki je izgubil življenje v snežnem plazju pod Manasljem, počastili tudi z razstavo Nejc Zaplotnik – Legenda slovenskega alpinizma, ki so jo v pripravili v Gorenjskem muzeju in predstavlja uvod v obsežnejšo predstavitev, ki jo bo muzej pripravil čez dve leti ob 30. obletnici njegove smrti. ◻

SALOMON

NOVI SALOMON XA PRO 3D ULTRA 2 GTX W

Salomonov ženski XA PRO 3D ULTRA 2 GTX W

je bil deležen manjše prenovitve, a še vedno ostaja najboljši čevljev za kombiniranje hoje in teka. Prenovljeni Contagrip™ podplat zagotavlja optimalen oprijem na razgibanih terenih. Copat še vedno odlikuje 3D šasijsa, ki nudi odlično oporo in stabilnost, kar ohranja stopala spočita ter dobro zaščitena.

XA PRO 3D ULTRA 2 GTX W - odlična izbira za hojo ali tek po neokrnjeni naravi.

Z nonotom na Komno

Tonetu Budinu v spomin

✍ Lucija Budin – Mikulandra

Takoj popoldne se začnejo priprave: nahrbtnik, pumparice, debele nogavice ... kakor da se odpravljamo na Triglav. Pa saj višina ni pomembna, da le gremo v prelepi gorski svet, ki smo ga vsi vzljubili.

Zvečer se odpravimo prej spat, saj bo treba zgodaj vstati, da bomo prišli pravočasno na železniško postajo v Novi Gorici. Oh, kako lepa je vožnja z vlakom ob Soči do Bohinjske Bistrice. Mateja ima občutljiv želodček, če se pelje z avtom, danes pa ji tudi vožnja z vlakom malo teži. Ko pridemo na postajo v Bohinjsko Bistrico, mora na stranišče. In ko se vrne, pohiti proti nam, ki jo potrpežljivo čakamo, in pade. S koleni podrsa po kamenčkih, ki so posuti pred postajo, tako da so kolena ranjena. Gremo na avtobus, ki pelje k Zlatorogu, z Matejo pa izstopiva že pri začetku Bohinjskega jezera, ker misliva, da bo tam večja možnost za oskrbo kolena. Rano izpereva v bistri vodi Save Bohinjke, nato pa nama v turističnem uradu prijazno ponudijo obveze. Z naslednjim avtobusom se napotiva k Zlatorogu, kjer naju mirno čakata nono in Irena. Irena ob čaju, nono s pivom.

Gremo naprej, nono z velikim črnim dežnikom v roki, me tri za njim. Šoferji, ki se ob mizi dolgočasijo in čakajo na potnike, se malo ponorčujejo na račun dežnika, ker je sončen dan: "Ja, ja, gospod, dežnik pa le prav pride!" Za njihove šale nam ni nič mar, saj gremo navzgor, na Komno in še naprej. Nono nam pozneje zaupa, da mu dežnik služi tudi malo za oporo. Ob poti nas čakajo maline,

tako da Mateja že skoraj pozabi na ranjeno koleno.

Ko prispemo v kočo, se malo razgledamo, oddamo planinske izkaznice in se napotimo v jedilnico. Nonotova pripomba "Da ne boste mislile, da se v hribih kaj posebnega je" je prav žaljiva, saj vendar nismo prvič v planinski koči. Toda to je šele začetek njegovih čudnih muh; morda pogreša moško družbo svojih prijateljev. Nič zato! Enolončnica s kruhom nam poteši prvo lakoto. V sobi s štirimi pogradi si odpočijemo. Kar zmanjka nas v spancu. Čez dobre pol ure se me tri že zbudimo. Z Ireno se tiho pogovarjava v prepričanju, da nono še spi. Irena potarna: "Mama, jaz sem tako lačna." Ko ji zatrdim, da je v nahrbtnikih še precej dobrot, se oglasi nono: "Še nikoli nisem slišal govorit tolko od jesti!" Na smeh nam gre in na hitro se vse tri odpravimo ven. Poiščemo primerno mesto v senčki in si pripravimo sendviče. Ko se ravno zadovoljno gostimo, se izza ovinka prikaže nono: "A, tu ste. Je tudi kaj zame?" "Seveda," odgovorimo vse tri v en glas. In spet smo dobre volje. Po noči na Komni se zgodaj zjutraj napotimo k Bogatinu.

Nono skrije svoj dežnik v grmovje za kočo. Ne nameravamo se vzpenjati visoko. Ustavimo se na Bogatinskem sedlu. Na obzorju opazimo silhueto Krna. Naredim posnetek, da zajamem Ireno, Matejo, nonota in v ozadju vršace s Krnom. Pogledamo v nahrbtnik, če je še kaj ostalo. Tekne nam vse. Uležemo se v travo in gledamo v nebo. Nebeški trenutek.

"Nono, jutri gremo v hribe, greš z nami?" sprašujeta Irena in Mateja nonota v delavnici. "Ne, ne, ne morem," odgovori nono Toni med delom. Toda čez nekaj časa pride čez dvorišče v kuhinjo in vpraša: "Kdo gre? Kam pa greste?" Mateja: "Ja, mama je rekla, da bi šli na Komno, potem pa morda še kam naprej." Nono: "Grem še jaz, prav." Irena in Mateja si pomežikneta, se razveselita, jaz pa tudi, saj bo izlet z njim lepši.

Ko se vračamo, nono pohiti naprej h Koči pod Bogatinom. Tam se pogovarja z oskrbnikom in pije svoje mrzlo pivo, na sosodni mizi pa nas čakajo trije vroči čaji. Mateja začudeno vpraša: "Nono, zakaj topli čaji?" Oba z oskrbnikom nas prepričujeta, da je najbolje popiti kaj toplega, ko prideš prepoten na cilj. Verjamemo jima in se potolazimo s čajem.

Po počitku se odpravimo proti koči na Komni, kjer v grmovju čaka nonotov dežnik. V koči še malo posedimo, pospravimo svoje stvari v sobi in že gremo navzdol. "Pri Zlatorogu si pa privoščimo tisti sladoleed," obljubim Ireni in Mateji. Slaščice, ki jo poznamo že od prej, se veselimo vse tri. Nonotove pripombe ob tem nas ne motijo. Tišči ga čevljev ob palcu, zaradi česar je nekam slabe volje. Ker tudi z mojim čevljem nekaj ni v redu, sva počasnejša od deklet, ki sta že precej pred nama. Slišita se klepetanje in smeh. Kmalu nič več.

"Saj ni konca te poti. Je kot v Dantejevem Peklu," se pritožuje nono Toni,¹ ki težko prenaša boleč prst pri hoji navzdol. Končno zaslišiva šumenje slapu in nato zagledava dekleti, ki že sedita pred Kočo pri Savici.

Zvečer nas vlak spet popelje v Novo Gorico. Bilo nam je prelepo v čudovitem bohinjškem svetu in ugotovili smo, da nam je nono s svojo smešno slabo voljo celo popestril izlet. Dosegli smo tisti vedno pričakovani cilj: spoznanje, da je planinski svet raj na zemlji. To je bil eden naših zadnjih skupnih izletov. ◉

¹ Letos mineva dvajset let, odkar je Toni Budin omahnil na melišču južne poti na Prisojnik.

Podlesek se spretno in hitro giblje po ozkih vejicah. FOTO: DUŠAN KLENOVŠEK

To pa ni miš, ampak ...

Podlesek

✍ Dušan Klenovšek¹

Večina ljudi je ob prvem pogledu na podleska v dvomih, kaj vidijo – ali miš ali polha. Velikost in barva nas prepričujeta, da je prvo, košat rep pa, da gre za polha. Ker ga ponavadi opazimo kje na tankih vejicah grmovja ali drevesa, smo lahko toliko bolj prepričani, da ne gre za miš (čeprav tudi te večkrat v iskanju hrane "planinarijo"). Srečanja so sicer bolj ali manj omejena na nočni čas, saj dan praviloma prespi v svojem okroglem gnezdu, ki je narejeno predvsem iz trave in pritrjeno vsaj meter ali dva od tal. Na "lov" se tako odpravi v varnem objemu noči. Pri iskanju hrane so mu v veliko pomoč velike izbuljene črne oči. Skladno z imenom so na jedilnem listu pogosto lešniki, a tudi energijsko bogatih cvetov v pomladnem času in sladkih malin v poletju se ne brani. Tja do sredine oktobra si mora ustvariti

obilno zalogo maščobnega tkiva, da bo zadoščala za dolgo zimsko spanje.

Pred leti sem med zimskim sprehodom na kolovozu sredi dolenskih gričev opazil travno kroglico. Ravno še pravi čas, da je ni povozil prihajajoči traktor. Previdno razdiranje mi je razkrilo, da je v njej v klobčič zvit speči podlesek, ki ni uspešno pritrtil svojega zimskega doma. Do cvetoče pomladi je nato preživel v domači oskrbi in si v tem času dodobra obnovil zaloge tolšče. Na veliko veselje otrok je nekajkrat prisostvoval tudi pri pouku biologije. Mirno se je sprehajal po njihovih dlaneh ter poskrbel za adrenalin in val navdušenja. Zato niti ne preseneča, da je bil v preteklosti zelo priljubljen kot hišni ljubljencek. V današnjem času so seveda priljubljene precej bolj eksotične živali, pridemo pa tudi do težav z zakonodajo, če podleska preselimo v domači terarij.

Njegovo ime je zapisano v Prilogi 3 Pravilnika o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (Ur. l. RS 57/93, 61/93 in 68/00) z oznako O1. To pomeni, da gre za vrsto, ki je zavarovana z Uredbo o zavarovanju ogroženih živalskih vrstah (Ur. l. RS, 57/93, 61/93, 69/00, 43/01, 98/02, 46/04), ki sicer ni več ogrožena, obstaja pa potencialna možnost ponovne ogroženosti.

Poskrbimo, da ga naš način življenja ne bi "uvrstil" v katero od bolj ogroženih kategorij. Predvsem puščajmo meje v kulturni krajini in gozdne robove z bogatim grmovnim sestojem. Tam bo našel zavetje in obilo hrane. Naj se pri svojem, za nas skrivnostnem življenju izogiba predvsem nevarnosti v obliki sov, kač, podlasic in kun. Prijetno in uspešno zimsko spanje, da se spomladi zopet vidimo! ◉

¹ Kozjanski park.

PRIPRAVLJENI NA VSE!

360° HOODY
II ZIP M

360° HOODY
II ZIP W

CONTOUR PANT W

WAYFARER PANT

COSMIC 4D GTX®

COSMIC 4D GTX® W

NOVI SALOMON COSMIC 4D GTX®
NOVA GENERACIJA POHODNE OBUTVE! COSMIC 4D GTX
S SAMO 620 GRAMI ZDRUŽUJE STABILNOST POHODNIH
IN NIZKO TEŽO TREKING ČEVLJEV.

Vzpenjanje po vrvi

✍ Aljaž Anderle, Tadej Debevec¹
Skice: Jernej Lukša

FOTO: JERNEJ LUKŠA

V sodobnem alpinizmu vrv služi predvsem za varovanje, v nekaterih primerih pa jo lahko uporabimo tudi za vzpenjanje. Pri tem gre ponavadi za reševanje neugodnih situacij ali zapletov, nastalih zaradi padcev, zataknjene vrvi itd.

Včasih pa se za takšno tehniko odloči tudi drugi v navezi, saj se preko zelo

težavnih raztežajev lahko vzpne po vrvi hitreje kakor s plezanjem. Pričujoči prispevek je namenjen kratkemu pregledu improviziranih metod vzpona po vrvi z

omejenimi sredstvi, ki jih ima plezalec s seboj na klasični plezalni turi. Za metode vzpenjanja po vrvi s tipiziranimi sredstvi (prižemami itd.) pa poglejte v kak strokovni priročnik, Petzlov katalog ali na spletno stran: http://www.petzl.com/files/all/en/activities/sport/tech-tips-aid-climbing_Catalog-2010.pdf.

OSNOVE – VRVICE IN TRAKOVI

Ko pomislimo na vzpenjanje po vrvi (imenovano tudi samoreševanje), vidimo pomožne vrvice in trakove ter njihovo mukotrpno premikanje navzgor. Res je, da je včasih tovrstno vzpenjanje naporno in dolgotrajno, vendar si ga lahko s pravilno uporabo vrvic primernih dolžin in ustreznih vozlov bistveno olajšamo. Kadar imamo na voljo samo dve vrvi ali dva trakova, ju z uporabo prusikovega ali francoskega vozla (glej PV 11/2010) pritrdimo na vrv, po kateri se bomo vzpenjali. Za vzpenjanje potrebujemo dve zanki, ki ju navadno imenujemo prsna in nožna. Dolžina napete prsne zanke, ki je z vponko z matico vpeta v plezalni pas, ne sme biti večja od razdalje med manevrsko zanko plezalnega pasu in iztegnjeno roko (ok. 80 cm) (**Slika 1**). Dolžina nožne zanke je bolj prilagodljiva in je odvisna predvsem od gibljivosti plezalca v kolku in kolenu (ok. 120–140 cm), ki določata, kako visoko lahko dvignemo nogo. Nožno zanko namestimo pod prsno in je načeloma ne vpenjamo nikamor, še najmanj pa pod plezalni pas. Lahko jo napeljemo skozi vponko v manevrski zanki, kar zagotavlja nekoliko večjo stabilnost pri dviganju. Ko enkrat visimo vpeti v prsno zanko, je sistem vzpenjanja dokaj enostaven. Vozel

¹ Gorska vodnika IFMGA.

Slika 1: Dolžina prsne zanke

Slika 2a: Vzpenjanje s trakovi oz. z vrvicami.

Slika 2b

Slika 3a: Vzpenjanje s sistemom avtoblok in polovičnim škripcem.

Slika 3b

nožne zanke pomaknemo do vozla prsne zanke, stopimo vanjo in se dvignemo. Nato prestavimo vozle prsne zanke čim višje (Slika 2b) in ponovno sedemo v pas, s čimer razbremenimo nožno zanko, da jo lahko ponovno potisnemo višje (Slika 2a). Ta cikel ponavljamo do cilja.

Namesto vozlov, ki se radi močno zategnejo, lahko na vrv namestimo pomožne prižeme (*t-block*, *ropeman*), ki nam omogočijo bistveno lažje premikanje vrvic. V vsakem primeru pa je tovrstno vzpenjanje na daljših razdaljah precej naporno. Še posebej to velja za tukaj izpuščene variante z uporabo minimalne opreme, za katere potrebujemo posebno izurjenost in še precej več moči.

SAMOZATEZNI (AVTOBLOK) NAČIN

Sistem dveh vrvic ali trakov lahko naredimo bistveno učinkovitejši tako, da si namesto prsne zanke v plezalni pas namestimo napravo za varovanje, ki omogoča delo v samozateznem načinu. *Reverso*, *ATC guide*, *grigri* ali podobno napravo si vrnemo v manevrsko zanko pasu tako, da deluje samozatezno (Slika 3a). Spodnjo, neobremenjeno vrv nato napeljemo še skozi vponko, ki jo namestimo tik pod vozle nožne zanke, ki je pri tej tehniki NAD samozatezno napravo. Vzpenjanje pri tem sistemu poteka tako, da hkrati z dvigom na nogi povzemamo vrv skozi vponko nad sabo

(Slika 3b) in se tako še dodatno dvigamo z rokami. Pomembna razlika glede na osnovno metodo je tudi v tem, da vrv vlečemo navzdol, kar je enostavnejše od stalnega premikanja vozlov navzgor. Novejše naprave pri samozateznem vpetju omogočajo tudi enostavno spuščanje po vrvi. Namesto varovalnih naprav lahko v manevrsko zanko vrnemo tudi dve navadni vponki, v katerih izdelamo vozle garda, ki ravno tako deluje samozatezno, ne omogoča pa nam enostavnega prehoda v spust.

DVIG IZ VISEČEGA POLOŽAJA

V strmejših smereh se lahko zgodi, da plezalec po padcu obvisi v zraku in se drugače kakor z vzpenjanjem po vrvi ne more več povzpeti do stene. V takšnem primeru je najzahtevnejši del manevra sam začetek vzpenjanja. Za namestitev samozateznega sistema namreč potrebujemo določeno količino proste vrvi. To najenostavneje dobimo takole: 120-centimetrski trak ali vrvico z ustreznim vozlom pritrdimo na vrv nad sabo. Takoj za tem vozlom izdelamo šestico in v nastalo zanko vrnemo vponko. Trak potisnemo čim višje, stopimo vanj z nogo (Slika 4a) in se dvignemo do vponke, ki jo vrnemo v manevrsko zanko plezalnega pasu. Na ta način smo pridobili nekaj deset centimetrov dolgo prosto zanko na glavni vrvi (Slika 4b), v katero si lahko namestimo samozatezno varovalno napravo, ki si jo vrnemo v manevrsko zanko. Nato se izpnemo iz prve vponke, tako da samozatezni element prevzame obremenitev. Ker imamo nožno zanko že pripravljeno, sledi samo še nekaj krajših dvigov na nogi, pri čemer sproti povzemamo vrv, ki jo nato napeljemo še skozi vponko, vpeto na zgornjem koncu traku. Od tod nadaljujemo s prej opisanim načinom vzpenjanja z avtoblokom. ◉

Slika 4a: Dvig iz visečega položaja.

Slika 4b

Prispevki Alpinistična tehnika so namenjeni poznavalcem in niso vseobsegajoči. Obstaja več variant in postopkov, tu so predstavljeni le nekateri. Pravilna uporaba predstavljene tehnike zahteva ustrezno predznanje, razumevanje postopkov, varovanja in uporabe opreme. Vse to si lahko varno pridobite v različnih programih izobraževanja v okviru PZS, FŠ in pri gorskih vodnikih ZGVŠ. Za morebitno napačno interpretacijo in posledice avtorji ne prevzemajo nikakršne odgovornosti.

NOVICE IZ VERTIKALE

Andando avanti

Že pred časom je Dejan Koren (AO Vipava) v Malem Rateškem Mangartu opazil monolitni osrednji del stene. Zadnji konec tedna v juliju in prvi v avgustu sta s Stanko Vidmar preživela nad Belopeškimi jezeri. Nastala je nova smer **Andando avanti** (Gremo naprej), ki je bila 6. avgusta tudi prosto preplezana. Ime govori o tem, da je treba nadaljevati začrtano pot in se prepustiti toku. Smer krasijo zares lepa skala, odlični in mestoma zelo zahtevni prehodi preko na videz neprehodnih mest. V glavnem je opremljena s svedrovci, tako da je varovanje odlično, le v zadnjih dveh raztežajih ne bo odveč kakšen metulj (C0.75 do C2), zato o njej ne moremo pisati kot o popolnoma športnoplezalni smeri, za katero potrebuješ le nekaj kompletov in vrečko za magnezij. Dostop do stene je med lagodnejšimi, saj pot z Mangartskega sedla opraviš v dobre pol ure.

La Bomba

Letos zelo aktivni Dejan Koren je z Boštjanom Mikužem v sredini avgusta v skupini Tofan v jugozahodni steni Punte Giovanni preplezal novo smer **La Bomba** (VIII, 450 m) po fantastičnem in atraktivnem južnem razu. Sprva je Dejan želel preplezati smer v osrednjem delu, a ko sta se zjutraj zagledala v markantni južni raz brez smeri, je bila stvar hitro odločena. Tri težje raztežaje sta opremila s svedrovci, v lažjih pa je treba imeti s seboj komplet metuljev in tudi kakšen klin ne

V smeri La Bomba

bo odveč. Smer ima lepo linijo, izpostavljenost in zračnost na eni strani, na drugi pa mestoma krušljivo skalo. Vendar ob solidnem varovanju plezalca, doraslemu plezanju osme stopnje v gorah, ne bo velika ovira. Vse skupaj predstavlja markantno linijo, vredno greha, ki je na očeh vsem alpinistom, ki zaidejo pod Tofane. Od tod tudi ime smeri. Zanimivo, da je to šele šesta smer v steni, čeprav leži v osrčju Dolomitov nad Cortino.

Spomin

V steni Velike Raduhe je v spomin na Franca Oderlapa nastala nova smer **Spomin – spominska smer Franca Oderlapa** (VIII-, 325 m). Franc se je smrtno ponesrečil pred dvema letoma na Manasljudu. Smer sta v spomin na prijatelja preplezala Grega Lačen in Miran Kaker (oba AK Črna). Že lansko leto je Grega z Mihom Hrasteljem preplezal prve tri raztežaje, letos pa sta prišla malo bolje opremljena in brez težav dodala še tri težke raztežaje. Še posebej je Grega navdušen nad petim raztežajem (VII), ki je zelo zračen, varovanje pa samo na metulje in zatiče. Najtežji raztežaj je nasprotje petemu, saj gre za zahtevno ploščo. Do vrha stene sledi še sto metrov lažjega plezanja. Z Gregovimi besedami: "Smer je konkretna, resna in navdušujoča, kot je bil prijatelj in soplezalec Franc, ki mu posvečava smer."

Ojstrica

Andrej Grmovšek (AAO Kozjak Maribor) in Luka Lindič (AO Celje-Matica) sta 21. avgusta lepo vreme izkoristila za plezanje v Ojstrici. Njeni mogočni severni steni sta dodala novo in zahtevno smer. Smer z imenom **Brezpasa** (VIII+, 400 m, 13 h) sta preplezala v najstrmejšem delu severne stene. Začne se po že dlje časa navrtanem vstopnem raztežaju in se nad vstopnim snežiščem požene direktno preko strme stene, ki jo ostale klasične smeri obvozijo po desni. Nato se po prečkanju spodnje police, kjer v levo poteka Herletova smer, nadaljuje v navpični in previsni steni levo od Nejčeve smeri. Nad polico sredi stene se usmeri proti desni, po monolitni steni doseže izstopne raztežaje smeri Izziv in kasneje izstopi po Zmaju. Andrej in Luka sta k svedrovcem v začetnih dveh raztežajih spodnjega dela v celotni smeri dodala še tri svedrovce, od tega dva na varovališču, in pustila tudi vse kline, ki sta jih upora-

bila. Vsekakor so za morebitne ponavljavce obvezna oprema vsaj dva kompleta metuljev, zatiči in tudi kak klin. Andrej pravi, da je smer lepa, vendar resna, saj je treba poleg iznajdljivosti pri nameščanju varovanja obvladati tudi plezanje najmanj osme težavnostne stopnje. In od kod ime smeri? Luka je zjutraj pod steno opazil, da nima plezalnega pasu, in ves dan plezal z improviziranim pasom oz. sta ob zamenjavi vodstva plezalca morala zamenjati tudi pas. Kljub trem zavrtanim svedrovcem pa renome plezalcev ne dopušča dvoma, da se bodo tudi ponavljavci morali potruditi za enodnevno turo.

Veliki Draški vrh

Urban Ažman in Jurij Hladnik (oba AO Radovljica) sta v severni steni Velikega Draškega vrha desno od Tržiške smeri in malce levo od značilnega stolpa v tem delu stene preplezala novo smer **Nebeška streha** (VIII+, 350 m). Detajl smeri je velika streha, ki ponuja slikovito in zanimivo atletske plezanje. Za ponavljavce priporočata komplet metuljev, od tega naj bodo velikosti od 0,75 do 2 podvojene. Fanta navijata za ponovitve, saj gre za lepo smer.

Križevnik

22. avgusta je nastala nova smer tudi v odmaknjeni steni Križevnika. Damjan Vrenčur (AAO) poroča, da se nova smer **Matotupa** (VI+/IV, 350 m), ki poteka v desne delu stene, prepleta z različnimi smermi, vendar jo upravičeno lahko štejem za samostojno. Prvi raztežaj poteka po kotu Šaleške smeri, nato levo na gruščnato polico (IV+). Od tod navzgor čez tanko poč, ki reže rahlo previsne plošče (ključ, VI+) do ozke poličke. Po njej levo na raz in navzgor na gredino (stik s Kozjaško smerjo, lesena zagoda). Naravnost navzgor čez črne, škrapljaste poč (IV+) in na naslednjo gredino. Navzgor v navpično poč in nato iskaje prehode čez trebušaste plošče (V+) do zajede (stik z varianto Kozjaške smeri, klin). Po varianti Kozjaške smeri do vrha (IV, II). Za ponavljavce se priporoča klasična oprema – nekaj klinov, metulji in zatiči.

Last minute

Maticu Obidu (AO Nova Gorica) je uspelo opraviti drugo prosto ponovitev smeri **Last minute** (8a+, 250 m) v Vežici, ki ob prosti ponovitvi po težavno-

Matic Obid v smeri Last minute
FOTO: NEJC POZVEK

sti sodi v sam vrh večraztežajnih smeri pri nas. Njena zgodovina seže v leto 2003, ko sta Marko Lukič in Andrej Grmovšek navrtala ter opremila smer, kasneje pa je Marku uspel tudi prosti vzpon. Matic je sušne avgustovske dni dobro izkoristil in za prosti vzpon potreboval tri obiske. V prvih dveh je raztežaje dobro naštudiral, ob tretjem obisku pa je smer v celoti preplezal v prvem poskusu. Matic pravi, da mu je smer všeč, saj jo odlikuje raznolikost – od *bolderjev*, vzdržljivostnih previsov do položnih plošč. Smer je opremljena s svedrovci, vendar so razdalje med njimi kar precejšnje. Raztežaji si po težavnosti sledijo v tem zaporedju: 8a+, 5c, 7b, 7c+, 7b+, 8a, 6a. Pri plezanju so ga varovali in spodbujali Nejc Pozvek, Arne Jeglič in Matej Colja.

Eiger

Običajno poleti naši alpinisti niso pogosto v slavni severni steni Eigerja, tokrat pa lahko zapišemo nekaj o dveh odličnih vzponih. Andrej Grmovšek (AAO Kozjak Maribor) in Nejc Pozvek (Posavski AK) sta se tja odpravila z željo po prostem vzponu v smeri **Symphonie de liberte** (8a, 900 m), ki poteka v najbolj strmih in kompaktnem delu Eigerjeve stene, v Ženevskem stolpu. Smer je prvi prosto preplezal leta 1999 Robert Jasper. Andrej in Nejc sta jo preplezala v petnajstih urah, vendar jima je za prosti vzpon v enem zamahu malo zmanjkalo v najtežjem raztežaju. Vsekakor jima to ni pokvarilo veselja nad zahtevno in

kompleksno alpsko turo. Andrej pravi, da je skala ves čas dobra, nemalokrat tudi odlična. Predvsem pa tudi pošteno priznava, da sta smer mogoče vendarle malo podcenila, saj je kar nekaj raztežajev zelo zahtevnih in napornih.

Prav tako v Ženevskem stolpu Eigerjeve stene sta malo lažjo smer preplezala Tomaž Jakofčič (AAO) in Tina Di Batista (AO Ljubljana-Matica). Preplezala sta smer **Le Chant du Cygne** (7a, 900 m), katere avtor Michel Piola je po Tomaževih besedah pravi mojster izbiranja estetskih smeri. Predvsem ima čut za opremljanje – kjer so gladke plošče, brez težav zavrta svedrovec, kjer pa se vije najmanjša poč, se mora človek znajti z metulji in zatiči. Izpostavljen, strma, monolitna, a vendar lepo razčlenjena smer ponuja 21 raztežajev čistejšega užitka.

Dolomiti

Letošnji plezalni hit težjih smeri v Dolomitih je vsekakor smer **ISO 2000** (VIII+, 550 m) v severni steni Velike Cine. V avgustovskih lepih dneh je prosti vzpon na pogled uspel Gregorju Malenšku in Nedi Podergajs (oba AO Ljubljana-Matica). Neda pravi, da se jima je sosednja, bolj znana smer Hasse-Brandler zdela težja in lepša kljub enaki oceni. Prav tako je smer med dolgim obiskom Dolomitov obiskala Anastasija Davidova (AO Ljubljana-Matica) v navezi z Luko Krajncem (AO Celje-Matica). Prosti vzpon na pogled je opravil tudi Grega Lačen (AK Črna).

Anastasija Davidova je v navezi z Ivekom Vitezom v drugem poskusu prosto preplezala **Raz kortinških veveric** (VIII+, 550 m) v Zahodni Cini. Grega Lačen (AK Črna) in Andrej Gradišnik (AK Ravne) sta v severni steni Velike Cine ponovila veliko klasiko smer **Hasse-Brandler** (VIII+, 550 m). Gregi je uspel prosti vzpon, medtem ko je Andrej užival v klasičnem plezanju smeri ter si sem in tja pomagal s tehniko. Dejan Koren, Stanka Vidmar in Boštjan Mikuz so preplezali smer **Paolo Rodela** (VIII+, 400 m) v skorajda hišni gori nad Cortino, Puntii Fiames.

Tofana di Rozes

Tina di Batista in Neda Podergajs (obe AO Ljubljana-Matica) sta v petek v južni steni Tofane di Rozes preplezali klasično smer **Via Paolo VI** iz leta 1963, ko je bila preplezana s pomočjo tehnike in ocenjena s VI+, A1, 600 m. Z leti

Pik Byelily FOTO: BLAŽ GRAPAR

je dobila tudi prosto ponovitev in ocena je ob prostem vzponu 7b. Smer je solidno opremljena, ponuja pa atraktivno plezanje v odlični skali z redkimi krušljivimi mesti. Tina jo je preplezala prosto, Nedi pa se je zalomilo s padcem v enem od raztežajev, ki je ocenjen z VIII+. Smer sta pred leti že ponovila Marko Lukič in Andrej Grmovšek, vsekakor pa gre za zelo dober vzpon ženske naveze.

Campanile in Punta Fiames

Dejan Koren (AO Vipava) je 3. septembra v družbi s Silvom Blaškom preplezal prvenstveno smer v dolini Val Montanaia v stolpu Campanile. Smer sta poimenovala **Prijateljska pot** (Friendly way, VIII-, VI, 250 m). Ker sta tretji najtežji raztežaj opremila s svedrovci, se je plezanje raztegnilo na dva dneva. A veselje nad dosežkom naveze, v kateri Silvo že rine proti šestdesetimi, ni bilo zato nič skaljeno.

Novice je pripravil Peter Mežnar.

Odprava Kirgizija 2011

Julija 2011 se je v zahodni del kirgiškega gorovja Kokshal Too odpravila osemčlanska odprava AO Rašica z nekaj pridruženimi člani z drugih odsekov (Blaž Stres, Blaž Grapar, Tadej Golob, Alenka Klemenčič, Urša Erman, Tina Leskošek, Peter Bajec in Miha Lapanja). Po začetnih težavah s tovornjakom in močvirji je odprava opravila kar nekaj zanimivih vzponov in smučarskih spustov, med katerimi izstopa prvi pristop na v preteklosti že precej oblegani Pik Byelily (5697 m) po **Slovenski smeri** (4/V, 600 m) – Grapar in Golob. Naveza Erman-Bajec-Leskošek je splezala prvenstveno smer **Arbuz** (60/40–50°, 450 m) na Pik Oleg (4950 m), smučarska naveza Klemečič-Lapanja pa je opra-

vila prve pristope in smučarske spuste s Pika Greta (4725 m) in Pika Lencka (4621 m) ter skupaj z Uršo Erman še smučarski spust s Pika Obzhorny (5156 m). Tamkajšnje gore so s plezalskega vidika precej zahtevne, saj terjajo zelo dolge dostope in postrežajo s precej težavnim terenom.

Tina Leskošek

NOVICE IZ TUJINE

Veliki slam za Gerlindo Kaltenbrunner

Gerlinda Kaltenbrunner je avgusta dosegla vrh K2 (8611 m), druge najvišje gore sveta. Končno, bi lahko rekli. V zadnjih letih se je namreč velikokrat hotela povzpeti na to goro, pa je bila narava (vreme in razmere) vedno močnejša. Da je uspeh še večji, se je na K2 povzpela brez dodatnega kisika. S tem vzponom je tako sklenila vzpone na vseh 14 osemtisočakov in prav na vse je priplezala brez uporabe dodatnega kisika.

To je pomemben presežek v primerjavi z drugima dvema alpinistkama, ki sta že opravili z vsemi glavnimi vrhovi, ki se vpenjajo čez 8000 metrov. Baskinja Edurne Pasaban, ki je lanskega maja zbrala vse osemtisočake, si je ponekod (Everest) pomagala s kisikovimi jeklenkami. Posebna zgodba govori o Korejki Oh Eun-Sun, ki naj bi bila prva, ki ji je uspelo osvojiti vse osemtisočake. Pozornim kronistom in nekaterim drugim izkušnim himalajcem so namreč njene fotografije s Kangčendzenge kmalu postale sumljive. Pojavil se je utemeljen sum, da Korejka nikoli ni stopila na najvišjo točko tretje najvišje gore sveta, pod vprašanjem pa je vsaj še en njen himalajski vzpon. Če se vrnemo h Kaltenbrunnerjevi – svoj vzpon na K2 je opra-

vila v družbi Kazahstancem Vasilija Pivstova in Maxuta Zumajeva ter Poljaka Darka Zaluskega. Povzpeli so se s severa (iz province Sinkjang na Kitajskem) po severnem grebenu. Od leta 1982, ko je to smer kot prva preplezala močna japonska odprava, se je po njej do vrha povzpelo zgolj dvajset alpinistov.

Omenjeni himalajci so prišli pod goro že v začetku julija. Po več kakor enem mesecu dela na gori jim je v precej nestanovitnem vremenu uspelo postaviti štiri višinske tabore. Odločilnega dne je omenjena četverica skupaj z Ralfom Dujmovitsem, možem Gerlinde Kaltenbrunner, začela plezati proti vrhu že ob enih ponoči. A veter in mraz sta bila prehuda in Dujmovits (ki ima za sabo že vse osemtisočake) se je obrnil in začel sestopati. Preostali štirje so bivakirali na višini 8300 metrov do pol osme ure zjutraj, ko se je veter umiril. Nagrajeni so bili s celim dnevom brez oblaka, ne prehudim mrazom in skoraj popolnim brezvetrjem. Kljub temu pa ni šlo vse gladko. Sneg je bil globok in ob enajstih so bili šele na višini 8400 metrov. Ob štirih popoldne so dosegli konec Japonskega ozebnika, čez dobri dve uri (ob 18.18 po lokalnem času) pa so dosegli vrh. Sledil je še nevaren nočni sestop do zadnjega tabora, čez dva dneva pa so se vsi štirje srečno vrnili v bazni tabor.

Objavljamo še seznam vseh 14 osemtisočakov, kakor jih je nanižala Gerlinda Kaltenbrunner: 1998: Čo Oju (8201 m), 2000: Šiša Pangma (Centralni vrh, 8008 m), 2001: Makalu (8463 m), 2002: Manaslu (8163 m), 2003: Nanga Parbat (8125 m), 2004: Anapurna (8091 m), 2004: Gašerbrum I (8068 m), Japonski ozebnik, 2005: Šiša Pangma (8013 m, južna stena), 2005: Gašerbrum II (8035 m), 2006: Kangčendzenge (8595 m), 2007: Broad Peak (8047 m), 2008: Daulagiri (8167 m), 2009: Lotse (8516 m), 2010: Everest (8848 m, iz Tibeta), 2011: K2 (8611 m).

Nova večraztežajna smer v kanadskem Skalnem gorovju

Potem ko sta Sonnie Trotter in Tommy Caldwell julija opremila smer, ki sta jo imenovala Shinning (Sijoča), sta se avgusta spet podala vanjo z namenom, da jo preplezata prosto. Ker je dolga kar 15 raztežajev, sta vanjo vstopila že ob enih ponoči. Tako sta s spodnjim, lažjim delom opravila še v temi, za dnevno svetlobo pa je ostal težki zgornji del. V njem

so si ocene posameznih raztezajev sledile takole: 5.12+ (7c), 5.12+/13- (7c/c+), 5.13+ (8b), 5.12- (7a+), 5.12+ (7c), 5.11+ (7a) in 5.10 (6a).

Sonnie Trotter je po vzponu dejal, da je to ena najboljših smeri v njegovi karieri in da si za vzpon ne bi mogel izbrati boljšega so-plezalca, kot je bil Tommy Caldwell. "Če ne bi bilo Tommyja, bi bil to pravzaprav še vedno projekt," je rekel Trotter. "Na vrh sva priplezala ob šestih popoldne, po 17 urah plezanja, in tako hitro sestopila, da sva si zvečer že lahko privoščila zrezek za večerjo. Bi sploh lahko šlo boljše? Ne verjamem," je zaključil Trotter.

Dve novi smeri v Kirgiziji

Zakrivil ju je kdo drug kot Kazahstanec Denis Urubko, ki ima na svojem seznamu že vse osemtisočake, dva zimska vzpona na osemtisočaka (Makalu in Gašerbrum II) ter skoraj nepregledno množico kakovostnih vzponov po gorah nekdanje Sovjetske zveze. Tokrat se je najprej podal v osrednji del gorovja Tien Shan in za aklimatizacijo preživel vetrovno noč na vrhu Kan Tengrija (6995 m). Potem sta z Borisom Dedeškom (oba sta pred tremi leti dobila zlati cepin za novo smer v JV steni Čo Oja) preplezala novo smer v steni bližnjega Pika Preževalskoga (6240 m), ki je zahtevala tri bivake, ocenila pa sta jo s A2, VII, M5.

Zatem je Urubko združil svoje moči z Genadjem Durovom in skupaj jima je uspelo v novi smeri na Pik Pobedo (7439 m). Kljub zelo slabim in nevarnim razmeram se jima je po liniji, ki jo je Urubko opazil že davnega leta 1993, uspelo prebiti vse do vrha, ki sta ga dosegla v precej slabem vremenu. To se je izboljšalo šele proti koncu sestopa. Smer sta imenovala Dollar Rod in jo po ruski lestvici ocenila z najvišjo oceno 6B.

Novice je pripravil Urban Golob.

PISMA BRALCEV

Prepoved štopanja

Da vedno ni zdravo štopati – tudi za tako staro žensko, kot sem jaz – sem se prepričala pred kratkim. Pa pojdemo od začetka. Nedeljsko popoldne seveda ne zdržim v svojem "predjamskem gradu". Tako sem na začetku leta šla na potep in me je nedaleč od Doma sunek burje vrgel na asfalt, kjer sem si zlomila levico. Po devetdnevni bolnišnični obrav-

navi sem namesto mavca dobila neko elastično čudo, ki se je lepo dalo skriti pod bundo. Redno sem hodila na *štop plac* na konec idrske ceste ter oskrbovala domsko srenjo s telohom, zvončki in kasneje še z drugimi cveticami. Seveda nisem več nosu pomolila iz Doma, če je le malo zapihalo. No, tudi tega čudesa so me rešili in avgustovske nedelje sem se odločila, da pojdem po ciklame. Premišljevala sem, kje se jih bo dalo največ dobiti.

Ustavila sem se na svojem *štop placu*, neki avto je, ne da bi ustavil, švistnil mimo mene gor – a potem je obrnil navzdol in se ustavil na drugi strani ceste. V njem je sedel prikupen mladenič in me začel opazovati. Potem me je na lepem vprašal, kam grem. Povedala sem mu, da proti Črnemu Vrhu ali Podkraju. Izstopil je iz avta in opazila sem, da je imel na rokavu znak policije. Vprašal me je, kako se pišem, od kod sem doma, kar sem mu tudi povedala. Rekel je, da stari ljudje ne smejo sami hoditi, posebno v hrib ne, in da se mi lahko zgodi kakšna nesreča.

V sebi sem mislila, no, pojdem po stranski ulici dol in se vrnem na *štop plac*. Vendar je policist takoj opazil moj namen, se odpeljal za menoj in rekel, da me bo zdaj z avtom zapeljal v Dom. Prosila sem, naj me pusti malo dlje, da me ne bi videli v policijskem spremstvu priti nazaj. Vztrajal je, da me mora pospremiti prav v Dom, in pri tem je vneto nekaj zapisoval in nekam telefoniral. Razumela sem, da je bil trdno prepričan, da sem iz Doma ušla. Ker se pač z rogamim ne gre zbadati, sem popustila. Mislila sem, da me bo vsaj pred Domom izpustil, a je z menoj šel prav v stavbo (oskrbovanci so čudno gledali, ko me je spremljal kar policist) in sem mu morala pokazati, kje je dežurna sestra. Sestra, ki me seveda pozna (tudi moje "črve v riti", da ne morem biti pri miru), mu je pojasnila, da ni z mano nič narobe in da sem celo dopisnica Planinskega vestnika. Policist je šele tedaj odšel, a poprej mi je dal kopico nasvetov, kako moram hoditi prav po ravnem in ne daleč. Bila sem tiho – nisem mu hotela povedati, da se mi na gori ni nikoli nič zgodilo – le pred pošto v Ajdovščini sredi belega dne pred devetimi leti in na prehodu za pešce me je podrl avto in sem pristala v bolnici. Pač Bog pravico, vrag prasico!

Nada Kostanjevič, Dom starejših občanov Ajdovščina

Obmejno srečanje

12. junija 2011 je bilo srečanje obmejnih planinskih društev na Solarjih pod okriljem Planinske družine Benečije in občine Drenčja (Drenchia) na italijanski strani. Dolinica je oživila in sprejela veliko ljubiteljev narave, prijateljev in znancev slovenske ter italijanske narodnosti. Srečanje je potekalo v lepem vremenu in veselem vzdušju. Najbližji sosed je Tolminsko društvo, je dejal Rudi Rauch, naš planinski vodja in dolgoletni vodja starejše generacije. Na srečanju so se predstavili Matajurski pevci in govorniki dobre volje, ki so povedali svoje vtise in potrebe. Predsednik beneške družine Gianpaolo ima številne delovne načrte, kot jih je imel njegov predhodnik Igor Tull. Jožko Kucinac je napovedal težave dvojezične šole v Špetru, saj njihovi otroci potrebujejo šolski avtobus. Starosta v slovenski beneški družini je prav gotovo njihov Livio, ki ima veliko delovnih zaslug pri gradnji koče na Matajuri, na naši strani pa Livia imenujemo "tolminski Šorli". Tudi ta je bil nekoč v PD Tolmin velika delovna grča, ki pa za sluzno požel veliko priznanj, tudi kot gorski reševalec. Dan planincev v dolinici na Solarjih so popestrili *pleh muzikantje* z Jesenic. Še jih želimo videti in slišati.

Pohod se je pričel pod Kolovratom, po stezah nekdanjih koscev trav in po poti miru v spomin na minuli čas iz prve svetovne vojne, ko sta prav tu leta 1915 padla prvi strel in prva žrtev, vojak Riccardo di Giusto. Administrativna državna meja še obstaja po osimskem sporazumu. Iz časa Avstro-Ogrske na hribu Klabuk pa času kljubuje edini obmejni kamen. Spodaj so vidne razvaline jugoslovanske karavle z vahnico, ki pa nima nič skupnega s prvo svetovno vojno, zaradi česar pri nekaterih nastaja velika zmeta. Žal ni uspel predlog pokojnega Borisa Černilogarja iz PD Kanal ob Soči, da bi tedaj še dokaj ohranjeni objekt odkupili. Tu je še največ ohranjenega za ogled vojaške topovske tragedije iz časa, ko je Italija napadla avstrijsko monarhijo, ki ji je priskočila na pomoč Nemčija. Med starešinami je bil najmlajši oficir nadporočnik Erwin Rommel, ki je s svojimi vojaki pripomogel, da so od tod pregnali italijanske napadalce preko Matajurja vse do Tilmonta in reke Piave.

V podnožju Kolovrata na Solarjih vidim zaraslo stezo z označbo poti miru, ki jo je nekdo od-

stranil. Glede košnje steze se obe strani otepeata, kdo naj bi bil pristojen za to. Brez zamere, moje oči še dobro vidijo in tudi sam še kaj postorim, da je določena pot varnejša. Kritika še ni nobena obtožba, to je moj dober namen. Na tej priložnosti pa nisem slišal beneške Oj, božime tele dolince. Pesem spominja na tiste uboge čase, ko so ljudje morali na tuje zaradi gospodarske in politične krize. Le duhovniki Čedermaci so vztrajali pri prepovedani slovenščini v slogi med svojimi dušami na vasi! Draga Slovenija. Imeli ste ljudi za to področje, da jim pomagata na bolje, pa niso bili pohvale vredni. Z njo je potrebno živeti, zato to beneško deželico premalo poznajo in zanjo tudi manj storijo. Pomagajmo jim, da se v deželici ohrani njihov in slovenski jezik.

Janko Mlakar

LITERATURA

Svet čudovitih jesenskih barv

Andreja Erdlen: **Škofjeloško in Cerkljansko hribovje**. Planinski vodnik. Ljubljana, Planinska zveza Slovenije, 2011. 224 strani. 20,32 evra (akcijska cena).

Pri Planinski založbi nadaljujejo z izdajami vodnikov po predalpskem svetu. Prvemu vodniku po Polhograjskem hribovju, ki je izšel lani, sledi vodnik z opisom Cerkljanskega in Škofjeloškega hribovja avtorice Andreje Erdlen. Kakor polhograjski vodnik je tudi tega uredil Marjan Brađeško in tudi ta je prvi popis omenjenega območja. V vodnik nas uvede kratek sestavek z naslovom Planincem na pot, v katerem so zbrani napotki, ki jih poznamo vsi, a je kljub temu še vredno opozoriti nanje. Smiselna je navedba o obsegu območja, opisane v vodniku, ker so o tem različna mnenja. V zgodovinskemu orisu posebno mesto zavzema Rupnikova linija, zaporedje utrd, zgrajenih v desetletju pred drugo svetovno vojno

za obrambo proti Italijanom. Dr. Matej Gabrovec je popisal območje z geografskega vidika. Ožja razdelitev obsega šest enot: Osrednje Škofjeloško, Šmohorsko, Žirovsko, Cerkljansko, Rovtarsko hribovje ter Šebreljska planota in Jelenk. V geografskem orisu najdemo popise kamnin, podnebja in vod, naselij in prebivalstva. Razdelek konča strnjen pregled planinske dejavnosti s poudarkom na planinskih društvih. Rastlinstvo je natančno opisala dr. Nada Praprotnik, ki je poudarila delo prvega popisovalca rastlin s tega območja, Giovannija Antonia Scopolija. Zgodovinska dejstva je vpletla tudi v podrobne opise številnih rastlin. Glede na to, da gre za Tavčarjev svet, opisan v Cvetju v jeseni, dr. Nada Praprotnik ni prezrla drobnih botaničnih namigov v tem delu. "Cvetje v jeseni" je močvirska samoperka, v narečju imenovana kot Kristusove srajčke. Opis rastlinstva sledijo pogled na živalstvo in domoznanske posebnosti (jedi, običaji, arhitektura). Navedene so novejšje in starejše karte s tega območja. Osrednji del vodnika je razdeljen na posamezna geografska območja z navedbami krajev, ki so izhodišča za izlete: Kranj in Škofja Loka, kraji v Poljanski dolini, Žirovska kotlina in Rovte ter izhodišča na Idrijskem in Cerkljanskem. Tipizirani opisi krajev prinašajo podatke o prebivalcih, kulturni zgodovini, stavbni dediščini in pomembnih osebnostih. Navedeni so podatki o

dostopih do planinskih koč, o številu ležišč, naslovi spletnih strani, e-naslovi in možnosti avtobusnih prevozov (teh je čedalje manj, ob nedeljah pa tako rekoč ne več). Širina vodnika se pokaže z navedbami gostinskih možnosti, ki ne spadajo v okvir PZS.

Opisi dostopov na vrhove se začnejo z najvišjim, ki sega v gorenjski konec, to je Lubnik, pridružijo pa se mu hribočki med Škofjo Loko in Kranjem. Priljubljeni Blegoš in njegovi sosjedje so označeni kot "raj pod Blegošem" in imajo seveda svoj razdelek. Naslednjo skupino oblikujejo Slajka, Špik, Ermanovec, Štor in Škofje. Z njimi se vodnik pomakne proti obrobju Primorske, ki jo zares doseže z opisom Porezna in Kojce. Svoj razdelek imajo tudi Žirovski vrh, del Rovtarskega hribovja s predstavnikom Vrhom Svetih Treh Kraljev in primorski del, ki ga oblikujeta Masore in Jelenk.

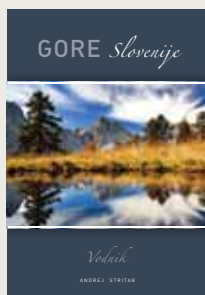
Pritegnejo zanimivosti ob posameznih krajih, na primer omemba lok smučke v Novakih, v svetovnem merilu pa pomembna najdba piščali v jami Divje babe pod Šebreljami. Za markaciste je zagotovo zanimivo to, da se ponekod branijo markacij – za pot pod vrhom Blegoša tako velja: "Pot ni v registru poti PZS, čeprav je markirana – markirali naj bi jo domačini sami." Vodnik na koncu prinaša še opis nekaterih obhodnic ali krožnih poti in prečenja na območju Škofjeloškega in Cerkljanskega hribovja. Besedilni del vodnika dopolnjujejo lepe fotografije.

Vodnik izraža željo prikazati območje čim bolj natančno in popolno. Pester svet grap, šumečih gozdov, "urejenih hribovskih kmetij in čudovitih jesenskih barv" (besede avtorice iz uvoda) čaka in vabi.

Milka Bokal

Gore Slovenije

Andrej Stritar: **Gore Slovenije**. Ljubljana, Kibuba, 2011. 319 strani.

Ali veste, kaj je možna slaba stran dobrega planinskega vodnika? Da bo nekatere, do nje-govega izida bolj ali manj samotne poti, po katerih se sprehajajo redki uživači samotnega gorskega sveta, nenadoma preplavila množica pohodnikov. Na to sem pomislil ob prebiranju desetega, jubilejnega vodnika Gore Slovenije Andreja Stritarja. Všečna, oblikovno lepo urejena knjiga bralca spodbode, da bi se takoj odpeljal proti vrhu, ki ga je v tistem trenutku zamikal. Vodnik je reprezentativen izbor 50 najlepših oziroma najmikavnejših izletov po slovenskih gorah. Jasno, pri tem je prisotna osebna nota, vendar mislim, da se je avtor potrudil pri poskusu objektivne predstavitve. Kdor bo skušal to zanikati, se bo moral malo bolj potruditi z argumenti, kot se je tisti ortodokсни lokalpatriot, ki je užaljeno ponergal: "Kaj, Šmarno goro je lahko vtaknil noter, Lubnika pa ni mogel?"

Stritar v uvodu pove, da je knjigo napisal za tiste, ki jih je navdušil gorski svet in bi radi večkrat uživali v njem, težava pa je v tem, da nimajo ideje, niti kam niti kako naj grejo. Vodnik bo v pomoč tistim, ki se bolj občasno odpravljajo v hribe po markiranih poteh, pa tudi po lahkih neoznačenih stezah.

Ker je pisal tudi z mislijo na prevod v tuje jezike, so kratka uvodna poglavja namenjena predstavitvi našega gorskega sveta. V splošnih informacijah je zemljepisni oris naših gorskih skupin – Julijskih Alp, Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp. Nadaljuje z vodami, živalstvom, rastlinstvom, fenomenom planin in vremenom. Nekaj besed nameni zgodovini gorništvu na Slovenskem. Dotakne se tudi nedavne "besedne vojne" zaradi izrazov planinec in gornik ter racionalno razloži svoje razumevanje obeh izrazov. Z njegovo razlago se lahko samo strinjam.

Sledijo praktični napotki, kako iti v gore. V tem poglavju je govora o kočah, oskrbnikih, zavetiščih, zimskih sobah, spanju, posteljnini, rezervacijah in drugem, kar je izkušenim hribovcem že znano – vendar marsičesa od tega ne upoštevajo – začetnikom pa je marsikaj od naštetega še španksa vas.

Razložene so oznake zahtevnosti poti, od nezahtevne označene do zelo zahtevne neoznačene poti, zelo zahtevnega brezpotja in plezalnih smeri. Pri opisih izletov avtor za boljše razumevanje podaja tri številke

ocene: zahtevnost, orientacija in napornost, ki so grafično prikazane.

Svoje mesto je našla tudi oprema, s katero se bomo lotili gorniških podvigov. Saj poznate tisti pregovor: dobro orodje – pol mojstra. V tem duhu priporočam, da nasvet na strani 28 o pomožni vrvi in vponkah na zavarovani poti vzamete bolj kot izhod v sili v smislu *bolje išta nego ništa*¹ in se na jeklenice in kline raje podate s samovarovalnim kompletom.

V pomembnem poglavju o nevarnosti v gorah lahko izvemo, katere nadloge prežijo na nas med potjo na skalne vršace, od vremenskih nevarnosti do krušljive skale in padajočega kamenja, da klopov, muh in ostalega pikajočega mrčesa niti ne omenjam. Aha, koprive in kače pa le moram še omeniti.

Drugi del vodnika se začne z obrazilno opisom ture. V naslovu je ime cilja z GPS-koordinatami, vendar brez nadmorske višine. Našli jo bomo v stolpcu višin in višinske razlike. Podnaslov označuje bistveno lastnost ali karakteristiko posameznega izleta. Na primer: Vrtača – Zahtevna gora v bližini Stola, Bavški Grintavec – Lepotec nad Zadno Trento, Prisojnik – Celodnevna tura po zavarovanih poteh, Snežnik – Osamljena piramida nad prostirami gozdovi in tako naprej. Pri vsaki turi je najprej kratka uvodna predstavitev. Trasa izleta je informativno predstavljena s skico na reliefnem Googlovem zemljevidu, tako da si pohodnik lahko predstavlja, kje bo hodil. Seveda bo težje zašel ali se izgubil, če bo imel s seboj priporočeni zemljevid ali GPS-navigacijsko napravo. Časi ture so navedeni po etapah, seštete so ure vzpona in sestopa ter skupni čas. Podrobneje so opisani izhodišče, vzpon in sestop; sledijo najprimernejši čas obiska, morebitne nevarnosti na poti, kočje s telefonskimi številkami, zemljevidi, ostale ture v bližini in vzponi iz drugih smeri na isti cilj. Vse to je pregledno urejeno in poudarjeno z barvnim ozadjem.

Med posameznimi izleti so tudi krajša besedila v okvirjih z različnimi temami: o zlatorogovem kraljestvu, križih s križi na vrhovih, prekanju pri poimenovanju gora, Kekcu, soški fronti in drugem. Zdi se mi lepo od avtorja, da se je spomnil tudi na Ivana Vertija – Hanzo in mu posvetil krajši zapis.

¹ Bolje nekaj kot nič.

Mladinska knjiga Trgovina
Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,
E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvu, alpinizma, fotomonografij in potopisov

CLIMBING DICTIONARY
Dave Pegg, Matt Samet in Mike Tea:
Climbing Dictionary: Mountaineering Slang, Terms, Neologisms and Lingo

The Mountaineers Books, avgust 2011
(mehka vezava; 256 strani; cena 13€)

KNJIGARNA KONZORCIJ

Vodnik pestrijo številne fotografije različnih velikosti. Zbrati tako veliko število kvalitetnih fotografij je zelo težko. Pri celostanskih fotografijah je večina solidnih, nekaj zelo dobrih, nekatere pa so malce slabše.

Razveseljivo in pohvalno je, da je za slovenske razmere v knjigi zanemarljivo malo tipkarskih in drugih napak.

Avtor z zaporedjem opisov ponuja začetnikom oziroma manj izkušenim dve možnosti. Prva je takoj na Triglav, pa da vidim, pri čem sem: ali mi bodo hribi všeč ali pa me ne bodo nikoli več videli. Druga je za malo opreznejše in preudarnejše, ki lahko začnejo na koncu knjige, pri Šmarni gori in si postopoma, preko Nanosa, Snežnika, Olševe ... vedno višje in višje dvigujejo prag težavnosti in vzdržljivosti. Torej, pred nami je privlačen in koristen vodnik, ki bo v pomoč tako začetnikom kot tudi bolj izkušenim planincem in gornikom. Primeren pripomoček, kadar ne vemo, na kateri vrh bi jo mahnil med vikendom.

Mire Steinbuch

2. alpski dan v Mojstrani

Športno-turistično društvo Za vse je 27. avgusta pripravilo drugi alpski dan v Mojstrani. Na prireditvenem prostoru pred Slovenskim planinskim muzejem so predstavili bogato kulturno in naravno dediščino Alp. Željni gibanja so se lahko podali na sedem- ali desetakilometrski tek ob obrobju treh alpskih dolin – Vrat, Krme in Kota – pohodniki pa na pot Triglavске Bistrice do slapa Peričnik. Otroke so razveseljevale triglavске pravljice, ob katerih so ugotavljali, ali se je velikani že prebudili, ali so mački na Požgančevem mostu res zakleti, pa tudi, kje je skrit zaklad na Grančiču. Oglad Slovenskega planinskega muzeja, ki je avgusta praznoval prvo obletnico odprtja, in kulturnega spomenika državnega pomena Pocarjeve domačije v Radovni je bil na ta dan brezplačen. Ob tem je na osrednjem prireditvenem prostoru potekalo še več aktivnosti, npr. etnološka učna in naravoslovnna delavnica, predstavili so se domači izdelovalci spominkov in dobrot, Triglavski narodni park, ki letos praznuje 30-letnico, CIPRA Slovenija, Planinska zveza Slovenije in Pustolovski park Geoss, v Mlači pa Gorska reševalna služba Slovenije.

Mateja Jazbec

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

V obdobju od konca avgusta je bila Planinska zveza Slovenije dejavna na različnih področjih. Na Ministrstvo za okolje je podala pripombe in predloge k osnutku Zakona o vožnji z vozili v naravnem okolju, prav tako so svoje pripombe oblikovali v nevladni skupini za omejitve voženj v naravnem okolju, ki jo sestavljajo predstavniki Lovske zveze Slovenije, Ribiške zveze Slovenije in PZS. Predsedniki teh treh zvez so konec avgusta podpisali tudi pismo o nameri, ki je usmerjeno v varstvo narave in okolja ter preventivnega delovanja na tem področju. Z Gorsko reševalno zvezo Slovenije je PZS pripravila skupno stališče do Uredbe o povračilu intervencijskih stroškov in ga poslala na Ministrstvo za obrambo. PZS, Gorska reševalna zveza in skupni odbor Gore in varnost vas v sodelovanju z Upravo RS za zaščito in reševanje vabijo na skupni 7. strokovni posvet Gore in varnost, ki bo 19. novembra na Igu. Predsednik in generalni sekretar, Bojan Rotovnik in Matej Planko, sta se v začetku septembra udeležila Generalne skupščine Združenja planinskih zvez alpskega loka (CAA), kjer je bila glavna tema makroregionalna strategija Alp. Vse to in še več je PZS objavila v septembrskih Obvestilih PZS, o vsem pa poroča na svoji spletni strani, sedaj vsebinsko še zanimivejši, ki se je zagnala 22. septembra. Ta dan je imel Upravni odbor Planinske zveze tudi svojo 6. sejo. Planinska zveza je konec septembra sodelovala na Festivalu za 3. življenjsko obdobje, kjer se je predstavljala skupaj s prostovoljskimi organizacijami in kot članica Zveze društvenih organizacij Slovenije. PZS je v novi Odbor RS za podelitev državnih priznanj na področju prostovoljstva kandidirala svojega nekdanjega predsednika Tomaža Banovca in bila pri tem uspešna. O priznanjih so nas obveščali tudi iz domačega Odbora za priznanja PZS, ki je povabil k oddaji vlog za najvišje priznanje Planinske zveze. Ob začetku novega šolskega leta je v začetku septembra PZS s pomočjo planinskega znanja in dolgoletnih izkušenj ob rabi nahrbtnika v gorah opozorila na pravilno nošnje nahrbtnika – šolske torbe.

Še posebej velik poudarek pa je mladim planincem seveda dala Mladinska komisija, ki je sredi septembra objavila prenovljena programa Ciciban planinec in Mladi planinec ter izdala nove dnevnike (Mladi planinec ima sedaj dva dnevnika).

Uspehi športnih plezalcev in plezalk so z zmagami in odličnimi uvrstitvami na stopničkih in v finalih na tekmah svetovnih pokalov v težavnosti ter evropske mladinske serije odmevali doma in po svetu. Minister za šolstvo in šport RS dr. Igor Lukšič je za svetovna prva, mladince Jureta Raztresna in kadeta Domna Škofica, priredil sprejem, na katerem so s predstavniki Planinske zveze spregovorili tudi o problematiki športnega plezanja pri nas. Ob odličnih uspehih športnih plezalcev in plezalk je PZS 14. septembra pripravila novinarsko konferenco, na kateri so se med drugim predstavili Mina Markovič in Maja Vidmar, Klemen Bečan, Jure Raztresen, Domen Škofic ter selektorja Simon Margon (članske reprezentance) in Borut Kavzar (mladinske reprezentance), ki je načelnik Komisije za športno plezanje PZS.

Zelo uspešni so bili tudi alpinisti štiričlanske odprave Charakusa 2011 v gorovju Karakorum v Himalaji nad dolino Charakusa. Nejc Marčič (AO Radovljica) in Luka Stražar (Akademski AO) sta preplezala odlično smer Sanjači zlatih jam na Zahodni vrh K7, vodja odprave Urban Novak (AO PD Kamnik) in Luka Stražar pa sta preplezala še eno prvenstveno, Pišta mater v grebenu desno od Nayer Brakka. V odpravi je bil tudi David Debeljak (AO Rašica). Vsi so se 24. septembra srečno vrnili domov.

V začetku septembra je na pot odšla dvočlanska odprava Miyar – Indija 2011, sestavljata jo Monika Kambič (AO PD Kamnik) in Andrej Erceg (AO Črnuče).

Komisija za planinske poti je ponovno povabila k oddaji vlog na razpisu za smerne table ter obvestila o zaprtju Hanzove poti na Prisojnik in odprtju Via della Vita/Poti življenja na Vevnico.

Komisija za alpinizem je razpisala plezalni tabor Triglav in nanj povabila mlade alpiniste. Tabor, ki je bil organiziran prvi vikend v oktobru, je ena izmed akcij pri pripravah na izbor kandidatov za mladinsko alpinistično reprezentanco.

Podkomisija za tekmovalno ledno plezanje Komisije za alpinizem je poročala o vseh udeležbah na tekmovanjih in

seveda tudi o uspehih v sezoni 2010/2011.

Komisija za turno kolesarstvo je povabila na tradicionalno jezensko turco KTK, tokrat na Tri Kralje, 8. oktobra, PZS pa vse ljubitelje gora, narave in filma na 14. festival slovenskega filma v Portorož, kjer se je predstavil film Sfinga.

Zdenka Mihelič

6. seja Upravnega odbora PZS

Svojo šesto sejo je imel Upravni odbor Planinske zveze v četrtek, 22. septembra. Na njej se je kot primer dobre prakse predstavila Komisija za športno plezanje. Na seji so predstavili aktivnosti v zadnjem obdobju, ki jih je bilo precej in na različnih področjih. Upravni odbor je med drugim potrdil smernice za spremembe in dopolnitve Pravilnika o izkaznici in vrstah članarine s podanimi pripombami. V okviru točke o mednarodni dejavnosti so predstavniki PZS v Gorniški komisiji Mednarodne zveze planinskih organizacij UIAA Klemen Medja, v Komisiji za ledno plezanje UIAA Andrej Pečjak in v Mladinski komisiji UIAA Zdenka Mihelič predstavili delo v teh komisijah in svoje delovanje. Upravni odbor se je strinjal s predlogom predsednika, da PZS umakne kandidaturu za organizacijo Generalne skupščine UIAA 2013 (ob 120-letnici organiziranega planinstva v Sloveniji), kajti svojo kandidaturu je na UIAA ob svoji 150-letnici delovanja vložila tudi Švicarska planinska zveza SAC. Člani Upravnega odbora so potrdili pridruženo članstvo PZS s statusom opazovalke v Združenju planinskih zvez Balkana. Na seji so predstavili tudi pobude o srečanju treh dežel v prihodnje, letos pa bo srečanje v Furlaniji-Juljski krajini 22. in 23. oktobra. Upravni odbor bo predlagal planinskim društvom, da se vključijo v sistem prostovoljstva v skladu z Zakonom o prostovoljstvu; člani UO so ob podanih pripombah soglašali z vsebino petletne pogodbe o sodelovanju PZS s Slovensko vojsko in z ustanovitvijo raziskovalne skupine za evidentiranje in pripravo projektov ter potrdili člane te skupine. Potrdili so tudi dva kluba, ki sta se želela včlaniti v PZS in izpolnjevata vse pogoje: Alpski gorniški klub in Društvo Šaleški alpinistični odsek.

Zdenka Mihelič

**DOŽIVETJA
NARAVE**

Vsak petek ob 17h
Radio Ognjišče

<http://oddaje.ognisce.si/dozivetja>

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

gorenjska televizija
www.gtv.si

dobro jutro

**Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija**

Kanpur
pohodniške hlače

- Extendo 4-way stretch
- Stranski žep
- Dva žepa spredaj
- Elastika v bokih
- Priložen pas
- Predoblikovan kolenski del
- Ojačitve na najbolj izpostavljenih delih
- Zadruga na koncu hlačnic

69,90 €

S storži do 20% ceneje!

KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU

ostale izdelke v ponudbi si oglejte na:
www.kibuba.com

Življenje je polno zmag.

Samsung
Xcover 271

Splošna akcija in
Paketi A,B,C

49 €*

Nokia
C2-01

Splošna akcija in
Paketi A,B,C

29 €*

Delite jih z novim mobitelom.

Delite svoje majhne in velike zmage! Izkoristite Mobitelovo akcijo in praznujte svoje trenutke z novim mobitelom. Vsak dan. Izberite svoj zmagovalni **Paket A, B** ali **C** in stopite na najvišjo stopničko.

* Akcijska ponudba velja do odprave zalog ob sklenitvi/podalšanju naročniškega razmerja za storitve Mobitel s paketi A, B ali C za 24 mesecev, za vse, ki nimate veljavnega aneksa št. 14/2005 oz. UMTS št. 14/2005 Povezani ali samostojnih aneksov GSM št. 16/2009 (24 mesecev) oz. GSM št. 16/2009 Povezani (24 mesecev) ali UMTS št. 17/2010 ali UMTS št. 18/2011, in izpolnjujete ostale pogoje.

Slike so simbolične. Cene vsebujejo DDV, Telekom Slovenije, d. d. si pridržuje pravico do sprememb cen in pogojev. Za več informacij o storitvah Mobitel in za ostale pogoje nakupa mobitelov po ugodnih cenah obiščite Telekomov center, www.mobitel.si ali pokličite Center za pomoč uporabnikom na 041 700 700 ali 080 8000.

WWW.MOBITEL.SI

